

# ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΖ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14-115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1990

ΑΡΙΘ. 9

## ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ὁ Πάπας Ἰωάννης Παῦλος ὁ Β' κατὰ τὴν πρόσφατη ἐπίσκεψί του στὴν Τσεχοσλοβακία τὴν Κυριακὴ 22 Ἀπριλίου 1990 μετέβη στὸ προσκύνημα Welehrad τῆς Μοραβίας, ὅπου βρίσκεται ὁ τάφος τοῦ Ἑλληνοσλάβου ἁγίου Μεθοδίου. Ἐκεῖ ἐνώπιον 700.000 πιστῶν, οἱ ὁποῖοι τὸν ἀνέμεναν ἐπὶ ὥρες, ἐτέλεσε τὴν θεία Λειτουργία καὶ ἐξεφώνησε βαρυσήμαντο λόγο, στὸν ὁποῖο, ἀναφερόμενος στὴ σημασία τῆς Ἠνωμένης Εὐρώπης καὶ στὶς χριστιανικὲς ρίζες της, ἐτόνισεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

«Τὸν ἀκρογωνιαῖο λίθο τῆς Ἠνωμένης Εὐρώπης δὲν τὸν συναντοῦμε μόνον στὸ Μόντε Κασσίνο, ὅπου ὁ Ἅγιος Βενέδικτος ἀφιερώθηκε στὴν ἐδραίασι τῆς Λατινικῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ, στὴν Μοραβία, ὅπου οἱ δύο ἰσαπόστολοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, Ἑλληνοσλάβοι ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη τῆς Μακεδονίας, ἐχάραξαν τὴν ἑλληνικὴ καὶ βυζαντινὴ παράδοσι στὴν ἱστορία τῆς Εὐρώπης. Τὸ ὅτι ἐμεῖς οἱ Σλάβοι εἴμεθα Χριστιανοὶ τὸ ὀφείλομε σ' αὐτούς. Ἄλλωστε οἱ δύο μεγάλες αὐτὲς παραδόσεις (λατινικὴ καὶ ἑλληνικὴ), καίτοι διαφορετικὲς, ἀνήκουν ἢ μία στὴν ἄλλη. Μαζὶ διαμορφώνουν τὸ σύνολο τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης, ἢ ὁποία δοκιμάσθηκε ἀπὸ πολέμους αἰῶνων, ἀλλὰ καὶ εὐλογήθηκε ἀπὸ πλειάδα Ἁγίων»<sup>1</sup>.

Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Προκαθημένου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἄς ἐπιτραπῆ νὰ κάμωμε μερικὰ σχόλια, ἀνα-

φερόμενοι ἐν πρώτοις στὰ λεγόμενα περὶ Ἁγίου Βενέδικτου καὶ «Λατινικῆς Εὐρώπης» καὶ ἐπισημαίνοντες στὴ συνέχεια τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἱκανοποιητικὴν γιὰ τοὺς Ὀρθοδόξους Ἑλληνοπαπικὴ διακήρυξι περὶ τῆς συμβολῆς τῶν δύο Ἑλλήνων Θεσσαλονικέων Ἱεραποστόλων στὴ διαμόρφωσι τῆς Εὐρώπης. Τὸ θέμα ἄλλως τε εἶναι ἐπίκαιρο ἕνεκα τῶν συζητήσεων, ποὺ ἔγιναν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ γίνωνται κατὰ τίς ἡμέρες αὐτὲς ἐξ ἀφορμῆς τοῦ βιβλίου τοῦ γάλλου ἱστορικοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ζαν-Μπατίστ Ντιροζέλ (Duroselle) περὶ τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας τῆς Εὐρώπης»<sup>2</sup>. Ἐτσι ὁ σχολιασμός τοῦ παπικοῦ λόγου δίδει ἀφορμὴν καὶ πρὸς ἀξιολόγησιν τοῦ βιβλίου αὐτοῦ.

\* \* \*

Ἀναμφιβόλως ὁ ὅσιος Βενέδικτος ὁ ἐκ Νουρσίας<sup>3</sup>, τὸν ὁποῖο ὑπενθυμίζει ὁ Πάπας καὶ ὁ ὁποῖος ἐορτάζεται ὄχι μόνον ὑπὸ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας τὴν 21η Μαρτίου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τὴν 14η τοῦ ἰδίου μηνός, συνετέλεσε τὰ μέγιστα στὴν πνευματικὴ ἀναμόρφωσι τῆς Εὐρώπης μὲ τὴν ἀκτινοβολία τοῦ κοινοβίου, ποὺ ἔδρασε στὸ Monte Cassino (Κάτω

2. Περιοδ. «Ἐκκλησια», ἀρ. 7, 1 Μαΐου 1990, σ. 251.

3. Γιὰ τὸν βίο καὶ τὴν δράσι τοῦ ὁσίου Βενέδικτου βλ. Βασιλείου Μουστάρη, Βενέδικτος ὁ ἐκ Νουρσίας: Θερησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ. 3 (Ἀθήναι, 1963) σσ. 790-792. T. E. Lindsay, Saint Benedict. His Life and Works, London 1949. I. Herwegen, Der heilige Benedikt. Ein Charakterbild, Düsseldorf 1951. E. Dubler, Das Bild des hl. Benedikt, St. Ottilien 1953. J. McCann, Saint Benedict, New York 1958.

1. Ἐφημερὶς «Καθολικὴ», ἀρ. 2562, 4-5-1990, σ. 1.

Ίταλίας)<sup>4</sup>, και με τὸ πολιτιστικὸ ἔργο τοῦ τάγματος τῶν Βενεδικτίνων μοναχῶν<sup>5</sup>.

Ἄλλ' ἄρα γε ὁ ὅσιος Βενέδικτος συνετέλεσε, κατὰ τὴν παπικὴ διακήρυξι, στὴν ἐδραίωσι μιᾶς «Λατινικῆς Εὐρώπης» ἢ μήπως συνετέλεσε στὸ νὰ ἐξευγενισθῆ ἢ Εὐρώπη μετὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς, ποῦ εἰσεχώρησε στὴν Δύσι διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Μοναχισμοῦ; Ὁ ὅσιος Βενέδικτος στὸ 73ο κεφάλαιο τοῦ μοναστικοῦ «Κανόνος» του (S. Benedicti Regula Monasteriorum) ἐξαίρει και ἐπαινεῖ τὸν «Κανόνα» τοῦ Μεγάλου Βασιλείου («Regula S. Patris Basilii»)⁶. Γενικῶς ὁ «Κανὼν» τοῦ ἀγίου Βενέδικτου ὀρθῶς ἐξαίρεται «ὡς προῖον βαθείας ἀφομοιώσεως τοῦ συνόλου τῶν μεγάλων ἀνατολικῶν μοναστικῶν παραδόσεων»<sup>7</sup>, ἰδίως ἐκείνων, ποῦ ἀνάγονται σὲ μεγάλες μορφές τοῦ Ἀνατολικοῦ Μοναχισμοῦ (Μ. Ἀντώνιο, Παχώμιο, Μ. Βασίλειο)<sup>8</sup>.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἀνατολικοῦ μοναστικοῦ πνεύματος πάνω στὸν ὅσιο Βενέδικτο δὲν ἦταν μόνον ἄμεση, ἀλλὰ και ἔμμεση. Ἡδὴ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὅταν ἦταν ἐξόριστος στὴν Δύσι, συνετέλεσε στὴν διάδοσι τοῦ μοναχικοῦ πνεύματος<sup>9</sup>. Τὸ ἔργο του «Βίος τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου», ποῦ μεταφράστηκε στὴν λατινικὴ γλῶσσα ἀπ' τὸν πρεσβύτερο και μετέπειτα ἐπίσκοπο Ἀντιοχείας Εὐάγγριο (τέλος δ' αἰῶνος), πρόβαλλε στοὺς Δυτικούς

τὸν βίο τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου ὡς ὑπόδειγμα<sup>10</sup>. Καὶ ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος, ποῦ γνώρισε τὸν Ἀνατολικὸ Μοναχισμὸ στὴν Ἑλλάδα, στὴν Μικρὰ Ἀσία, στὴν Κωνσταντινούπολι, στὴν Ἀντιόχεια και στὴν Συρία, μετέδωκε τὸ ἀνατολικὸ μοναχικὸ ἰδεῶδες στοὺς Δυτικούς<sup>11</sup>. Τὸ ἴδιο ἰσχύει και γιὰ τὸν Ρουφῖνο<sup>12</sup>.

Ὁ ὅσιος Βενέδικτος γνώριζε ὅλα αὐτὰ και πρὸ πάντων τὸ ὅτι στὴ Δύσι χρησιμοποιήθηκαν και ἐφαρμόστηκαν εὐρύτατα τὰ «Ἀσκητικά» τοῦ Μ. Βασιλείου και ἰδίως τὰ «Ἠθικά», οἱ «Ὅροι κατὰ πλάτος» και οἱ «Ὅροι κατ' ἐπιτομήν»<sup>13</sup>. Τόσον οἱ «Ὅροι κατὰ πλάτος», ὅσον και οἱ «Ὅροι κατ' ἐπιτομήν», ποῦ περιέχουν τοὺς Κανόνες τῆς δεοντολογίας τῆς μοναχικῆς πολιτείας, μεταφράστηκαν στὴν λατινικὴ γλῶσσα ἀπ' τὸν Ρουφῖνο και συμπτύχθηκαν σ' ἓνα ἔργο μετὰ 203 ἐρωταποκρίσεις ὑπὸ τὸν τίτλον «Instituta monachorum»<sup>14</sup>.

Ἐξ αὐτῶν γίνεται φανερόν, ὅτι ὁ ὅσιος Βενέδικτος εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρῆται ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀκρογωνιαίους λίθους τοῦ οἰκοδομήματος τῆς Ἠνωμένης Εὐρώπης ὅχι διότι εἶναι φορεὺς τοῦ ρωμαϊκοῦ πνεύματος, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι ἡ μεγάλη πνευματικὴ προσφορά του ζωογονεῖται ὑπὸ τῶν ρείθρων τοῦ ἀνατολικοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος και συνδέει τὴν δυτικὴ πρὸς τὴν ἀνατολικὴ παράδοσι. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἔμεινε ζωηρὸ στὴν μνήμη τῶν Βενεδικτίνων, οἱ ὁποῖοι συχνὰ στρέφονται μετὰ νοσταλγία στὶς ἑλληνικὲς πνευματικὲς ρίζες τους. Δειγματοληπτικῶς ὑπενθυμίζομε τὰ ἑξῆς: Τὸ Κεντρικὸ κοινόβιο, ποῦ ἰδρύθηκε στὸ Montecassino ἀπὸ τὸν ὅσιο Βενέδικτο, ἦταν κατὰ τὸν 12ον αἰῶνα τὸ μόνον κέντρο στὴ Δύσι, ὅπου ἐδιδάσκετο συστηματικῶς ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα<sup>15</sup>.

4. J. M o n d a l, Cassino, Paris 1952. R. B ö h m l e r, Monte Cassino, Darmstadt 1956. G. P e n k o, Storia del monachesimo in Italia, Ρώμη 1961.

5. St. H i l p i s c h, Geschichte des benediktinischen Mönchtums, Freiburg 1929. Τ ο ῦ ἰ δ ἰ ο ῦ, Das Benediktinertum im Wandel der Zeiten, St. Ottilien 1950. S. M a y e r, Die benediktinische Konföderation, Beuron 1957.

6. Lexikon für Theologie und Kirche, τόμ. 2, Freiburg 1958, στ. 37-39.

7. Β. Μ ο υ σ τ ά κ η, ἐνθ' ἄνωτ. Berthold A l t a n e r, Patrologie - Leben, Schriften und Lehre der Kirchenväter, Freiburg 1958, σ. 445.

8. Berthold A l t a n e r, αὐτόθι.

9. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὰ κύρια γνωρίσματα τῆς προσωπικότητος τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ἐν Ἀθήναις 1971, σ. 19-20.

10. Δημητρίου Μπαλάνου, Πατρολογία, ἐν Ἀθήναις 1930, σ. 247-248.

11. Αὐτόθι. Berthold A l t a n e r, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 355-357.

12. Δημητρίου Μπαλάνου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 460.

13. Migne Ἑ.Π. 31, 620-1428.

14. Δημητρίου Μπαλάνου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 296. Πρβλ. Berthold A l t a n e r, μν. ξ., σ. 353.

15. Lexikon für Theologie und Kirche, τόμ. 7, Freiburg 1962, στ. 583.

Στὸν αἰῶνά μας ὁ βενεδικτῖνος μοναχὸς Lambert Beauduin (1873-1960) (ἄββαεῖον Mont-César, Louvain Βελγίου)<sup>16</sup> ἔστρεψε τὴν προσοχὴ τῆς Δύσεως στοὺς πνευματικοὺς θησαυροὺς τῆς Ἀνατολῆς. Γι' αὐτὸ ἤδη στὸν τίτλο τοῦ κυρίου ἄρθρου τοῦ πρώτου τεύχους τοῦ περιοδικοῦ «Irenikon» διετύπωσε τὸ σύνθημα, ὅτι ἡ Δύσις πρέπει νὰ φοιτήσῃ στὸ σχολεῖο τῆς Ἀνατολῆς («L' Occident à l' école de l' Orient»)<sup>17</sup>. Ἐπειτα εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Μονὴ τῶν Βενεδικτῖνων στὴν Chevetogne τοῦ Βελγίου ἐφαρμόζει τὸ σύνθημα τοῦ Beauduin κι ἔχει τοιχογραφίες τῶν Κοψίδη καὶ Κοχλιδάκη, μαθητῶν τοῦ Κόντογλου.

Γενικῶς πρὸς δήλωσι τῶν πνευματικῶν θεμελιῶν τῆς σημερινῆς Εὐρώπης δὲν πρέπει νὰ γίνεται ἀναφορὰ στὴν «Λατινικὴ Εὐρώπη» ἀορίστως. Πρέπει νὰ μνημονεύεται ὅτι πρόκειται γιὰ τὴν ἐξελληνισμένη λατινορωμαϊκὴ Εὐρώπη, ἡ ὁποία ἀνυψώθηκε πολιτιστικῶς διὰ τῆς οἰκειώσεως τῶν θετικῶν στοιχείων τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ ὁποία ἀναγεννήθηκε μὲ τὴν ἐπίδρασι τοῦ Ἑλληνικοῦ Βυζαντίου. Ἐπομένως δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα ὁ τυχὸν ἰσχυρισμὸς, ὅτι ἡ χάραξις τῆς ἑλληνικῆς καὶ βυζαντινῆς παραδόσεως στὴν Ἱστορία τῆς Εὐρώπης ἐπιτεύχθηκε μόνον μὲ τὸ ἀξιοθαύμαστο ἔργο τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Ἡ χάραξις αὐτὴ εἶχεν ἀρχίσει πολὺ ἐνωρίτερον καὶ σ' αὐτὴν τὴν Δυτικὴ Εὐρώπη. Αὐτὸ φαίνεται ὅχι μόνον στὴν δραστηριότητα τοῦ ὁσίου Βενεδίκτου, ἀλλὰ σὲ ὅλες τὶς θεμελιώδεις ἐκφάνσεις τῶν ἀνθρωπιστικῶν καὶ πολιτιστικῶν ιδεωδῶν καὶ ἐπιτευγμάτων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας, μέσα στὴν ὁποία ἡ λατινορωμαϊκὴ καὶ ἡ ἀρχαιοελληνικὴ ἢ ἑλληνοβυζαντινὴ παράδοσις δὲν ἀλληλοπεριχωροῦνται ἰσοδυνάμως, οὔτε ἀκριβῶς ἀνήκουν ἢ μία στὴν ἄλλη», ἀλλὰ ὑφίστανται ἀλληλεπιδράσεις μὲ ἐκδηλῆ ὑπεροχὴ τῆς καθ' ὅλου ἑλληνικῆς κλασσικῆς καὶ βραδύτερον ἑλληνοβυ-

ζαντινῆς παραδόσεως, ἡ ὁποία ἔχει τὴν κατὰ μέγιστο μέρος ποιοτικὴ ὑπεροχὴ καὶ τὸ πρωτεῖον τῆς ἀφομοιωτικῆς καὶ ἀνακαινιστικῆς δυνάμεως. Ὁ κύριος παράγων στὸ ἔργο τῆς διαμορφώσεως τῆς πεμπτουσίας τῆς εὐρωπαϊκῆς συνειδήσεως εἶναι ὀλιγώτερον ἢ λατινορωμαϊκὴ παράδοσις καὶ περισσότερο ὁ Ἑλληνισμὸς, ὁ ὁποῖος μέσα στὰ ἑλληνορθόδοξα χριστιανικὰ πλαίσιά του ἀπέβαλε τὶς προχριστιανικὲς βιοθεωριακὲς ἐλείψεις καὶ κακὲς πλευρὲς του.

Ταῦτα ἐξηγοῦν διατί εἶναι δικαιολογημένες οἱ ἀντιδράσεις ἐναντίον τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας τῆς Εὐρώπης» τοῦ κ. Ντιροζέλ. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ<sup>18</sup>, ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Εὐρωβουλευτές, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, διακεκριμένοι ἐπιστήμονες, ὡς λ.χ. οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ κ.κ. Γ. Βλάχος (Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν), Μ. Σακελλαρίου, οἱ Ὁμότιμοι Καθηγητὲς κ.κ. Ἀπ. Βακαλόπουλος<sup>19</sup>, Μανόλης Ἀνδρόνικος<sup>20</sup>, ἢ κ. E. Arweiler κ.ἄ. ἐθεώρησαν τὸ ἔργο ἀπαράδεκτο, διότι τοῦτο παραλείπει νὰ ἐξάρῃ τὴν γενεσιουργὸ συμβολὴ τοῦ Ἀρχαίου καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴν διαμόρφωσι τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτισμικῆς συνειδήσεως.

Βεβαίως ὁ Ντιροζέλ προσπάθησε νὰ ἀντικρούσῃ τὴν μομφὴ αὐτὴ. Ὅπως εἶπε σὲ συνέντευξί του, μέσα στὰ δοκίμια τοῦ ἐπιμάχου ἔργου του ὑπάρχουν ἀρκετὲς ὑπομνήσεις τῆς συμβολῆς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ στὴν ἀνάπτυξι τῆς Εὐρώπης. Ἔτσι μέσα στὰ δοκίμια αὐτὰ «ἡ Ἑλλάδα καὶ οἱ Ἕλληνες ἐμφανίζονται στὸ βιβλίο 195 φορές»<sup>21</sup>. Μάλιστα μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες ὑπερασπιστὲς του παραπέμπουν δειγματοληπτικῶς καὶ στίς ἐξῆς φράσεις τοῦ βιβλίου: «Μέσω τῶν Ρωμαίων ἡ Ἑλληνικὴ Τέχνη, τὰ Γράμματα, τὰ Μαθηματικά, ἡ

18. Περιοδ. «Ἐκκλησία», ἀρ. 8, 15 Μαΐου 1990, σ. 257.

19. Πρβλ. περιοδ. «Ἐκκλησία», ἀρ. 7, 1 Μαΐου 1990, σ. 251-252.

20. Μανόλη Ἀνδρόνικου, Ἡ «Εὐρωπαϊκὴ Ἱστορία τῆς Εὐρώπης», ἐφημ. «Τὸ Βῆμα», 6 Μαΐου 1990, σ. 58.

21. Ἐφημ. «Καθημερινή», 13 Μαΐου 1990, σ. 20.

16. André Haquin, Dom Lambert Beauduin et le renouveau liturgique, Gembloux (Βέλγιον) 1970.

17. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μαθήματα Λειτουργικῆς, Τεύχος Α', Ἀθῆναι, 1975, σ. 75.

Ἀστρονομία καὶ ἡ Φιλοσοφία ἐξαπλώνονται σ' ὅλη τὴ Δύση). Ὁ λατινικὸς πολιτισμὸς «διαδίδει τὸν ἀξιοθαύμαστο ἑλληνικὸ πολιτισμὸ». Ἡ Ἑλλάδα «διὰ μέσου τοῦ ρωμαϊκοῦ κόσμου θὰ γίνῃ ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια συστατικὰ τοῦ κοινοῦ πολιτισμοῦ μας». Ὁ Πολύβιος «εἶναι τὸ σύμβολο τῆς ἑλληνικῆς πολιτισμικῆς εἰσβολῆς μέσα στὸν ρωμαϊκὸ κόσμο». Ὁ «ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἶναι ἐκθαμβωτικός». Γι' αὐτὸ «δὲν κατακτιέται ἡ Ἑλλάδα χωρὶς νὰ ἐκπολιτίζωνται οἱ κατακτητές της»<sup>22</sup>.

Ὅλες οἱ ἀνωτέρω αὐτὲς φράσεις συγκεντρωμένες μειώνουν τὴν ἐκ τοῦ βιβλίου κακὴν ἐντύπωση, ἀλλ' ὅμως ἀποδυναμώνονται καθὼς εἶναι σκορπισμένες μέσα σὲ ἐνόητες, στὶς ὁποῖες τονίζεται ὄχι ἡ πρωτογενὴς πολιτιστικὴ ἐπίδρασις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ ἡ δευτερογενὴς παρουσία του ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν Ρωμαίων, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὸν Ντιροζέλ, εἶναι τὸ κύριο ὑποκείμενο στὸ ἔργο τῆς δημιουργίας τῆς Εὐρώπης. Δι' αὐτὸ μετὰ τὴν κριτικὴ, ποὺ ἔγινε στὸ βιβλίο τοῦ Γάλλου Ἀκαδημαϊκοῦ, αὐτὸς μὲν ὡμολόγησε: «Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἴσως νὰ μὴ μίλησα ἀρκετά»<sup>23</sup>, ἡ δὲ Εὐρωπαϊκὴ Ἐπιτροπὴ ἀπέσυρε τὴν ἠθικὴ καὶ ὑλικὴ προστασία καὶ ὑποστήριξι τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ἰδίως κατόπιν τῆς πειστικῆς σχετικῆς εἰσηγήσεως τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Μ. Σακελλαρίου στὸ Συμβούλιο τῶν Ὑπουργῶν Πολιτισμοῦ τῆς ΕΟΚ<sup>24</sup>.

Τὸ ἐναντι τῶν Ἑλλήνων πρωτεῖο τῶν Ρωμαίων στὴν κατάταξι τῆς ὕλης μέσα στὸ βιβλίο αὐτὸ ὀφείλεται στὴν χρῆσι λογικῶν σφαλμάτων, κατὰ τὰ ὁποῖα ταυτίζονται ὀργανικὸ αἷτιο (Ρωμαῖοι) καὶ ποιητικὸ αἷτιο (Ἑλληνισμός), *conditio* καὶ *essentia* (ὄρος

καὶ οὐσία), *conditio* καὶ *qualitas* (ὄρος καὶ ποιότης), *conditio* καὶ *causa* (ὄρος καὶ γενεσιουργὸς αἰτία). Ἀντιθέτως ἡ παγκοσμίως γνωστὴ κλασσικὴ φιλόλογος κ. Ζακλὴν ντε Ρομιγύ, ποὺ εἶναι μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ἀποφεύγοντας τὰ λογικὰ αὐτὰ σφάλματα, τονίζει ὅτι στὴν ἀρχὴ ἔχομε τὸν δραστήριο ἑλληνικὸ «ἀποικισμὸ σὲ ὀλόκληρη τὴ Μεσόγειο, ποὺ δημιούργησε πολλὰ μικρὰ κέντρα ἑλληνικῆς παιδείας ποὺ ποτὲ δὲν ἐξαφανίσθηκαν. Ἀργότερα ἐμμέσως μεσολαβεῖ ἡ Ρώμη. Τὰ ἔργα τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων μεταφράζονται, διασκευάζονται, γίνονται ἀντικείμενα μιμήσεων, ἀφομοιώνονται... Κάθε χώρα, ποὺ γνώρισε τὴν ρωμαϊκὴ διοίκησι, γνώρισε ταυτόχρονα καὶ τὴν ἑλληνικὴ παιδεία, τίς ἑλληνικὲς λέξεις, τίς ἑλληνικὲς ἀξίες»<sup>25</sup>.

Ἄλλ' ἐὰν τὸ ἀντιλεγόμενο βιβλίο τοῦ κ. Ντιροζέλ εἶναι ὅπωςδῆποτε ἐλαττωματικὸ ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς ἀνεπαρκοῦς προβολῆς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὡς κυρίου θεμελίου τῆς Εὐρώπης, εἶναι πολὺ περισσότερο ἐλαττωματικὸ ἔνεκα τῆς παρασιωπήσεως τῆς συμβολῆς τοῦ Ὀρθόδοξου Ἑλληνοβυζαντινοῦ Πολιτισμοῦ στὴ διαμόρφωσι τῆς πολιτισμικῆς φυσιογνωμίας τῆς Εὐρώπης. Γι' αὐτὸ ἂς ἐπιτραπῇ στὸ ἐπόμενο ἄρθρο μας νὰ ὑπομνήσωμε δειγματοληπτικῶς μερικὰ στοιχεῖα, ποὺ μαρτυροῦν τὴν συμβολὴ αὐτὴ, γιὰ νὰ ἀξιολογήσωμε στὴ συνέχεια τὴν διακήρυξι τοῦ Πάπα Ἰωάννου Παύλου τοῦ Β' γιὰ τοὺς ἀγίους Κύριλλο καὶ Μεθόδιο.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ  
Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

22. Ἐνθ' ἄνωτ.

23. Ἐνθ' ἄνωτ.

24. Μ. Σακελλαρίου, Τὸ τέλος τῆς «Ἱστορίας», ἔφημ. «Τὸ Βῆμα», 27-5-1990, σ. 12.

25. Ζακλὴν ντε Ρομιγύ, Ὁ ρόλος τῆς Ἑλλάδος στὴν Εὐρώπη, ἔφημ. «Καθημερινή», 6 Μαΐου 1990, σ. 20.

## Η ΕΝΘΡΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

Τὴν Κυριακὴν, 14 Ἰανουαρίου 1990, με μεγάλη λαμπρότητα, ἱεροπρέπεια καὶ τάξη, ἔγινε στὶς 3 τὸ ἀπόγευμα, ἡ ἐνθρόνιση τοῦ νέου Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος κ. Βαρθολομαίου, στὸν Καθεδρικό Ἱερὸ Ναὸ Ἁγίας Τριάδος Χαλκηδόνος.

Κατὰ τὴν τελετὴν παρέστη ἡ Α. Θ. Παναγιώτης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Δημήτριος, συμπροσευχόμενος ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Βήματος. Παρέστησαν δὲ συμπροσευχόμενοι καὶ οἱ Σεβ. Συνοδικοὶ Μητροπολίτες Ροδοπόλεως κ. Ἱερώνυμος, Ἰμβρου καὶ Τενέδου κ. Φώτιος, Πριγκηποννήσων κ. Συμεών, Κολωνίας κ. Γαβριήλ, Πέργης κ. Εὐάγγελος, Λύστρων κ. Καλλιπικός, Δέρκων κ. Κωνσταντῖνος, Ἐλενουπόλεως κ. Ἀθανάσιος καὶ Μελιτηνῆς κ. Ἰωακείμ. Παρευρέθησαν, ἐπίσης, οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Γερμανίας κ. Αὐγουστῖνος, Τυρολόης καὶ Σερεντίου κ. Παντελεήμων, Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας κ. Κύριλλος, Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου κ. Ἀλέξανδρος καὶ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος κ. Νικηφόρος· οἱ Πανιερ. Μητροπολίτες Θεοδορουπόλεως κ. Γερμανός, Τρανουπόλεως κ. Γερμανός, Τυάνων κ. Φίλιππος καὶ Σελευκείας κ. Κύριλλος· οἱ Θεοφ. Ἐπίσκοποι Κρατείας κ. Γεννάδιος, Πατάρων κ. Εἰρηναῖος, Μιλήτου κ. Ἀπόστολος, Λαμψάκου κ. Μακάριος, Ἰαμνείας κ. Θεοφάνης καὶ Τράλλεων κ. Ἰσίδωρος, ὁ ρωμαιοκαθολικὸς Ἐπίσκοπος τῆς Πόλεως Θεοφ. κ. Antoine Marovitch, κληρικοὶ ἐκπρόσωποι ξένων Δογματῶν, σύσσωμος ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλή, ὁ ἱερός κληρὸς τῆς Ἐπαρχίας Χαλκηδόνος καὶ πολλοὶ κληρικοὶ ἀπὸ τὴν Πόλιν καὶ τὸ ἐξωτερικόν, ὁ Ἐντιμ. κ. Ἠλίας Κλῆς, Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴν Κωνσταντινούπολιν, μετὰ τοῦ Ἐντιμ. Προξένου αὐτῆς κ. Γαβριήλ Κοψαΐδου καὶ ἄλλων παραγόντων τοῦ Προξενείου, ὁ Ἐντιμολ. μεγαλοβιομήχανος κ. Παναγιώτης Ἀγγελόπουλος, Ἄρχων Μ. Λογοθέτης καὶ Μέγας Ἐδεργέτης τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, οἱ ἐνταῦθα Ἄρχοντες ὀφθαλμολογίας τῆς Ἐκκλησίας, σύσσωμοι οἱ ἐκπρόσωποι Σωματείων καὶ Ἰδρυμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ ἐκπαιδευτικοὶ τῆς Ὀμογενείας καὶ πλῆθος κόσμου, τὸ ὁποῖο τίμησε ἀφ' ἐνός μὲν μετὰ τὴν παρουσία του καὶ τὴν συμπροσευχὴν του, ἀφ' ἑτέρου μὲ τὶς ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίαις του τὸν νέο Ποιμενάρχη τῆς ἱστορικῆς πρώτης Ἐπαρχίας τοῦ Θρόνου, Σεβ. Μητροπολίτη Γέροντα Χαλκηδόνος κ. Βαρθολομαῖο.

Τὸ Σεπτὸ Πατριαρχικὸ καὶ Συνοδικὸ Γράμμα Εἰδήσεως, ἀνέγνωσε κατὰ τὴν τάξη, ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Ἀμβωνος, ὁ Πανοσιολ. Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερῆς Συνόδου κ. Ἀπόστολος.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἱερῆς ἀκολουθίας τῆς ἐνθρονίσεως, κατὰ τὴν ὁποία τοὺς χοροὺς διηύθυνε ὁ Μουσικολ. κ. Λεωνίδας Ἀστέρης, Ἄρχων Μ. Πρωτοψάλτης τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸν νέο Μητροπολίτη Γέροντα Χαλκηδόνος προσφώνησε ὁ μέχρι τοῦδε Πατριαρχικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἐπαρχίας Σεβ. Μητροπολίτης Ἐλενουπόλεως κ. Ἀθανάσιος, λέγοντας τὰ ἑξῆς:

*«Σεβασμιώτατε καὶ ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ, Γέροντα Ἁγίε Χαλκηδόνος κ. Βαρθολομαῖε,*

*Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὴν 9ην Ἰανουαρίου ἰ.ἔ. σὲ ἐξέλεξε Ποιμενάρχη τῆς Παλαιφατῆς καὶ ἱστορικῆς αὐτῆς Ἱερῆς Μητροπόλεως. Ἔτσι ἔλαβε τέλος ἡ κατάσταση ποὺ ἐπῆρχε στὴν Ἐπαρχία αὐτή, καὶ ἡ ὁποία δημιουργήθηκε μὲ τὴν ἀσθένεια τῆς Α. Σεβασμιότητος, τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος Μελιτωνος, διήρκεσε δὲ μέχρι τὴν κοίμησή του.*

*Ὁ ἱερός κληρὸς καὶ λαὸς τῆς Ἱερῆς Μητροπόλεως ταύτης σὲ ὑποδέχεται σήμερον ὡς τὸν Ποιμενάρχη τὸν μὲ αἰσθήματα ἰδιαίτερης χαρᾶς καὶ συγκίνησης.*

*Ὅταν κατὰ τὸ ἔτος 1928 εἶχε χηρεῦσει πάλιν ἡ Ἐπαρχία αὐτὴ τοῦ Θρόνου, ὁ Φιλαδελφείας Μάξιμος, ὁ καὶ μετέπειτα ἀοίδιμος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ἐξελέγη ὡς γνωστὸν Μητροπολίτης Χαλκηδόνος. Τότε ἀκούστηκε γι' αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἦγε μόλις τὸ τριακοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἡ προσωνυμία: «ὁ παῖς Χαλκηδόνος». Ἀπὸ τὴν ἔρευνα τῆς ἱστορίας τῆς θρησκευτικῆς ζωγραφικῆς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας εἶναι γνωστὸν, διὸ ὑπάρχει ἕνας συμπαθὴς καὶ μὲ θεολογικὸ ὑπόβαθρο τριαδολογικῆς καὶ χριστολογικῆς ὑψῆς χαρακτηρισμὸς, ὁ ὁποῖος ἀποδίδεται μὲ τὸ «παιδαριολόγῳ» καὶ πρωτοεμφανίζεται στὴν ὀφθαλμολογία, χριστιανικὴ καὶ ἐξωχριστιανικὴ φιλολογία. Ἔτσι ὁ Κικέρων λέγει: «ὅπως ἕμῳ τὸ νεανίσκο, σὶνὸν ὁποῖο θρῖσκειται κάτω ἀπὸ τὸν γέροντα, μὲ τὸν αὐτὸ τρόπο ἕμῳ καὶ τὸν γέροντα, σὶνὸν ὁποῖο θρῖσκειται κάτω ἀπὸ τὸν νεανίσκο».*

*Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς ἀναφέρεται σὶνὸν εἰκονο-*

γραφικό τύπο τοῦ Χριστοῦ ὡς Ἐμμανουήλ, τὸν ὁποῖον κρατεῖ καὶ ἡ Κυρία Θεοτόκος. Γνώρισμα τῆς ἔννοιᾶς του εἶναι τὸ ὑψηλὸ μέτωπο τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ παῖς, μὲ τὴν σοφία του παρίσταται καὶ ὡς γέρον, ὡς παιδαγωγέρον.

Ἴσως δὲ δὲν θὰ εἶναι ἄστοχο νὰ χρησιμοποιήσει κανεὶς, ἔστω καὶ ποιητικῇ ἀδειᾷ, τὴν προσωνυμία αὐτῆ καὶ γιὰ τὴν Σεβασμιότητά σου. Γιατὶ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ οὐ προίκισε μὲ φυσικὰ καὶ ἐπίκτητες ἰκανότητες. Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὴ ἡ μέχρι τοῦδε διακονία καὶ προσφορά σου στὴν Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ ἐκλογή σου στὴν Ἐπαρχία αὐτῆ, συμπύπτει χρονικὰ μὲ τὴν ἐποχὴ πὺν ἐντυπωσιακὰς ἀνακαιατάξεις συγκλονίζουσι τὶς χῶρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Θέλουμε δὲ νὰ πιστεύουμε, ὅτι ἴσως οἱ Πολιτεῖες ὅσων καὶ οἱ Ἐκκλησίες θὰ ἀξιαγάγουν σημαντικὰ διδάγματα ἀπὸ τὶς ἀνακαιατάξεις αὐτές.

«Περιζῶσε, λοιπὸν νῦν, τὴν ρομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρὸν σου, δυνατέ, τῆ ὠραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου, καὶ ἔντεινε, καὶ κατευοδοῦ καὶ βασιλεύει» (Ψαλμ. 45). Εἶθε ὁ Δομήτωρ τῆς Ἐκκλησίας Κύριος νὰ σὲ σκέπει, νὰ σὲ φρουρεῖ καὶ νὰ σὲ ἐνδυναμώνει.

Εὐχόμεθα ἐκ καρδίας νὰ εὗρεις ἀξιους συνεργάτες, οἱ ὁποῖοι θὰ σὲ βοηθήσουν θετικὰ καὶ ἔμπρακτα στὸ ἔργο σου, καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θ' ἀπαλύνουν τὸ βάρος τῶν νέων ἐνθωνῶν σου. Ἀμήν».

Κατόπιν μίλησε ὁ Ἐντιμ. κ. Βασίλειος Καλογιαννίδης, ἐξ ὀνόματος τῶν κοιντικῶν σωμάτων τῆς Χαλκηδόνος:

«Οὐδὲν νομίζω ἀνδρὶ ἄλλωστε καὶ ἄρχοντι κάλλιον εἶναι κτῆμα οὐδὲ λαμπρότερον ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης καὶ γενναιότητος. Ὁ γὰρ ταῦτα ἔχων πλουτεῖ μὲν ὄντων φίλων πολλῶν πλουτεῖ δὲ καὶ ἄλλων βουλομένων γενέσθ' καὶ εὖ μὲν πράττων ἔχει τοὺς συνησθησομένους, ἐὰν δὲ τί σφαλεῖ οὐ σπανίζει τῶν βοηθησάντων».

Εὖ πράττων σήμερον, Σεβασμιώτατε Γέροντα, ἔχεις τοὺς συνησθησομένους.

Ἐχεις δίπλα Σου τὸν Πατριάρχην καὶ Ἀδθέντην Σου.

Ἐχεις δίπλα Σου τοὺς ἀξιοσέβαστους γονεῖς καὶ συγγενεῖς Σου.

Ἐχεις γύρω Σου τοὺς ἀγίους ἐν Χριστῷ ἀδελφούς Σου.

Ἐχεις γύρω Σου τοὺς ἐν ἀπολύτῳ χαρᾷ συνησιώτας Σου.

Ἐχεις γύρω Σου τὸ πανηγυρίζον σεπτὸν Ποιμνίον Σου.

Ὅλοι εὖ πράττοντες μετὰ Σοῦ σήμερον. Αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος καὶ ἐν ἣ τὸν ἱερὸν θρόνον τῆς πρώτης τῆ ἰάξει Μητροπόλεως τὸ πρῶτον κοσμεῖς: ἀγαλλιασόμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ.

Ἡ εὐλογία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἡ εὐχὴ τοῦ Γέροντος Προκατόχου Σου καὶ ἡ ἀπόφασις τῆς Ἀγίας καὶ Ἱεραῆς Συνόδου, ἦν ἐγγνωμονοῦμεν, Σὲ τοποθετοῦν εἰς τὸν τετιμημένον Θρόνον τῆς Ἱεραῆς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος. Καὶ ὁ Θρόνος συμπληρώνεται καὶ κοσμεῖται μὲ τὸ λαμπρὸν τῆς προσωπικότητος Σου, τῆς παγκοσμῶς ἀνεγνωρισμένης τοιαύτης. Διότι, ὅχι μόνον ὁ Ὁρθόδοξος κόσμος ἐσορᾷ καὶ χαίρεται τὴν ἐνθρόνισίν Σου ἀλλὰ ὅλα τὰ Χριστιανικὰ Δόγματα πὺν γνώρισαν ἀπὸ ἐγγὺς τὸ μεγαλεῖον τοῦ πνευματικοῦ Σου εἶναι. Γνωρίζομεν, Γέροντα, τὸ δόσολον τῆς ὁδοῦ δι' ἧς θὰ πορευθῆς ἢ μᾶλλον τοῦ Γολγοθᾶ ὅν θὰ ἀνέλθης. Σὲ διαβεβαιούμεν ὅμως ὅτι οὐκ ὀλίγοι θὰ εἶναι οἱ Κυρηναῖοι οἱ θὰ ἄρουν τὸν Σιαρόν.

Οὕτω, μὲ τὸν ἀειθαλῆ ἐνθουσιασμόν Σου, μὲ τὴν ἀνεξάντηλον ἐνεργητικότητά Σου, μὲ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον Σου καὶ μὲ τὴν ἀφοσίωσιν ἡμῶν τοῦ πληρώματος θὰ ἀναιτῆλῃ ἡ μετὰ τὴν Παρασκευὴν τοῦ Ἁγίου Πάθους Κυριακάτικη πρωία. «Εἰ ἕκαστος τὸ μέρος ἀξιεπαῖνον ποιήσειται, τὸ ὅλον αὐτῶ καλῶς ἔχει».

Σεβασμιώτατε, αὐτὴν τὴν στιγμήν εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ πνευματικὴ παρουσία τοῦ Μακαριστοῦ Γέροντος Προκατόχου Σου φτερουγίζει εἰς τὸν τροῦλλον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τούτου. Ἀσφαλῶς δάκρυα σπολλίζουσι τὴν ἁγίαν μορφὴν του καὶ μὲ καμάρι βλέπει τὸ πνευματικὸν τεκνίον Του εἰς τὸ ὁποῖον, ὅτε ἀκόμη μαθητῆς Τὸν διακονοῦσε εἰς τὴν ἐν Ἰμβρῶ Ποιμαντορίαν Του, ἔλεγε, διὰν μετέφερε τὴν Μίτραν Του: «πρόσεχε αὐτὴν τὴν Μίτραν πὺν κουβαλᾷς, κάποτε θὰ εἶναι δική Σου». Καὶ ἰδοὺ Σὲ βλέπει ἰώρα μὲ τὴν Μίτραν ἀνεβασμένον εἰς τὸν Θρόνον πὺν κάποτε Αὐτὸς ἐδόξασε καὶ ψιθυρίζει: «Γενναίων πάππων ἐγγονοὶ θὰ γίνουσι πὺν γενναῖοι». Καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα τῆς γαλήνης.

Γέροντα Ποιμενάρχα μας, συνησθησομένοι πάντες ἐν πλήρει χαρᾷ καὶ ἀγαλλίασει ἐκφράζομεν καὶ πάλι τὴν ἀπόλυτον διὰ τὴν ἐκλογήν Σου ἰκανοποίησιν ἡμῶν ἄδοντες τό: Βαρθολομαίου τοῦ Σεβασμιωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου τῆς Ἀγιοιᾶτης Μητροπόλεως Χαλκηδόνος, ὑπερίτιμον καὶ ἐξάο-

χου πάσης Βιθυνίας, ἡμῶν δὲ Πατὴρς καὶ Ποιμενάρχου πολλὰ τὰ ἔτη!

Βοῶμεν δὲ ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ τό: «Α Ξ Ι Ο Σ».

Τέλος ὁ νέος Ποιμενάρχης ἀνέγνωσε τὸν ἐνθρονιστήριο λόγο του:

«Μόλις πρὸ δύο ἐβδομάδων εἰς τὸν ἱερόν αὐτὸν χώρον προεπέμπομεν εἰς τὴν αἰωνιότητα τὸν «καλῶς σαββατίσαντα πρὸς τὴν οὐράνιον κατάπανου» πολὺν Μητροπολίτην Γέροντα Χαλκηδόνο κυρὸν Μελίτωρα, τὴν κορυφαίαν αὐτὴν ἐκκλησιαστικὴν φυσιογνωμίαν τῶν κάτω χρόνων, τὸν τελευταῖον τῶν μεγάλων Φαναριωτῶν Γερόντων Ἀρχιερέων, τὸν κατ' ἐξοχὴν μορφεὺς εἰς τὴν ἐποχὴν μας, διὰ πράξεως καὶ θεωρίας, τῆς τρισενδόξου Φαναριωτικῆς Ἰδέας, ὁ ὁποῖος ἀόκνως εἰργάσθη καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του ὑπὲρ τοῦ ἀγθίτου κλέους τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Καὶ ὁ ὁποῖος προτοῦ εἶπη τὸν «τὴν ἀπολύεις», ἠξιώθη νὰ ἴδῃ ἐγκαινισθὲν τὸ ἔργον τοῦ Μεγάλου Εὐσεργέιου τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ Μεγάλου Λογοθέτου αὐτῆς Παραγιώτου Ἀγγελουπόλου, τὸν περιλάμπρον Πατριαρχικὸν Οἶκον, ὅχι ἁμῶς καὶ νὰ εἰσελθῇ εἰς αὐτὸν, ὅπως ὁ Μωϋσῆς ἠὲλογήθη νὰ ἴδῃ ἐκ τοῦ ὄρους Ναβαῦ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας χωρὶς νὰ εἰσελθῇ εἰς αὐτήν.

Καὶ σήμερον, —διότι ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας συνεχίζεται—, προτοῦ «συντελεσθοῦν αἱ ἡμέραι πένθους κλαυθμοῦ» Μελίτωνος (Λευτ. 34,8), ἰδοὺ ἐνθρονίζεται ἐνώπιόν σας ὁ διάδοχός του, ὁ εὐμοιρῆσας νὰ συνδεθῇ πνευματικῶς καὶ νὰ ἀναστραφῇ μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τέσσαρας ὀλοκλήρους δεκαετίας καὶ νὰ διδασθῇ παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῦ Γαμαλιὴλ πολλὰ καὶ σοφὰ καὶ ὑψηλὰ καὶ ἐξαισία περὶ Θεοῦ, Κόσμου, Ἀνθρώπου καὶ τῶν Ἑσχάτων, ἐν μιᾷ λέξει καὶ ἐν ἐνὶ νεφελῶν, περὶ Ἐκκλησίας.

Ὅπως, ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, καμμίαν μεγαλυτέραν εὐλογίαν δὲν θὰ ἠμποροῦσα νὰ διανοηθῶ ἢ νὰ ἐπιδιώξω ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναδειχθῶ διάδοχος τοῦ Γεροντός μου καὶ στοργικοῦ μου πνευματικοῦ Πατρός. Ἀλλὰ καὶ οὐδεμίαν βαθυτέραν εὐθύνην θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐπωμισθῶ ἀπὸ τοῦ νὰ γίνω συνεχιστὴς τοῦ ἔργου τοῦ Γολιάθ ἐκείνου ἐγὼ ὁ ταπεινὸς Δαβὶδ. Ὅμως, οὕτως ἔδοξε τῷ Θεῷ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον!

Δὲν γνωρίζω κατὰ πόσον μία ἱερὰ καὶ ἐπίσημος στιγμή, ὅπως ἡ παροῦσα, ἀνήκει εἰς τὸν ἐνθρονισθόμενον ἢ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Πάντως ἐγὼ τὴν ζῶ, μαζί με ὄλους σας καὶ προσωπικῶς με τὸν καθένα

ἀπὸ σᾶς, περισσότερον ὡς μίαν εὐλογημένην στιγμήν εἰς τὸν βίον τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἐλεηθεὶς ἀπὸ Θεοῦ νὰ καταστῇ ποιμενάρχης τῆς ιστορικῆς ταύτης ἐπαρχίας ἐπιβάλλει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἄροτρον (Λουκ. 9,62) καὶ ἀρχίζει ἀπὸ σήμερον τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς εὐθύνης του: εὐθύνης ἔναντι τοῦ Θεοῦ, εὐθύνης ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας, εὐθύνης ἔναντι τοῦ Ποιμνίου, εὐθύνης ἔναντι τοῦ κόσμου ὀλοκλήρου.

Μέχρι σήμερον ἠσχολήθην μετὰ τὰ ἱερὰ γράμματα καὶ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας ὡς ὁ ἔσχατος συνδιοικητὴς αὐτῆς ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ συνοδικοῦ προέδρου καὶ τῆς ἄλλης τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ἰδιαιτέρου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, χάρις εἰς τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Σελιτοῦ Αὐθέντου καὶ Δεσπότου μου, ἀλλὰ δὲν εἶχον τὸ προνόμιον νὰ εἶμαι καὶ ποιμὴν «καταρτίζων τοὺς ἁγίους εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφ. 4,12). Τώρα περιχαρῆς ἀξιοῦμαι καὶ τῆς εὐλογίας αὐτῆς, διὸ καὶ μετὰ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ μετὰ ἐνθουσιασμὸν ἐναγκαλιζομαι καὶ ἀσπάζομαι πατρικῶς τοὺς ἀγαπητοὺς μου χριστιανοὺς καὶ ἐπεκτείνω τὸν χαιρετισμὸν καὶ τὴν ἀγάπην μου πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Χαλκηδονίους, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ τὰ πέγρατα τῆς οἰκουμένης προσφιλεῖς συμπατριώτας μου Ἰμβριούς, καὶ ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ πάντας τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἀπὸ τῆς ἐπισκοπικῆς μου ταύτης καθέδρας ὑποβάλλω τὰς εὐγνώμονας εὐχαριστίας μου πρὸς τὴν Αὐτοῦ Θεοιότητην Παραγιότητα, τὸν συμπορευόμενον τὴν στιγμήν ταύτην Οἰκουμενικὸν Πατριαρχικὸν κύριον κύριον Δημήτριον καὶ πρὸς τὰ σεβάσμια μέλη τῆς περὶ Αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱεράς Συνόδου, διὰ τὴν τιμὴν καὶ τὴν συγκαιθάσιν των πρὸς ἐμὲ τὸν νεώτερον ἐν τῇ ἱεραῖ αὐτῶν χορείᾳ, πρόκρισιν ἢ ὁποία μετὰ καθιστᾶ ὀφειλέτην νὰ εἶμαι ἐν τῇ Ἱεραρχίᾳ τοῦ Θρόνου πρῶτος ὅχι τῇ τάξει καὶ τῇ τιμῇ, ἀλλὰ τῇ διακονίᾳ καὶ τῷ ἀγῶνι ὑπὲρ τῶν ἱεραῶν συμφερόντων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους.

Ἐκφράζω ἰδιαιτέραν εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἐλενουπόλεως καὶ φίλιτατον ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν κύριον Ἀθανάσιον, διότι ἀγογγύστως ἔφερε τὸ βάρος τῶν εὐθυνῶν τῆς ἐπαρχίας καθ' ὅλον τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ἀσθενείας τοῦ Γεροντός, καθ' ὃν χρόνον ἐκεῖνος ἐξηκολούθει νὰ μᾶς διδάσκη καὶ νὰ μᾶς οἰκοδομῇ, αὐτὴν τὴν φορὰν μετὰ τὴν σιωπὴν του —αὐτὸς ὁ θεολόγος τῆς σιγῆς—, μετὰ τὴν καρτερίαν του, μετὰ τὴν ἀξιοπρέπειάν του, μετὰ τὸ πονεμένον βλέμμα του. Σᾶς εὐχαριστῶ,

“Αγιε Ἐλενουπόλεως, καὶ διὰ τὴν πλήρη ἀγάπης προσφώνησή σας, ὅπως εὐχαριστῶ καὶ τὸν ἐκ μέρους τοῦ ποιμνίου μου προσφώνησάντά με Ἐντιμώτατον καὶ ἀγαπητὸν κύριον Βασίλειον Καλογιαννίδην.

Ἀπευθύνω θερμὸν ἀδελφικὸν χαιρετισμὸν πρὸς τοὺς ἐνταῦθα καὶ ἀλλαγῶ διαβιοῦντας Χαλκηδόνιους Ἀρχιερεῖς, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ποιμενάρχην τῆς γενετείρας μου Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἰμβρου καὶ Τενέδου κύριον Φώτιον, τοὺς δικαιουμένους νὰ καυχῶνται ὅτι τυγχάνουν γόνιοι τοιαύτης εὐκλεοῦς γενετείρας.

Εὐχαριστῶ πλὴν τοὺς ἀδελφούς Ἱεράρχας καὶ λοιποὺς φίλους κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, οἱ ὁποῖοι προσῆλθεν ἐκ διαφόρων χωρῶν εἰδικῶς διὰ νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν χαρὰν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μου χαρὰν, ὑποβληθέντες εἰς κόπον καὶ ταλαιπωρίαν ἐν μέσῳ χειμῶνι.

Χαιρετίζω ἀδελφικῶς ἐν Χριστῷ τοὺς τιμῶντας με διὰ τῆς προσελεύσεώς των εἰς τὴν ἐνθρόνισίν μου ἐκπροσώπους τῶν ἄλλων Χριστιανικῶν Δογμάτων καὶ εὐχομαι καὶ προσεύχομαι μετ’ αὐτῶν ὅπως μὴ θραδύνῃ ἐπὶ πολὺ ἡ ἀνατολή τῆς μεγάλης καὶ ἐπιφανοῦς ἡμέρας τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως. Ὁ Κύριος δύναται νὰ πραγματοποιήσῃ καὶ αὐτὸ πὸν φαίνεται ἀδύνατον ἐὰν Τοῦ τὸ ζητήσωμεν μὲ πίστιν καὶ μὲ καρτερίαν. Τὰ τεῖχη πὸν χωρίζουν τοὺς χριστιανοὺς εἶναι τὰ ὑψηλότερα, εἶναι τὰ χειρότερα τεῖχη.

Πατρικὸν χαιρετισμὸν καὶ εὐλογίαν ἀπονέμω πρὸς τοὺς εὐλαβεσιότατους κληρικοὺς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος, τοὺς ἀπὸ σήμερον ἀμέσους συνεργάτας μου, τῶν ὁποίων τὴν τάξιν θὰ προσπαθήσω νὰ πικνώσω, ὥστε εὐχερέστερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον νὰ ἐπιτελήται τὸ πνευματικὸν καὶ λειτουργικὸν ἔργον ἐν αὐτῇ.

Ἐνθέρμως εὐχαριστῶ τοὺς παρισταμένους ἀγαπητοὺς συνεργάτας μου ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Αὐλῇ, τὸν Ἐντιμώτατον Γενικὸν Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος κύριον Ἡλίαν Κλῆν καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς συνεργάτας αὐτοῦ, τοὺς ἐντιμολογιωτάτους ὀφφικιᾶλους τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τῆς ἐπαρχίας μου καὶ τῶν ἄλλων Ἱερῶν Μητροπόλεων, τοὺς ἐντιμωτάτους κυρίους, τοὺς ἀποτελοῦντας τὰ διοικητικὰ Σώματα τῶν Κοινοτήτων, τὸ προεδρεῖον τῆς Φιλοπιώχου Ἀδελφότητος, τὴν Διεύθυνσιν καὶ ὅλον τὸ διδάσκον προσωπικὸν τῆς Κοινοτικῆς Σχολῆς καὶ τοὺς λοιποὺς παράγοντας τῆς Θεοσώστου ἐπαρχίας μου, τὰ ἐντιμώτατα μέλη τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων, τοὺς ἐντιμωτάτους ἐκπροσώπους τῶν Μειζόνων Καθιδρυμάτων τῆς Ὁμογενείας, τοῦ ὁμογλώσσου τύπου, τῶν Ἐφο-

ρειῶν, Ἐφοροεπιτροπῶν, Φιλοπιώχων Ἀδελφοτήτων, Μορφωτικῶν, Ἀθλητικῶν καὶ ἄλλων εὐαγῶν σωματείων τῆς Ἀγιοτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν παρακειμένων Ἱερῶν Μητροπόλεων, τοὺς ἐλλογιμωτάτους ἐκπαιδευτικοὺς καὶ ἀπαξάπαντας ὑμᾶς τοὺς εὐλογημένους παρόντας. Ἡ παρουσία σας μὲ τιμᾶ καὶ ἡ συμπροσενχή σας μὲ ἐνισχύει. Εἶμαι ἐγγνώμων πρὸς ὅλους σας.

Ἰδιαίτερον εὐχετικὸν χαιρετισμὸν ἀπευθύνω πρὸς τοὺς νέους τῆς ἐπαρχίας μου καὶ δι’ αὐτῶν πρὸς ὅλους τοὺς νέους τῆς ἐδῶ Ὁμογενείας, σπουδάζοντες καὶ ἐργαζομένους, ἄρχοντας καὶ θῆλεις, καὶ τοὺς προσκαλῶ νὰ μείνουν κοντὰ μας, εἰς τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς μας, καὶ ἐδῶ νὰ δημιουργήσουν τὸ μέλλον των καὶ νὰ σταδιοδρομήσουν. Ἐὰν θέλῃ κάποιος νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν γενετείραν του ὑπάρχον προφάσεις πολλὰ, ὅπως καὶ ἐὰν ἀποφασίσῃ νὰ μείνῃ εἰς αὐτὴν ὑπάρχον κίνητρα πολλὰ. Ἡ Μητρόπολις μου θὰ εἶναι ἀνοικτὴ δι’ ὅλους καὶ ἰδιαίτερος διὰ σᾶς τοὺς νέους, διὰ συμβουλῆν, δι’ ἐνίσχυσιν, δι’ ὅτι χρειάζεσθε τὸ ὅποιον θὰ ἦτο αὐτὴ εἰς θέσιν νὰ σᾶς προσφέρει. Ἐλᾶτε, χέρι μὲ χέρι νὰ δημιουργήσωμεν ἕνα καλύτερον, ἕνα ἐλπιδοφόρον μέλλον διὰ τὴν Ρωμηοσύνην τῆς Πόλεως, πάντοτε κάτω ἀπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων τῆς Χώρας μας. Μόλις πρὸ μηνὸς ἔλεγεν ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐξοχώτατος κ. Τουρκοῦτὶ Ὁζάλ εἰς τὸν Πατριαρχεῖον μας, εἰς τὴν Ἀγκυραν, ὅτι τὸ κράτος μας θέλει τοὺς Ρωμηοὺς εἰς τὴν Τουρκίαν, καὶ αὐτοὺς πὸν εἶναι ἐδῶ καὶ αὐτοὺς πὸν ἔφυγαν καὶ πὸν εἶναι ἐπρόσδεκτοι νὰ ἐπιστρέψουν.

Ζοῦμε σήμερον εἰς μίαν νέαν κοσμογονίαν, ἡ ἀνθρωπότης εἰσέρχεται εἰς μίαν νέαν ἐποχὴν, ἐποχὴν συμφιλίσεως, εἰρήνης, δικαιοσύνης, ἐλευθερίας, δημοκρατίας. Ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς καὶ πλὴν περισσώτερον οἱ γείτονες καλοῦνται νὰ ζήσουν ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μέσα εἰς τὸ κλίμα αὐτὸ, κίττοντες γέφυρες ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον καὶ ὄχι τεῖχη ὁ ἕνας ἀπέναντι τοῦ ἄλλου. Αὐτὸ τὸ καλύτερον καὶ εὐχερέστερον μέλλον τοῦ κόσμου εἶναι ἰδικόν σας, ἀγαπητοί μου νέοι.

Ἀδελφοί μου,

Ἴσως διερωτᾶσθε αὐτὴν τὴν στιγμὴν ποῖαι εἶναι αἱ προγραμματικαὶ δηλώσεις τοῦ νέου Ποιμενάρχου. Δὲν ἔχω συγκεκριμένως τοιαύτας νὰ ἐξαγγείλω. Θὰ συνεχίσω ὅση μοι δύναμις εἰς τὴν λαχοῦσαν μοι Θεόσωστον ταύτην ἐπαρχίαν τὸ ἔργον τοῦ σπουδαίου προκατόχου μου, θὰ συνεχίσω τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας,



## ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΠΑΧΩΜΙΑΝΟΥ ΚΟΙΝΟΒΙΟΥ

**Ἄγνωστες καὶ ἐπίκαιρες ὀργανωτικὲς ἀρχὲς τοῦ Δ' μ.Χ. αἰώνα, γιὰ τὴν ὀργάνωση καὶ διοίκηση μεγάλων ὀργανισμῶν.**

### Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Μὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ πραγματεῖες θὰ ἀναζητήσουμε τὴ συμβολὴ τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως στὴ θεμελίωση τῶν θεσμῶν τῆς ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως. Στὴ σειρὰ αὐτὴ θὰ περιλάβουμε τὴν ἀνάληψη τοῦ ἔργου τοῦ Ξενοφῶντος, τῶν κινικῶν, τοῦ Παχωμίου, τῶν θυξαντινῶν καὶ τῶν μεταθυξαντινῶν.

Πιστεύουμε ὅτι παρόμοιες πραγματεῖες μποροῦν νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν ἀλήθεια στὸ χῶρο τῆς ἱστορίας τῆς ὀργανωτικῆς - διοικητικῆς σκέψεως. Ἡ διαπραγμάτευση τῶν θεμάτων αὐτῶν ἀποτελεῖ τοῦλάχιστον χρέος μας ἀπέναντι στὴν ἱστορία καὶ στὸ λαὸ μας. Ἐλπίζουμε ὅτι μὲ παρόμοιες μελέτες θὰ μπο-

μὲ ἀγάπην πρὸς ὅλους καὶ μὲ κατανόησιν διὰ τὰ προβλήματα τῶν καὶ μὲ διάθεσιν ἀνακουφίσεως τοῦ ἀνθρώπινου πόνου, ἐν σεβασμῶ τῆς ἱερότητος τοῦ κάθε προσώπου.

Θὰ συνεχίσω καὶ ὡς Ποιμενάρχης τὴν ἀναντιπαράστατον παράδοσιν τῆς Ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, τῆς ὁποίας «ἡ ἀλήθεια ἕως τῶν νεφελῶν» (Ψαλμ. 35,6), καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Ρωμιοσύνης τῆς Πόλεως πὸν εἶναι παράδοσις ἡθους καὶ ἀρχοντιᾶς, παράδοσις δημιουργηθεῖσα καὶ διαμορφωθεῖσα κατὰ τὴν διάρκειαν αἰώνων μακρῶν καὶ μάλιστα οὐχὶ ἀδαπάνως, ἀλλὰ μὲ τίμημα πολλὰκις δαπανηρόν.

Εἰς τὴν ἀσκησιν τοῦ ποιμαντικοῦ μου ἔργου θὰ ζητῶ τὴν πρὸς Κύριον μεσιτείαν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς πολιούχου τῆς Χαλκηδόνος Ἁγίας Ἐδφημίας, τῶν ἐν Ἁγίοις προκατόχων μου, ὅπως ἦτο ὁ ἅγιος Κοσμάς ἐπίσκοπος Χαλκηδόνος, καὶ τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη πανηγυρικῶς θὰ ἐορτάζεται εἰς τὸ ἐξῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ.

Καὶ ὁ τελευταῖος μου λόγος εἶναι προσευχή, προσευχὴ διὰ ποῖον ἄλλον παρὰ διὰ τὴν νέαν ἐπαρχίαν μου καὶ τὸ ποιμνιόν τῆς; «Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεπον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἴδε καὶ ἐπίσκεψαι τὴν ἄμπελον ταύ-

ρῆσει κανεῖς νὰ κατανοῆσαι καλύτερον τὴ νοστινότητά τοῦ Ἑλλήνα διοικούμενον καὶ τοῦ Ἑλλήνα μανάτζερ, μιὰ νοστινότητά καὶ μιὰ συμπεριφορὰ πὸν σὺν γὰ εἶναι ἀκατανόητες, ἂν κριθοῦν μὲ πρότυπα δυτικά.

Τὸ ὄλικὸ πὸν χρησιμοποιήθηκε γιὰ τὴν παρούσα πραγματεία προέρχεται ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἱ. Μονῆς Σιμωνόπειρας τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἡ ἔρευνα καὶ ἡ συγγραφή ἔγιναν ἀπὸ τὸν Ἀρχιμ. Μακάριο Βασιλά μὲ τὴ βοήθεια καὶ συνεργασία μου.

Καθηγητῆς Σ. Ζευγαρίδης

### Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η

Στὴν ἱστορία τῆς ὀργανωτικῆς σκέψεως<sup>1</sup> ἀναφέ-

1. Βλέπε συνοπτικὰ Σ. Ζευγαρίδη, «Ὁργάνωση καὶ διοίκηση» (1978) Τόμος Β'. Μία πρώτη ἐπισήμανση τοῦ ὀργανωτικοῦ συστήματος τοῦ Παχωμίου ὡς «ἀνοικτοῦ συστήματος» γίνεται στὴ σ. 273.

τὴν καὶ κατάρτισαι αὐτήν, ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ σου» (Ψαλμ. 79, 15-16).

Σοὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις νῦν καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἐν συνεχείᾳ ἐψάλη ὁ Πολυχρονισμὸς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τοῦ παρισταμένου Πατριάρχου, ὁ ὁποῖος καὶ εὐλόγησε τὸ πολυπληθὲς ἐκκλησίασμα ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύλης, συνεχάρη δὲ τὸν νέο Μητροπολίτη Γέροντα Χαλκηδόνος κ. Βαρθολομαῖο καὶ δημοσίως στὸ μέσον τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ.

Ἡ ἀκολουθία τῆς ἐνθρονίσεως ἔληξε μὲ τὸν Πολυχρονισμό τοῦ νέου Μητροπολίτου Χαλκηδόνος ὁ ὁποῖος στὸ τέλος εὐλόγησε τὸν παριστάμενον εὐσεβῆ λαὸ καὶ ἐδέχθη τὰ εὐκρινῆ συγχαρητήρια τοῦ ποιμνίου του.

Τέλος, στὸ Μητροπολιτικὸ Μέγαρο ἔγινε δεξίωση μὲ τὴν παρουσία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, κατὰ τὴν ὁποία κληρὸς καὶ λαὸς εὐχήθηκαν ἀπὸ κοντὰ καὶ πάλι στὸν νέο Μητροπολίτη Χαλκηδόνος μακροήμερευση καὶ δύναμη γιὰ τὴν συνέχιση τῆς πολυευθύνου διακονίας του στὴν Μητέρα Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία.

(Ἐκ τοῦ περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἐκδιδόμενου ὑπὸ τοῦ Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου - Chambésy, Γενεύης).

ρονται, συνήθως, ὡς πατέρες τῆς νέας ἐπιστήμης οργανώσεως καὶ διοικήσεως οἱ Φ ρ ε ι δ. Τ α ί η λ ο ρ καὶ Ἐ ρ ρ. Φ α γ ι ὶ λ. Τὸ ἔργο τους παρουσιάστηκε στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας σὰν ἡ μεγάλη ἐλπίδα γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων ἄλλοτε τῆς βελτιστοποιήσεως τῆς ἀποδόσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας καὶ τῆς μαζικῆς παραγωγῆς (Ταίηλορ) καὶ ἄλλοτε τῆς ἀποτελεσματικότερης διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τῶν ὀργανώσεων (Φαγιόλ). Ἔως τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, σ' ὀλόκληρη τὴν ἀνθρώπινη ἱστορία ἀναφέρονται διάφορα ὀργανωτικὰ ἐπιτεύγματα καὶ πετυχημένες διοικήσεις μεγάλων ὀργανισμῶν ἢ κρατῶν ἢ στρατῶν, ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ τὴ δημοσίευση τοῦ ἔργου τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ Ἐρρ. Φαγιόλ, «Γ ε ν ι κ ῆ καὶ Β ι ο μ η χ α ν ι κ ῆ Δ ι ο ί κ η σ η» (1916)<sup>2</sup> δὲν ὑπῆρξε στὴ διεθνή βιβλιογραφία μιὰ ὀλοκληρωμένη θεωρία διοικήσεως.

Οἱ ἐρευνητὲς τῶν πηγῶν τῆς θεωρίας διοικήσεως δὲν εἶχαν μέχρι σήμερα ἀναλύσει ἓνα μοναδικὸ ὀργανωτικὸ φαινόμενο, πὺν παρουσιάστηκε στὶς ἀρχές τοῦ τέταρτου μ.Χ. αἰῶνα καὶ ἐξακολουθεῖ, μὲ μικρὲς παραλλαγές, νὰ ἐπιβιώνει ἴσαμε σήμερα, σὲ ὀργανισμοὺς πολλῶ μικρότερης κλίμακας. Ἕνας ἀγράμματος ἄνθρωπος, ἀλλὰ φωτισμένος ἀπὸ τὸ Θεό, ὁ Ὅ σ ι ο ς Π α χ ῶ μ ι ο ς, ὀργάνωσε καὶ διοίκησε μὲ λεπτομερεῖς κανόνες μιὰ «Π α ρ α γ ω γ ι κ ῆ μ ο ν ᾶ δ α» 7.000 ἀτόμων στὴν ἔρημο Ταβεννήσεως τῆς Αἰγύπτου μὲ ἐξαιρετικὰ ἀποτελεσματικὸ τρόπο.

Τὸ γεγονός αὐτὸ δὲν ἔχει ἀναλυθεῖ στὴν ἐπιστημονικὴ βιβλιογραφία ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως. Στὶς μέρες μας, ὅμως, καθὼς τὸ λεγόμενον «ἰ α π ω ν ι κ ὸ θ α ὕ μ α τ ο ὕ μ ᾶ ν α τ ζ μ ε ν τ» προβληματίζει τὶς ἐπιχειρήσεις δυτικῶ τύπου, πὺν γαλοχηθήθηκαν μὲ τὶς ἀρχές τοῦ ταιηλορισμοῦ καὶ τοῦ φαγιολισμοῦ, τὸ σύστημα ὀργανώσεως τοῦ παχωμιανοῦ κοινοβίου, βασισμένο στὶς ἴδιες ἀρχές τοῦ ἰαπωνικοῦ πατερναλιστικοῦ συστήματος, ἀποκτᾶ μιὰν ἰδιάζουσα ἐπικαιρότητα. Ἡ παρῶσα μελέτη ἀποτελεῖ ἓνα πρῶτο σχεδίασμα γιὰ προσέγγιση καὶ παρουσίαση αὐτοῦ τοῦ παχωμιανοῦ προτύπου.

Στὶς σελίδες, πὺν ἀκολουθοῦν, θ' ἀναλύσουμε ἀρ-

2. Λεπτομέρειες καὶ παραπέρα βιβλιογραφία γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Φαγιόλ βλ. Σ. Ζ ε υ γ α ρ ῖ δ η, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 196-205, Ι. Χ ρ υ σ ο χ ο ὦ, «Ὀργάνωσις τῶν ἐπιχειρήσεων», Τόμ. Α', 1958, σελ. 51-53, Ι. Χ ο λ έ β α, «Ἐισαγωγή εἰς τὴν Ὀργανωτικὴν», 1967, σ. 49-58, Σ. Ζ ε υ γ α ρ ῖ δ η «Θεωρία τῆς Ὀργανώσεως», τόμ. Α' 1973, σ. 51-53, Σ. Ζ ε υ γ α ρ ῖ δ η, «Ἡ ἀρχὴ τῆς ἑναρμονίσεως ἀπὸ τὸν Fayol μέχρι σήμερον», ἐν ΔΔΕ, Νοέμ.-Δεκ. 1962, σ. 48 ἐπ., Κ. Μ π α ν τ α λ ο ὦ κ α, Ὀργανωτικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων, διοικητικὴ καὶ ἐπιτελική, 1970, σ. 41-42.

χικὰ τὸ ὀργανωτικὸ ἔργο τοῦ Παχωμιῶ καί, στὴ συνέχεια, θὰ προσπαθήσουμε νὰ παρουσιάσουμε τὸ ὀργανωτικὸν γράμμα τοῦ Παχωμιανοῦ Κοινοβίου. Μιὰ δευτέρη ἐνότητα εἶναι ἀφιερωμένη στὰ διοικητικὰ πρότυπα τοῦ Παχωμιανοῦ Κοινοβίου καί, εἰδικότερα, στὰ θέματα ἱεραρχίας, ἐποπτείας, ἀνθρωπίνων σχέσεων καὶ διαχειρίσεως.

Βασικὸς σκοπὸς μας εἶναι νὰ καταδειχθεῖ ὅτι ἡ θεωρία τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιστήμης δὲν γεννήθηκε, ἔπως πιστεύουν οἱ περισσοῦτεροι, στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας, ἀλλὰ ξεκίνησε ἀπὸ τὸν τέταρτο αἰῶνα, μὲ τὸ ὀργανωτικὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Παχωμιῶ, καὶ μέσα ἀπὸ τὰ Παχωμιανὰ πρότυπα, πὺν υἰοθέτησε ὁ Ἅγιος Βενέδικτος, πέρασε στὶς δυτικὰς κοινωνίες.

Ἄρχιμ. Μακάριος Βαροῦλᾶς

## 1. ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΠΑΧΩΜΙΟΥ

Ὁ Παχωμιῶς<sup>3</sup> γεννήθηκε στὰ τέλη τοῦ τρίτου μ.Χ. αἰῶνα καὶ πέθανε στὰ μέσα τοῦ τέταρτου. Ὀλόκληρος ὁ χριστιανικὸς κόσμος τὸν τιμᾶ γιὰ τὴ θεμελίωση τοῦ μοναχικοῦ κοινοβιακοῦ βίου, γιὰ τὸ παράδειγμα καὶ γιὰ τὸν κανὸνα ζωῆς, πὺν καθιέρωσε στὸν μοναχισμό. Σοφὸς ὀργανωτὴς, δημιουργῆσε καὶ διοίκησε μιὰ μεγάλην ἀδελφότητα, διαίρεμένη σὲ 24 τάγματα, ἀνάλογα μὲ τὰ γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Ὑπολογίζεται ὅτι διοικοῦσε περίπου 7.000 μοναχοὺς μὲ τὸν λεγόμενον «κ α ν ὄ ν α», πὺν, ἀργότερα, ἔγινε τὸ πρότυπο τῆς ἀναπτύξεως τοῦ κοινοβιακοῦ βίου, τόσο στὴν Ἀνατολὴ ὅσο καὶ στὴ Δύση.

Ἄν θέλει κανεὶς νὰ σπουδάσει τὶς πρῶτες ἀρχές τοῦ μοναχικοῦ βίου εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ καταφύγει στὶς τρεῖς ἀρχαιότερες πηγές του: α) στὸ βίον τοῦ Μ. Ἀντωνίου, πὺν ἔγραψε ὁ Μ. Ἀθανάσιος, β) στὴν «Historia Monachorum» τοῦ Ρουφίνου καὶ γ) στὴν πρὸς Λαῦσον ἱστορία τοῦ Παλλαδίου<sup>4</sup>. Ἡ γέννηση ὅμως τῶν μονῶν, μὲ τὴν κοινοβιακὴ τους ἔννοια, ἀρχίζει μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Παχωμιῶ.

Τὸ παχωμιανὸ κοινοβίον, τὸ ὁποῖο θὰ μᾶς ἀπα-

3. Ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα γλαφυρὰ κείμενα, γιὰ τὸ βίον τοῦ Παχωμιῶ, μπορεῖ νὰ βρεῖ κανεὶς μεταφρασμένο («Βίος τοῦ Ἁγίου Παχωμιῶ», ἔκδοσις Ἱ. Μονῆς Κεχροβουνίου, Ἱήνος, 1971) ἀπὸ τὸ περισσότερο ἔγκυρο κείμενο τοῦ βίου του (βλ. Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἑκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, τόμ. 40, Ἄποστ. Διακον.), ὅπου ἀποκαταστάθηκε στὴν κριτικὴ ἔκδοσις τοῦ F r. H a l k i n (Sancti Pachomii vitae graecae, Bruxelles, 1932, ὅπου συγκριτικὰ σχόλια καὶ γι' ἄλλες βιογραφίες στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα).

4. Δὲν μᾶς ἀφορᾶ ἐδῶ ἡ μεγάλη συζήτηση, πὺν γίνεται στὴν ἐπιστὴμη γιὰ τὴ γνησιότητα τοῦ πρῶτου ἔργου καὶ τὰ σχόλια, πὺν διατυπώθηκαν, κατὰ καιροὺς, γιὰ τὰ ὑπόλοιπα δύο ἔργα. Μία ἐνδιαφέρουσα πηγή, ὅπου συνοπτικὰ παρατίθεται ὀλόκληρη ἡ συναφὴς φιλολογικὴ ἀποτέλει τὸ ἔργο τοῦ Δ. Α. Π ε τ ρ α κ ᾶ κ ο υ, «Οἱ μοναχικὲς θεσμὲι ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ», Τόμ. Α' (Λειψία 1907), ὅπου καὶ θὰ παραπέμψουμε στὴ συνέχεια.

σκολήσει ἐδῶ, βασιζέται στους περίφημους «κανόνες», πού φαίνεται ὅτι συντάχθηκαν σιγά-σιγά<sup>5</sup>, γιά ν' ἀντιμετωπίσουν συγκεκριμένα θέματα ὀργανώσεως καί διοικήσεως, πράγμα πού γίνεται φανερό ἀπό τήν ἀπουσία ἐνός σχεδίου καί μιᾶς λογικῆς συνέχειας ἀνάμεσα στους ἐπιμέρους κανόνες.

Παρά τήν κριτική, πού ἀσκήθηκε γιά τὰ διάφορα χειρόγραφα τῶν «κανόνων», γιά τὰ ἐπιμέρους περιεχόμενα καί γιά τίς τυχόν μεταγενέστερες προσθήκες «περὶ τῆς κατ' οὐσίαν γνησιότητος τῶν κανόνων... οὐδεμία ὑπῆρξε ποτέ ἀμφιβολία»<sup>6</sup>.

Γιά νά καταλάβουμε τή σημασία τῶν «κανόνων» αὐτῶν, πρέπει νά ποῦμε πρῶτα δύο λόγια γιά τὰ χριστιανικά κοινόβια.

Ὅπως εἶναι γνωστό, σ' ἀντίθεση μέ τοὺς ἐρημίτες, πού προτιμοῦν τήν ἐλευθερία στήν ἀσκήσή τους, κι ἐπομένως διατηροῦν τήν προσωπικότητά τους, οἱ μοναχοὶ τῶν κοινοβίων ὑποτάσσονται ἐκούσια κι ἀπόλυτα στόν κανόνα. Ἡ ὑποταγή αὐτή δέν εἶναι ὑποταγή ἀπέναντι στό Θεό ἢ στήν Ἐκκλησία, ἀλλ' ἀπέναντι στή θέληση τοῦ ἡγουμένου ἢ ἀββᾶ, πού ἀποτελεῖ τὸ νόμο γιά τοὺς κοινοβιάτες. Ὅπως παρατηρεῖ μάλιστα ὁ Μ. Ἀθανάσιος (Πρὸς Κάστορα 1,56) «τοσαύτη δὲ φυλάττεται παρ' αὐτοῖς ὑποταγή, ὡς μὴ τολμησαί τινα ἐκτὸς τοῦ ἀββᾶ μηδὲ τοῦ κελλίου, ὅπου κἀθηται προβαίνειν οὕτω δὲ τὰ παρ' αὐτοῦ προστασσόμενα ἐπιτελεῖν σπουδάζουσιν, ὡς παρὰ Θεοῦ ταῦτα δεχόμενοι». Τὰ προβλήματα ὅμως τῆς «υποταγῆς» δέν πρέπει νά κριθοῦν ἐπιδερμικά, οὔτε νά ἐκτιμηθοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ ἱστορικό πλαίσιο τοῦ μοναχισμοῦ, ἰδιαίτερα ὅταν ἀξιολογοῦνται μέ βάση τὴ σημερινὴ ἐπιχειρησιακὴ πραγματικότητα. Ἴσως μάλιστα τὰ προβλήματα αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸν κεντρικὸ ἄξονα, γύρω ἀπὸ τὸν ὁποῖο τελικά θά περιστραφεῖ ἡ συζήτηση γιά τὴν ἀναζήτηση τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στήν ὀργάνωση τῶν ἐπιχειρήσεων καί στή μοναστικὴ ὀργάνωση. Γιά τὸ λόγο αὐτό, τὸ τελευταῖο κεφάλαιο αὐτῆς τῆς μελέτης εἶναι ἀφιερωμένο στή σύγκριση ἀνάμεσα στή μοναχικὴ ὑποταγὴ καί στήν ἐπιχειρησιακὴ πειθαρχία.

Γιά νά κλείσουμε αὐτὴ τὴν εἰσαγωγικὴ παρατήρηση, πρέπει νά σχολιάσουμε τὸ γεγονός ὅτι, σ' ἀντίθεση μ' ἄλλους κανόνες (π.χ. τοῦ Μ. Ἀντωνίου καί ἄλλων), πού συνήθως περιορίζονται σὲ θέματα ἠθικά καί πνευματικά, οἱ περισσότεροι «κανόνες» τοῦ Πα-

χωμίου ἀποτελοῦν κανόνες καθαρὰ ὀργανωτικούς. Οἱ ἐπόμενες γενεές τῶν μεγάλων μοναχικῶν ταγματῶν, ἰδιαίτερα στή Δυτικὴ Ἐκκλησία (π.χ. οἱ κανόνες τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου, γιά τοὺς ὁποίους θά μιλήσουμε σ' ἄλλη θέση) ἀκολούθησαν καί προσάρμοσαν τοὺς δικούς τους στόχους τοὺς κανόνες τοῦ Παχωμίου. Αὐτὴ ἡ ξεχωριστὴ σημασία τοῦ παχωμιανοῦ κοινοβίου δικαιολογεῖ τὴ μεγάλη φιλολογία, πού ἀναπτύχθηκε γύρω ἀπ' τοὺς ὀργανωτικούς κανόνες, μέ τοὺς ὁποίους ὁ ὅσιος πατέρας μπορούσε νά διοικεῖ τοὺς 7 χιλιάδες μοναχοὺς του.

Οἱ κανόνες τοῦ Παχωμίου σ' ἐμᾶς ἀπὸ τὴ λατινικὴ τους μετάφραση τοῦ Εὐσεβίου Ἰερωνύμου κι ἀριθμοῦνται ἀπὸ τὸ 1 ἕως τὸ 194. Στοιχεῖα ὅμως γιά τὴν ὀργάνωση τῶν μονῶν, ὑπάρχουν ἐπίσης καί στους ἐπιμέρους ἐλληνικοὺς βίους τοῦ Ὄσιου, ὅπως αὐτοὶ συγκεντρώθηκαν καί σχολιάστηκαν ἀπ' τὸν Fr. Halkin (βλ. ὑπόσ. 3). Συνεπῶς, σχολιάζοντας τοὺς κανόνες, θ' ἀναφερθοῦμε τόσο στὸ κείμενο καί τὴν ἀρίθμηση τοῦ Ἰερωνύμου ὅσο καί στους ἐλληνικοὺς βίους τοῦ Παχωμίου.

## 2. ΤΟ ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΠΑΧΩΜΙΑΝΟΥ ΚΟΙΝΟΒΙΟΥ

### 2.1. Ἡ βασικὴ ὀργανωτικὴ δομὴ.

Ἡ ὀργάνωση τῆς Μονῆς βασιζέται στήν ἀπόλυτη ἐξουσία τοῦ ἐπικεφαλῆς, ὁ ὁποῖος ἀποκαλεῖται γενικός ἢ καθολικός ἡγούμενος ἢ ἀββᾶς καί ὡς ὁ μόνος ἄρχων δικαιούται νά ἐγκαταστήσει τὴ διοικητικὴ ἱεραρχία κάτω ἀπ' αὐτόν. Ἀμεσος βοηθός του ὀρίζεται ὁ μέγας ἡγενοὶς ὁ ἰκονόμος, ὡς ὑπεύθυνος μιᾶς καθαρῆς ἐπιτελικῆς υπηρεσίας, ἐνῶ στή γραμμικὴ ἱεραρχία ἔπονται οἱ ἡγούμενοι (Princeps Manasterii) ἢ οἰκονόμοι (Superieurs).

Ὅταν ἀργότερα ὁ Μέγας Βασίλειος<sup>7</sup> στὰ ἔργα του «Ὅροι κατὰ πλάτος» καί «Ὅροι κατ' ἐπιτομήν» κωδικοποίησε τὴν ἱεραρχία τῶν κοινοβίων χρησιμοποίησε διαφόρους τίτλους, ὅπως π.χ.

- «προεστῶς» («Ὅροι κατὰ πλάτος 27-30,32 κ.λ.π)
- «προεστῶτες», πού σημαίνει σχεδὸν πάντοτε μία τάξη προεχόντων ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου
- «ἐφεστῶς» («Ὅροι κατὰ πλάτος 24)
- «προϊστάμενος» («Ὅροι κατὰ πλάτος 43)
- «προκαθιστῶν» («Ὅροι κατὰ πλάτος 44)
- «προέχων» («Ὅροι κατὰ πλάτος 49) κ.ἄ.

Σ' ἐπίπεδο μονῆς, οἱ ἡγούμενοι ἀναπληρωνοῦνται ἀπὸ ἓναν, θά λέγαμε, «συνδιευθυντὴ» («συνεργὸν ἔχειν πρὸς τὴν πατρικὴν τάξιν»), ὁ ὁποῖος «ἰκανός ἐστιν πρὸς πᾶσαν διαταγὴν, ἕως ἔλθῃ, χωρὶς πᾶ-

5. Βέβαια, κατὰ τὴ διήγηση τοῦ Παλλαδίου (καί κατ' ἄλλους κώδικες, βλ. π.χ. τὸν Κώδικα 9 τῆς Πάτμου κ.ἄ. ἀναφερομένου ὡς *vita tertia* ὑπὸ F. Halkin, ἐνθ' ἄνωτ.), οἱ κανόνες δόθηκαν ἀπὸ ἄγγελο ἐπάνω σὲ χαλκινὴ πλάκα. Κατὰ τὸν «Μέγα Συναξαριστὴν» (ἐκδ. 1946) «ἦλθε πάλιν ὁ Ἄγγελος καί ἔδωκεν εἰς τὸν Ὅσιον ἐν τεμάχιον χαλκοῦ, εἰς σχῆμα πλακῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας δέλτου ἦσαν γεγραμμένα ταῦτα...». Τὸ κείμενο τῶν κανόνων (τὸ ὁποῖο στή συνέχεια ἀναφέρεται μέ τὸ ἀρχικὸ γράμμα Κ) καί κριτικὴ γιά τίς πηγές τους καί γιά τίς συναφεῖς ἐκδόσεις βλ. ἐν Δ. Πιερρακάκου, ἐνθ' ἄνωτ. § 7 ἐπ.

6. Δ. Πιερρακάκου, ἐνθ' ἄνωτ., ὅπου καί ἐκτενῆς ἀνάπτυξη τῆς σχετικῆς κριτικῆς.

7. Βλ. καί W. K. L. Clarke, «The ascetic works of Saint Basil», London 1925 (ἀναφ. στήν εἰσαγωγὴ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων τοῦ Βασιλείου, ἀπὸ ΕΠΕ / Τόμ. 8, «Ἀσκητικά Α'», 1973, ἐκδ. Γρηγόριος ὁ Παλαμάς, σελ. 14 ἐπ.)

σης ύψηλοφροσύνης και καυχήσεως»<sup>8</sup>. "Άμεσοι βοηθοί του ήγουμένου είναι δύο (πρεσβύτεροι) (seniores), για να επιβλέπουν την πειθαρχία στη μονή και να φροντίζουν τα του κοινοβίου, από τους οποίους ο ένας μένει στο μοιαστήρι κι ο άλλος συνοδεύει τους αδελφούς στις εξωτερικές εργασίες για χάρη της πειθαρχίας, της ομόνοιας και της αγάπης.

Το οργανόγραμμα κάθε μονής πρόβλεπε γραμμική σύνδεση του ήγουμένου με τους «οίκους» (30 έως 40 κάθε μονή). Κάθε οίκος (domus) περιλάβαινε 40 περίπου αδελφούς. Προϊστάμενος κάθε οίκου ήταν ο «οικιακός» ή «προεστώς» (praepositus), που τον αναπλήρωσε ένας «υποπροεστώς» (ἀναπληρωτής) (subpraefectus ή subordinarius ή secundus) και τον βοηθούσαν δύο πρεσβύτεροι (maiores), κατά το σύστημα που περιγράψαμε στο προηγούμενο επίπεδο ιεραρχίας<sup>9</sup>.

Άργότερα, στις μοναχικές κοινότητες του Μ. Βασιλείου βλέπουμε ότι υπάρχουν επίσης και οι «προέχοντες», δηλαδή οι καθοδηγητές των αδυνάτων (βλ. «Όροι κατά πλάτος» 26), που κατέχουν τη δεύτερη θέση μετά τον προεστῶτα. "Έτσι φτάσαμε φυσιολογικά σε δύο τάξεις μοναχών: στους μοναχούς στους οποίους ή μονή έχει εμπιστευθεί την «προστασία» και την καθοδήγηση των αδελφών και στους μοναχούς, που οφείλουν να υπακούουν (βλ. «Όροι κατ' ἐπιτομήν» 235). Τέλος, άργότερα, ο Μ. Βασίλειος, στην προσπάθειά του να τυποποιήσει την οργάνωση των μονών σε μια γενική βάση, βρέθηκε στην ανάγκη να καθορίσει και άλλα συναφή αξιώματα στην ιεραρχία του κοινοβίου, όπως το αξίωμα:

- του επιτεταγμένου για την ελεημοσύνη ("Όροι κατ' ἐπιτομήν, 100).
- του έχοντος την φροντίδα του κελλαρίου ("Όροι κατ' ἐπιτομήν, 148, 156).
- του ἐπόπτου της εργασίας ("Όροι κατ' ἐπιτομήν, 141, 142).
- του οίκονομου ("Όροι κατά πλάτος 34, "Όροι κατ' ἐπιτομήν, 149).

Ήταν όμως φυσικό να μη μπορούν να διοικούνται οι 30-40 οίκοι από τον έναν ήγουμένο και τους δύο πρεσβύτερους του. Γι' αυτό οι οίκοι είχαν ομαδοποιηθεί ανά 3 ή 4, δημιουργώντας μία τριτύα ή τετρατύα (tribus), ή οικόγενειες ή λαούς ή τάγματα, ανάλογα με τον αριθμό των ενοίκων κάθε μοιαστηριού.

8. Maius, Acta sanctorum, Tomus III, 1680, 19. Ο Μ. Βασίλειος μιλά για αναπληρωτή προεστῶτα, που αντικαθιστά τον προεστῶτα σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ώστε να μη μένει ή αδελφότητα άκυβέρνητη και πάρει δημοκρατική μορφή ("Όροι κατά πλάτος, 45).

9. Σύμφωνα με τις απόψεις του Μ. Βασιλείου ("Όροι κατά πλάτος, 35) οι πρεσβύτεροι ή προεστῶτες της αδελφότητας, φαίνεται ότι προήλθαν από τη συγχώνευση πολλών αδελφοτήτων σε μία και αποτελούν πλέον ιδιαίτερη τάξη.

Τέλος, κάθε οίκος είχε ορισμένα δευτερεύοντα διοικητικά όργανα, όπως π.χ. τους:

- εβδομαδάρους (hebdomadarii), οι οποίοι φώναζαν τους αδελφούς στη σύναξη και στις προσευχές, έψελναν και μοίραζαν την ημέρα το ύλικό, που έπρεπε να επεξεργαστούν οι αδελφοί τους,
- θυρωρούς, που υποδέχονταν τους έρχόμενους στη μονή<sup>10</sup>,
- υπηρέτες της Έκκλησίας (ministri ecclesiae) που συνάθροιζαν τους αδελφούς κατά την ώρα της προσευχής κ.ά.

Η σχολαστική αυτή συγκρότηση του οργανογράμματος ήταν αναγκαία, για να διοικηθεί ένα πλήθος 7 χιλιάδων μοναχών. Την εποχή όμως εκείνη των άρχων του τέταρτου αιώνα, μία τόσο αυστηρή οργάνωση πρέπει να 'χε προκαλέσει δέος.

Ο ίδιος ο Μ. Άθανάσιος, όταν μετά το θάνατο του οργανωτή των κοινοβίων περιόδευσε στην περιοχή της Θηβαΐδας «...περιελθών εν τῷ μοναστηρίῳ, τῇ συναξί, καὶ πάντα θαυμάσας λέγει· Θεόδωρε, ἐποίησατε ἔργον μέγα, ἀναπαύοντες ψυχάς. Μάλιστα τοὺς κανόνες ὑμῶν τῶν μοναχῶν ἤκουσα, πάντα καλά λίαν».

(Συνεχίζεται)

Άρχιμ. ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΒΑΡΛΑΣ

10. Όπως λέγει ο Παλλάδιος, 71: «'Αλλά πρεσβύτερος ήν ο θυρωρός, μηδένα συγχωρών εξίέναι, μηδὲ εἰσιέναι ἄλλον, πλην εἰ πού τις ἐβούλετο ἄχρι τελευτῆς ἐκεῖ παραμένειν μηδαμῷ προερχόμενος· ὅς δε καὶ πρὸς τὸν πυλῶνα εἰς μικρὸν καταγῶγιον τοὺς εἰσερχομένους ἐξένιζε, καὶ διδοὺς εὐλογίας πρῶτ' ἐν εἰρήνῃ προέπεμπε...».

### «ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ»

Η Άποστολική Διακονία με το ειδικό Ιεραποστολικό περιοδικό «Πάντα τὰ Έθνη»

★ πληροφορεί υπεύθυνα για το Ιεραποστολικό έργο που ασκεί σήμερα ή ορθόδοξη Έκκλησία.

★ περιγράφει το περιβάλλον μέσα στο οποίο ασκείται ή Ιεραποστολή.

Όσοι επιθυμούν να έγγραφοῦν συνδρομητές μπορούν να στείλουν την ετήσια συνδρομή τους (300 δρχ.) στη διεύθυνση:

Άποστολική Διακονία της Έκκλησίας της Ελλάδος — «Πάντα τὰ Έθνη», Ιω. Γενναδίου 14, 115 21 Άθήνα. Τηλ. 7212.112.

## ΠΑΝΑΓΙΕΣ ΣΤΟ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ\*

Στήν εποχή Λέοντος του Σοφού, όταν έχθροι πολιορκούσαν την πανευδαίμονα Πόλη του Κωνσταντινού, στήν Θεοτόκο τρέχει ο δοκιμαζόμενος Λαός. Ιστορεί σχετικά ο Νικηφόρος:

«Γινόνταν όλονυχία στήν Ἐκκλησία τῆς Βλαχέρνας στήν Κωνσταντινούπολι. Ὅλοι ἀγρυπνοὶ παρακαλοῦσαν τὴν Παρθένο νὰ σπλαχνισθῆ τὸ λαὸ τῆς καὶ νὰ τὸν ἐλεήσῃ σὲ κείνη τῇ δεινῇ περιστάσει. Οἱ Ἄγαρηνοὶ εἶχαν κυκλώσει τὴν Πόλι καὶ φοβέριζαν τοὺς πολιορκημένους μὲ φωτιά καὶ θάνατο. Καὶ τότε, μέσα σὲ κείνη τὴν κατάνυξι τῆς ἀγρυπνίας, πού ὅλοι εἶχαν γονατίζει, ὁ ἅγιος Ἀνδρέας καὶ ὁ μαθητὴς του Ἐπιφάνιος πού καθόταν δίπλα του, εἶδαν μιὰ γυναίκα ἰμεγαλοπρεπεῖ ἢ θγαίνῃ ἀπ' τὴν ὠραία Πύλη καὶ νὰ συνοδεύεται ἀπὸ μιὰ μεγάλη ἀκολουθία. Ἡ ἀκολουθία ἦταν ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ πού ἔφαλλαν ὠραίους ὕμνους. Ἡ γυναίκα ἐκείνη ἔκλεινε τὰ γόνατά τῆς καὶ προσευχῆθηκε ἀρκετὴ ὥρα. Ὑστερα σηκώθηκε, ἔβγαλε τὴν καλύπτρα τῆς, τὴν ἄπλωσε πάνω στὰ κεφάλια τῶν σκυμένων πιστῶν σὰν ἀσπίδα, ξαναμπήκε στὸ ἱερὸ τοῦ ναοῦ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔγινε ἀφαντῆ»<sup>19</sup>.

Ἄλλὰ καὶ στὰ μετέπειτα χρόνια, ὅταν τὸ δοῦλο Ἔθνος ἀγωνιζόταν τὸν «ἀγῶνα τὸν καλόν», σ' Ἐκείνη ἀφῆγε τὶς ἐλπίδες του:

«Παναγία μου βοήθησε τοὺς Ἕλληνας  
καὶ τούτη τὴν φορὰ νὰ ψυχωθοῦν»,

προσευχόταν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης στήν Παναγία τὴν Χρυσοστόσι<sup>20</sup>, καὶ ὁ Καποδίστριας τοῦτα τὰ λόγια εἶχε γράψει πίσω ἀπὸ μιὰ εἰκόνα τῆς Παναγίας,

«Δέσποινα τοῦ κόσμου, γλυκοφιλοῦσα τὸν Ἰῶν Σου, πρόσθευε καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου Σου, ὅπως μοι δίδῃ ἱκανὸν φῶς, ἕνα μετ' εὐνομίας καὶ δικαιοσύνης διακυβερνῶ τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμά Του!».

\* \* \*

Ἰδιαίτερη ὅμως καὶ συναισθηματικότερη εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἱερὸ πρόσωπο τῆς Θεοτόκου, στὶς μικρὲς Κυκλάδες.

Στὰ ἄμμορα, κάτασπρα, πολύτιμα πετράδια πού στολίζουν τὴν ἀπαλὴ «γαλάζια σάρκα» τοῦ Ἀρχιπελά-

γους, μὲ τὶς χρυσοπόρφυρες ἀνταύγειες τοῦ ἡλίου στὰ μαλλιά τους, τὰ γυμνὰ πέτρινα μικρὰ βουγά μὲ τὸ «πολύτιμο διάδημα» ἀπὸ τὰ θυμάρινα καὶ τὶς ἀστειδοπέδες, τὰ μυρωδικὰ καὶ τ' ἀρώματα τῶν φυκιῶν καὶ τῶν ἄγριων λουλουδιῶν, τὶς Κυκλάδες, τὴν «Ἑλλάδα τῆς Ἑλλάδος», ὅπως τὶς ἀπεκάλεσε ὁ Θεοδόσης Σπεράντσας, ἡ ἀγάπη γιὰ τὴν Παναγία καὶ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα πού συνυφάνθηκαν μὲ τὸ πρόσωπό Τῆς εἶναι ἀνυπέροκλη καὶ ἐντυπωσιακὴ.

Θὰ λέγαμε ὅτι οἱ Κυκλάδες, χωρὶς τὰ ἄπειρα εἰκονίσματα καὶ τὰ ἐξωκλήσια, τὰ ἀφιερωμένα στὴ «χάρη τῆς», θὰ ἦταν σὰν Ἐκκλησία χωρὶς θυσιαστήριο, καμπαναριὸ χωρὶς καμπάνα, θυμιατήρι χωρὶς λιβανωτό!

Ἐδῶ, στὰ ἄμμορα καὶ εὐλογημένα αὐτὰ νησιά πού μᾶς ἀξίωσε ὁ Θεὸς νὰ γεννηθοῦμε καὶ μεγαλώσουμε, σὰν ἱερὰ παρακαταθήκη πού παραδίδεται ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ, στὸ ἱερὸ δῆμα τοῦ Ναοῦ τῆς πίστεως, παραδίδεται ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη γιὰ τὴν Παναγία.

Μικρὸ θαλασσινὸ ὁδοπορικὸ, προσκυνηματικὸ ταξίδι στὶς «Παναγίες τῶν Κυκλάδων» τοῦ Ἀρχιπελάγους, ἄς ἀρχίσουμε μὲ τὸ μικρὸ σκάφος τῆς ἀγάπης, μ' ἀνοιχτὰ τὰ πανὰ τῆς πίστεως ἀπέναντι στὸν οὐρὸ ἀνεμοτῶν πνευματικῶν χαρίτων, γιὰ νὰ προσεγγίσουμε νησί - νησί καὶ νὰ προσκυνήσουμε τὶς θαυματουργές Τῆς εἰκόνας.

Τὰ ἱερὰ αὐτὰ εἰκονίσματα πού εἶναι ἀναρίθμητα, (ἔδῶ μόνον συμβολικὰ θὰ ἀναφερθοῦμε γιὰ κάθε νησί σ' ἕνα εἰκονίσμα), ἀπετέλεσαν πάντοτε κέντρα σεβασμοῦ καὶ προσευχῆς τῶν Κυκλαδιτῶν. Εὐρεθέντα κυρίως στήν θάλασσα, συνδέθηκαν μὲ τὴ ζωὴ τῶν νησιωτῶν, μὲ «δεσμὸ ἄρρηκτο».

Μπροστὰ σ' αὐτὰ, ὅπως σημειώνει ὁ καθηγητὴς Μ. Σιώτης, «ὁ κάθε χριστιανὸς βλέπει τὴν προσωπικὴν του σχέσιν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν... αἰσθάνεται προσευχόμενος ὅτι εὐρίσκειται εἰς ἕνα ζωντανὸν προσωπικὸν διάλογον μετὰ τῶν εἰκονιζομένων τοῦ Θεοῦ... καθηλώνει τὸν νοῦν, τὴν καρδίαν, τὴν ψυχὴν καὶ ὅλην τὴν ὑπόστασιν εἰς τὴν ἱερότητα τοῦ διαλόγου αὐτοῦ»<sup>22</sup>. «Ἡ ψυχὴ τοῦ προσευχομένου ἐνώπιον τῶν ἱερῶν εἰκόνων φορτίζεται μὲ τὴν ἁγιαστικὴν δύναμιν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ αἰσθάνεται ἤδη λελυρωμένος»<sup>23</sup>.

Πρῶτο λιμάνι, ἡ Τήνος! Τὸ νησί τῆς Μεγαλόχα-

(\*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 274 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 τεύχους.

19. Δημ. Φερόση, Ἡ Σκέπη τοῦ κόσμου, Ἀθήνα 1973, σελ. 79.

20. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 49.

21. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 49.

22. Μάρκου Α. Σιώτου, Ἡ Διδασκαλία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας περὶ τῶν ἱερῶν Εἰκόνων, Ἀθήνα: 1990, σελ. 81.

23. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 82.

ρης! Έδώ τὸ Θεομητορικό Πανορθόδοξο Προσκύνημα ἀποτελεῖ τὸ κέντρο τῆς πανελληνίου ἀγάπης γιὰ τὴ Θεοτόκο.

Τὸ ἱερὸ εἰκόνημα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, φορτωμένο ἀφιερώματα καὶ θαύματα, στέκεται στὸ «καλλιμάρμαρο θρονί» τοῦ ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1823, ὅταν δι' ὀράματος στὴ Μοναχὴ καὶ ἀγνισμένη Πελαγία, ἡ Παναγία τὸ ὑπέδειξε στὰ σπλάγχνα τῆς γῆς καὶ τὸ ἐδώρισε στὸ ἱερὸ σήμερα νησί, «Κολυμβήθρα Σιλωαμικὴ» θαυμάτων καὶ δωρεῶν πολλῶν. Ἡ λεωφόρος ἀπὸ τὸ λιμάνι μέχρι τὸν πάγκαλλο γαόν τῆς, «Λεωφόρος δακρύων», δακρύων πολλῶν, ποὺ τὰ συνοψίζει τὸ δημοτικὸ τραγούδι, στὸ μικρὸ αὐτὸ τετράστιχο,

«Ὁ Παναγιά μου Τηνιακιά  
μὲ τὰ πολλὰ καντήλια,  
φέρε μου τὸ παιδάκι μου  
νὰ σοῦ τὰ κάμω χίλια».

Πλέοντας τὸ πέρασμα τοῦ Ἰσικινιά πλησιάζουμε στὴ Μύκονο. Ἐδῶ, στὴ μικρὴ φωτόλουστη κόρη τῆς Δήλου, μὲ τὸ πύρινο ποτάμι τοῦ τουρισμοῦ, ποὺ ἄμωσ δὲν τὴν ἔχει ἀλλοτριώσει, ἡ Παναγία ἡ Τουρλιανή.

Ἐνθροניομένη ἀπὸ τὸ 1542 στὸ Μοναστήρι τῆς, στὴν Ἄνω Μιερά. Εἶναι ἡ παλιούχος καὶ προστάτιδα τοῦ νησιοῦ. Χέρια εὐλαδικὰ τὴν ἀνέσुरαν ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἕνα πρωινό, στὸν Τοῦρλο, μικρὴ θαλάσσια περιοχή, στὴ χώρα τοῦ νησιοῦ, καὶ τὴν ἔφεραν ἐδῶ, χτίζοντας τὸ πανώριο Μοναστήρι, μὲ τὰ διώροφα κελλιά, τὸ χρυσόφωτο τέμπλο καὶ τὴν ἱστορία.

Ἐδῶ παραμένει ἀπὸ τότε, καὶ εἶναι ἡ Τουρλιανή, «ἡ μάνα» τοῦ κάθε Μυκονιάτη, ποὺ πάντα σ' αὐτὴν τρέχει, ζητώντας προστασία. Γι' αὐτὴν γράφτηκε τὸ δημοῦδες τῶν Κυκλάδων:

«Στὴν Πόλη ἢ Ἁγιά Σοφιά,  
στὴν Μύκονο ἢ Τουρλιανή,  
στὴν Πάρο ἢ Κατοπολιανή»<sup>24</sup>.

Ἀπέγαντι ἡ ἀρχόντισσα τῶν Κυκλάδων, μὲ τὴν ἀγέραστη ὁμορφιά καὶ τὴν ἱστορία 4.000 χρόνων, ἡ Σύρα. Τὸ νησί τοῦ «Κερδώου καὶ τοῦ Λογίου Ἑρμῆ». Στὸ Νεὸ τῆς Μεταμορφώσεως, ἡ Εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς «Φανερωμένης». Ἐσωσε τὸ νησί ἀπὸ λοιμικὴ ἀρρώστια: εἶναι τὸ ἀντικείμενο τῶν ἐκδηλώσεων ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ τῶν ἀείποτε εὐσεβῶν Συριακῶν. Ἐδῶ τὸ πρῶτον, τέσσαρες ἐπιγραφαὶ τοῦ Ε' αἰῶνος ἀναφέρουν τὸ ὄνομα «Μαρία» σὲ μικρὰ καὶ μεγάλα πλοῖα<sup>25</sup>.

Παραπλέοντες τὴν Σύρα φθάνουμε στὴν Κέα. Πε-

ρήφανη ἢ «Καστριανή» στὸ ἀνατολικὸ μέρος τοῦ νησιοῦ, στέκεται φάρος τηλαυγῆς, θρονιασμένη στὴν κορυφὴ τοῦ βράχου, ποὺ ἡγεμονικὸς ὑψώνεται ἀπὸ τὴν θάλασσα, θυθίζοντας τὰ πόδια του στὸν πλοῦσιο θυθὸ τῆς.

Τὸ ἱερὸ εἰκόνημα τῆς Παναγίας τῆς «Καστριανῆς», τρεῖς αἰῶνες σχεδὸν ἐδῶ, εἶναι συνυφασμένο μὲ παράδοση! Ἐπλοὶ βοσκοὶ εἶδαν φῶς στὸς θάμινους καὶ πλησίασαν. Ἦταν τὸ εἰκόνημα τῆς, ποὺ ἤθελε ἐκεῖ νὰ μείνη, γιὰ νὰ ἀποτελῆ λιμάνι «τῶν τοῦ θίου πλωτήρων»!

Καὶ δίπλα ἡ Κύθνος! Στὴ δόρεια ἄκρη τοῦ νησιοῦ, ἀγνάντια στὸν «Ταξιάρχη» τῆς Σερίφου καὶ τὴν ἀμμουδιά τῆς Συκαμιάς, ἡ Κανάλα.

Οὐρανομήριστο ἄκρο τοῦ νησιοῦ μὲ μιὰ ξεχωριστὴ φυσικὴ ὁμορφιά, ποὺ ὑποδηλώνει ἀνάμεσα στὴν ἄλλη ξηρασία, τὴν παρουσία τῆς «Μητέρας τοῦ Θεοῦ»!

Κι ἐδῶ ἡ παράδοση τηλαυγῆς: φαράδες φάρευσαν στὸ κανάλι: νύχτα καλοκαιριάτικη. Κι ἐκεῖ, καθὼς ἀνέσुरαν τὰ δίχτυα, ἔγιναν βαριά, καὶ ἕνα μικρὸ φῶς ἀστράψε στὸ πρόσωπο τῆς θάλασσας! Φοβήθησαν καὶ σκέφθηκαν νὰ φύγουν! Μὰ γύρισαν. Τράβηξαν τὸν κόπο τους καὶ εἶδαν στὸ φῶς τοῦ φαγγαριοῦ τὸ πρόσωπο τῆς Παναγίας, γλυκὸ καὶ ἤρεμο νὰ γαληνεύη τὰ τραμαγμένα τους πρόσωπα! Κι ἔμεινε ἐδῶ ἡ Παναγία στὸ ὁμορφο αὐτὸ «προσκυνητᾶρι» τῆς, ποὺ σήμερα ἀποτελεῖ τὸ καύχημα τῶν Κυθνίων.

Γιὰ τὶ τρεῖς «Παναγίες» τῆς Κύθνου ὑπάρχει καὶ ἡ ἐξῆς παράδοση:

«Ἡ Παναγία ἡ Στρατηλάτισσα καὶ ἡ Παναγία ἡ Κανάλα καὶ ἡ Παναγία ἡ Φλαμπουριανή ἦσαν καὶ οἱ τρεῖς ἀδερφάδες πολὺ ἀγαπημέναις. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠθέλαν νὰ εἶναι χωρισμέναις ἔχτισαν τοῖς ἐκκλησιαῖς των ἔτσι ἀντικρὺ τῆ μιὰ ἔς τὴν ἄλλη, ὥστε νὰ βλέπωνται πάντα»<sup>26</sup>.

Ἡ Παναγία στὴν Σέρifo! Ὅχι μόνον τὸ εἰκόνημα, μὰ καὶ τὸ μικρὸ χωριό, τὸ πρῶτον ἀπὸ τὰ τρία στὴ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ νησιοῦ, τὸ ὄνομα «Παναγιά» φέρει. Ἐδῶ τὸ μικρὸ δυζαντινὸ καιῖδριο, κτίσμα τοῦ δεκάτου αἰῶνος, εἶναι τὸ πανσερειακὸ προσκύνημα τοῦ Δεκαπενταγούστου, μὲ ὅλη τὴ χάρη καὶ τὴ δόξα τῆς ἑορτῆς.

Τὸ μικρὸ μας «πλοιάριο» τώρα φθάνει στὴν Σίφνο! Τὸ νησί μὲ τὸ «ποιητικὸ συναξάρι», τὴν «μῦσα» καὶ τοὺς φιλομαθεῖς κατοίκους, οἱ ὅποιοι, ἐξ ἐμφύτου, τραγουδοῦν τίς χαρὲς καὶ τίς λύπες τους σὲ ὁμορφα δίστιχα καὶ τετράστιχα. Προστάτιδά τους ἡ «Χρυσοπηγή»!

24. Ν. Α. Κεφαλληνιάδη, Ἡ Ἀστρεία τῆς Παναγίας στὰ Ἑλληνικὰ νησιά, Ἀθήνα 1990, σελ. 39.

25. Θ.Η.Ε., τ. 8, στ. 715.

26. Ν. Πολίτη, Παροιμίαι καὶ Παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, Ἀθήνα 1965, σελ. 118.

Είναι ή μάνα τους, ή ελπίδα τους, ή προστασία τους! Πολλές παραδόσεις και θρύλοι για τὸ μικρὸ εἰκόνισμα καὶ τὸ φωτόλουστο Μοναστήρι της, στὸ ἀκρωτήριο, στὰ ἀνατολικά τοῦ νησιού.

Ἡ παράδοση σωτηρίας τοῦ νησιού ἀπὸ τὶς ἀκρίδες τὴν ἡμέρα τῆς Ἀγαλήφειας καὶ ἐκείνη τοῦ «γιοφυριού» κατὰ τὴν ὁποία «τρεῖς γριές, ἡ γριά Τριπολιτσά κι ἄλλες δύο γειτόνισσες, καθὼς ἐπήγγαιναν ν' ἀνάβουν τὰ προσοχή τὸ καθήκον τους, «ἕνας ἀπὸ τοὺς κουρσάρους πού εἶχαν καταλάβει τὴν ἐκκλησία κι ἐνῶ ἔκαμαν μὲ προσοχή τὸ καθήκον τους «ἕνας ἀπὸ τοὺς κουρσάρους ἐξύπνησε ἀπὸ τὴ μυρωδιά τοῦ λιθιανού» ἄφησε μιὰ φωνή καὶ πετάχθηκε ἀγριεμένος. Οἱ σύντροφοί του, ξαφνιασμένοι κι αὐτοί, τρέβουν τὰ μάτια τους, ὅσο νὰ συνέλθουν καὶ νὰ καταλάβουν τί τρέχει. Μὲ φωνή καὶ μὲ δλαστήμιες τρομακτικὲς τραβοῦν τὰ γιαταγάνια τους καὶ θγαίνουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, πού τὴν εἶχαν μολύνει μὲ τὰ χνώτα τους.

»Οἱ κουρσάροι εἶναι πιὰ κοντὰ στίς γυναῖκες' τὰ γιαταγάνια τους ἀστράφτουν' οἱ προσκυνήτρες εἶναι ἔτοιμες νὰ παραδώσουν τίς ψυχές των στὸν Πλάστη τους. "Ἄξαφνα ἡ γῆ σχίσθηκε' οἱ φονιάδες ἔμειναν στὴ μιὰ μεριά καὶ οἱ τρεῖς γυναῖκες στὴν ἄλλη. Ἡ θάλασσα ἐμπῆκε στὴ μέση κι ἐχώρησε τοὺς φονιάδες ἀπὸ τὰ θύματα, ὕστερα ἀπὸ ἕνα μεγάλο σεισμό. Οἱ κουρσάροι ἔμειναν παραλυμένοι ἀπὸ τὴν τρομάρα. Οἱ γυναῖκες ἐσταυροκοπήθηκαν κι ἐξεκίνησαν ἐλαφρὲς ὡς νὰ τοὺς ἔδινε φτερά ἡ Μεγαλόχαρη, γιὰ νὰ προλάβουν τὴ λειτουργία στὴν ἐκκλησιά τοῦ χωριού»<sup>27</sup>.

Μὰ καὶ σὲ κάθε στιγμὴ τῆς ζωῆς του ὁ Σίφνιος χριστιανὸς ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῆς Χρυσοπηγῆς, ὅπως ἀναφέρεται καὶ σὲ τοῦτο τὸ δημῶδες:

Ἔγνε μου στὰ ματάκια σου  
ἡ γειά μου στὸ κορμί σου  
κι ἡ Παναγιά ἡ Χρυσοπηγῆ  
νᾶναι πάντα μαζί σου<sup>28</sup>.

Λίγη ὥρα ἀπ' τὴν Σίφνο, ἡ Κίμωλος. Τὸ μικρὸ νησί, μὲ τὴν γραφικότητα καὶ τὴν χάρη τῶν Κυκλάδων. Ἐδῶ ἀσημιστόλιστο καὶ φορτωμένο τάματα κι ἀφιερῶματα τὸ εἰκόνισμα τῆς «Ὁδηγητρίας»! Εἶναι ἡ εὐεργέτιδα τοῦ νησιού καὶ προστάτιδα τῶν Κιμωλίων. Στὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸ της, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁμοίωμα τοῦ Ἁγίου Νικολάου Σύρου, σὲ σμίχρυνση, λάμπει ἡ Παναγία, καὶ κάθε χρόνο, τῶν Εἰσοδίων, ὅλοι οἱ Κιμωλοὶ εἶναι ἐδῶ!

27. Ἡ Λατρεία τῆς Παναγίας στὰ ἑλληνικὰ νησιά, ἐνθ' ἄνωστ., σελ. 132.

28. Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν, Ζ' (1968), σελ. 637.

Μὰ ἐδῶ εἶναι καὶ ἡ «Ἁγία Καλή», μὲ τὸν δικὸ της θρύλο.

Λέγει ἡ παράδοση, πῶς, «Ὅταν κρεμάσαν τὸν Χριστὸ στὸν σταυρὸ, πήραν ἡ μάνα τοῦ Λαζάρου κ' οἱ ἀδερφές του τὴν Κυρά τὴν Παναγιά στὸ σπῆτι τους νὰ τῆς κάνουν τίς παρηγοριές. Ἐκεῖ πού εἶχανε λοιπὸν τὸ τραπέζι στρωμένο καὶ τρώγανε, κάμνει ἡ Ἁγία Καλή. Παιὸς εἶδε γιὸ εἰς τὸ σταυρὸ καὶ μάνα στὸ τραπέζι; Ταύτην καταρᾶται ἡ Παναγία καὶ τῆς λέγει:

"Ἄμε, πού νὰ σὲ χτίσσουν ἀνάμεσα πελάου,  
παπᾶς νὰ μὴ σὲ λειτροῦᾶ, διάκος νὰ μὴ σὲ ψάλλη  
μηδὲ μικρὸ τζάπουλο ν' ἀνάδγη τὰ κεριά σου,  
ἢ «ἄμε, πού νὰ σὲ δέρν' ἡ θάλασσα»<sup>29</sup>.

Εἶκοσι λεπτὰ μόλις ἀπὸ τὴν «Ψάθη», ἡ Μήλος.

Ἡ Παναγία ἡ «Πορτιανή», ἡ «Κορφιάτισσα» στὴν Πλάκα, ἡ «Θαλασσίτρα» ἔχουν γίνει τὰ σύμβολα τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν Μηλίων. Ἡ «Πορτιανή» ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ζεφυρία, μετὰ ἀπὸ καταστροφικὸ σεισμὸ τοῦ 1735 στὸ χωριὸ Ἀδάμαντα, ὅπου ἐκτίσθη ἐπιβλητικὸς Ναὸς καὶ παραμένει ἕως σήμερα ἐκεῖ, πολιούχος τοῦ νησιού. Οἱ οἰκιστὲς τοῦ Ἀδάμαντος, Κρήτες κυρίως, κράτησαν τὴν Παναγία καὶ παρ' ὅλη τὴν ἐπιμονὴ τῶν κατοίκων τῆς Ζεφυρίας δὲν τὴν ἔδωκαν πίσω!

Δίπλα στὴ Μήλο, δύο μικρὰ νησιά, ἡ Φολέγανδρος καὶ ἡ Σίκινος.

Κι ἐδῶ ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ πρόσωπο τῆς Παναγίας κυρίαρχος.

Στὴν Φολέγανδρο, τὸ θαυμασίας ἀρχιτεκτονικῆς οἰκοδόμημα τῆς «Παναγίας», στὴ Χώρα, κτισμένο στὴν κορυφὴ τοῦ θουνοῦ, μὲ τὴν ἀπότομη καὶ κάθετη κλίση στὴ θάλασσα, ἔχει συνδέσει τὴν παρουσία τοῦ θαυματουργοῦ εἰκονίσματος μὲ δύο γεγονότα σωτηρίας τοῦ νησιού ἀπὸ πειρατικὲς ἐπιδρομές, Μάρτιο καὶ Μάιο μηνῶν τοῦ 1790, γι' αὐτὸ καὶ «Μαρτιάτισσα» καὶ «Μαϊάτισσα» ἡ Θεοτόκος ὀνομάζεται. Τὸ νησι τότε σώθηκε, τὰ πειρατικὰ πλοῖα θυθίστηκαν, καὶ μόνον ἕνας χριστιανὸς αἰχμάλωτος διασώθηκε καὶ διηγῆθηκε τὸ θαῦμα στοὺς κατοίκους.

Ἡ Σίκινος, τὸ μικρὸ νησι μὲ τοὺς δύο συνοικισμοὺς, τὸ Κάστρο καὶ τὸ χωριό, σέβεται ὡς πολιούχο καὶ τιμᾶ ὡς προστάτιδα τὴν «Παντάνασσα»! Τὸ πλημμυρισμένο αἰσθήματα εἰκόνισμα μὲ τὴ θαυμασία ἐπάργυρη ἐπένδυση φυλάσσεται στὸν ἱερὸ ναὸ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, στὸ Κάστρο.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΔΩΡ. ΠΟΥΚΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

29. Θ.Η.Ε., τ. 8, στ. 714.

## ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΜΟΝΑΣΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΑ 600 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓ. ΜΕΤΕΩΡΟΥ

Πραγματοποιήθηκε στην Καλαμπάκα στις 18, 19 και 20 Ἀπριλίου τ.ε. στα πλαίσια του διοργανώματος των ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων γιὰ τὴν ἀμφιτετρίδα τῶν ἑξακοστίων ἐτῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Μεγάλου Μετεώρου, Πανελλήνιο μοναστικό συνέδριο. Τὸ θέμα του ἦταν: «Μοναχισμὸς καὶ κόσμος» καὶ ἔγινε στὸν μεγαλοπρεπῆ Ἱερὸ Ναὸ τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος τῆς πόλεως.

Τὸ συνέδριο ἄρχισε τὴν Τετάρτη τῆς Διακαινησίμου 18 Ἀπριλίου στίς 16.30' μὲ τὴν ἀκολουθία τοῦ Ἁγιασμοῦ ποὺ τέλεσε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Ἀλέξιος ὡς ἐπιχώριος Ποιμενάρχης καὶ τὴν προσλαλιά του πρὸς τοὺς συνέδρους ὡς Γενικὸς Πρόεδρος του. Ἀκολουθῶς προσεφώνησε τοὺς συνέδρους ὁ Πανοσιολογιώτατος Καθηγούμενος τοῦ Μεγάλου Μετεώρου Ἀρχιμ. π. Ἀθανάσιος καὶ ἀπηύθυναν χαιρετισμὸ οἱ μνημονεύμενοι στὸ ἐπίσημο Πρόγραμμα ἐπίσημα.

Τὶς ἐργασίες του εὐλόγησε μὲ μῆνυμά του ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ. Τὸ μῆνυμα ἀνέγνωσε στοὺς συνέδρους ὁ Σεβασμιώτατος Πρόεδρος Μητροπολίτης Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Ἀλέξιος. Ἐπίσης ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ ἐκπροσώπου της Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς κ. Προκοπίου καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ διὰ τοῦ ἐκπροσώπου του Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Δωδώνης κ. Χρυσόστομου.

Μετὰ τὶς προσφωνήσεις τῶν ἐπισήμων μέχρι καὶ τῆς λήξεως τηρήθηκε πιστὰ τὸ παρατιθέμενο Πρόγραμμα.

Τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου ἦσαν περὶ τὰ 300 ἄτομα. Ἀρχιερεῖς, Καθηγούμενοι Ἱερῶν Μονῶν, Ἀρχιμανδριτες, Πρεσβύτεροι, Διάκονοι, Μοναχοί, Μοναχές καὶ Καθηγητὲς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν Πανεπιστημίων μας. Οἱ τιμήσαντες μὲ τὴν παρουσία τους τὸ συνέδριο Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες ἦσαν οἱ κάτωθι: 1) Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονύσιος, 2) Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανος, 3) Δράμας κ. Διονύσιος, 4) Ἐλασσῶνας κ. Σεβαστιανός, 5) Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κοκκίνης κ. Σεβαστιανός, 6) Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς κ. Προκοπίος, 7) Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ κ. Χριστόδουλος, 8) Θεσσαλιώτιδος καὶ

Φαναριοφερσάλων κ. Κλεόπας, 9) Πευραιῶς κ. Καλλίνικος, 10) Γρεβενῶν κ. Σέργιος, 11) Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Μελέτιος, 12) Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Τιμόθεος, 13) Κίτρους καὶ Καπερίνης κ. Ἀγαθόνικος, 14) Βανάτου κ. Ἀμφιλόχιος καὶ 15) Δωδώνης κ. Χρυσόστομος.

Οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου διεξήχθησαν μέσα σὲ πνεῦμα ἀγάπης, ἀμοιβαιότητας καὶ κοινωνίας προσώπων καὶ δὴ ἐκκλησιαστικῶν. Ἐξάλλου, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ Πρόγραμμα, τὸ θέμα του ἐξαντλήθηκε ἀπὸ κάθε δυνατὴ πλευρά, πράγμα ποὺ ἔδωσε ἀφορμὴ γὰ γίνουιν πολλές ἐποικοδομητικὲς συζητήσεις καὶ παρεμβάσεις. Γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας τὸ συνέδριο αὐτὸ ἦταν ἕνας σταθμὸς ἀνεφοδιασμοῦ τῶν ἐπιτελῶν της καὶ ἕνα ὄραση γιὰ τὴν ἱστορία της.

Τὸ Πρόγραμμα τοῦ Συνεδρίου εἶχε ὡς ἑξῆς:

### ΤΕΤΑΡΤΗ 18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1990

(Ἀπογευματινὴ Συνεδρία)

4.00 - 4.30. Προσέλευσις συνέδρων. Παραλαβὴ φακέλων.

4.30 - 6.00. Ἁγιασμὸς. — Κήρυξις τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Ἀλεξίου. — Προσφωνήσις συνέδρων ὑπὸ τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδριτοῦ π. Ἀθανασίου Ἀναστασίου, Καθηγουμένου τῆς συγκαλούσης τὸ Συνέδριον Ἱ. Μ. Μεγάλου Μετεώρου.

### Χαιρετισμοί

Τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου (μῆνυμα). — Τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Σεβ. Μητροπολίτου Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς κ. Προκοπίου. — Ἐκπροσώπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ. — Ἐκπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγ. Ὁρους. — Τοῦ Νομάρχου Τρικάλων. — Τοῦ Δημάρχου Καλαμπάκας. — Τοῦ Κοσμητόρος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. — Τοῦ Κοσμητόρος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης. — Τοῦ Προέδρου τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων. — Τοῦ Προέδρου τῆς Ἐνώσεως Θεολόγων Βορείου Ἑλλάδος.

6.00 - 6.30. Διάλειμμα - Κέρασμα.

### Α' ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Θέμα: «Θεολογικὴ θεμελίωσις τοῦ Ὁρθόδοξου Μοναχισμοῦ — Ἀσκητικὴ μαρτυρία καὶ προσευχή». Προεδρεύων - Συντονιστής: Ὁ Μητροπολίτης Βανάτου καὶ



Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Βελιγραδίου κ. Άμφιλόχιος Ράντοβιτς.

6.30 - 6.50. Α΄ Εισήγησις: «Ό Μοναχισμός μίμηση του Χριστού και των Άποστόλων». Εισηγητής: Ό κ. Θεόδωρος Ζήσης, καθηγητής της Θεολ. Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

6.50 - 7.10. Β΄ Εισήγησις: «Ό μοναχικός θίος αυθεντική πραγμάτωσις του όρθοδόξου ήθους». Εισηγητής: Ό κ. Κων. Σκουτέρης, καθηγητής της Θεολ. Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών.

7.10 - 7.30. Γ΄ Εισήγησις: «Η διδασκαλία περί Μοναχισμού των Άγίων Ίεραρχών της Έκκλησίας μας, Γρηγορίου του Παλαμά και Νεκταρίου Πενταπόλεως». Εισηγητής: Ό Πανοσ. Άρχιμ. π. Γεώργιος Καψάνης, Καθηγούμενος της Ί. Μονής Όσίου Γρηγορίου Άγίου Όρους.

7.30 - 7.50. Δ΄ Εισήγησις: «Τό κέρδος της μοναχικής ζωής». Εισηγητής: Ό Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως και Πρεβέζης κ. Μελέτιος.

7.50 - 8.30. Συζήτησις.

#### ΠΕΜΠΤΗ 19 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1990

(Πρωινή Συνεδρία)

6.30 - 8.30. Όρθρος - Άρχιερατική Θεία Λειτουργία (Ί. Ναός Άγίου Βησσαρίωνος Καλαμπάκας).

8.30 - 9.00. Πρωινό.

#### Β΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Θέμα: «Ό Μοναχισμός θεματοφύλαξ της Όρθοδόξου Παραδόσεως». Προεδρεύων - Συντονιστής: Ό Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Χριστόδουλος.

9.00 - 9.20. Α΄ Εισήγησις: «Έκφράσεις της όρθοδόξου μοναστικής Παραδόσεως». Εισηγητής: Ό Πανοσ. Άρχιμ. π. Ίωαννίκιος Κοτσώνης.

9.20 - 9.40. Β΄ Εισήγησις: «Ό Μοναχισμός παράγων πολιτισμού». Εισηγητής: Ό Πανοσ. Άρχιμ. π. Παντελεήμων Καλαφάτης, Καθηγούμενος της Ί. Μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Θάσου.

9.40 - 10.00. Γ΄ Εισήγησις: «Μοναχικό και κοσμικό τυπικό». Εισηγητής: Ό κ. Ίωάννης Φουντούλης, καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

10.00 - 10.20. Δ΄ Εισήγησις: «Οί Μοναχοί και ή μουσική της Λατρείας». Εισηγητής: Ό κ. Γρηγόριος Στάθης, Άναπληρωτής καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών.

10.20 - 11.00. Συζήτησις.

11.00 - 11.30. Διάλειμμα.

#### Γ΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Θέμα: «Προσφορά του Μοναχισμού στον κόσμο». Προεδρεύων - Συντονιστής: Ό Πανοσ. Άρχιμ. π. Ίερόθεος Βλάχος, Ίεροκήρυξ της Ί. Άρχιεπισκοπής Άθηνών.

11.30 - 11.50. Α΄ Εισήγησις: «Τό μοναχικό βίωμα

μαρτυρία αγάπης». Εισηγητής: Ό Πανοσ. Άρχιμ. π. Άλέξιος Μαντζίρης, Καθηγούμενος της Ί. Μ. Ξενοφώντος του Άγίου Όρους.

11.50 - 12.10. Β΄ Εισήγησις: «Ό λόγος της έρήμου και ή άλογία του κόσμου». Εισηγητής: Ό κ. Άνέστης Κεσελόπουλος, Ίπικούρος καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

12.10 - 12.30. Γ΄ Εισήγησις: «Η βιολογική άσυνέχεια της μοναχικής ζωής, ως έγγύηση για την πνευματική συνέχεια της ζωής της Έκκλησίας». Εισηγητής: Ό κ. Γεώργιος Μαντζαρίδης, καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

12.30 - 1.30. Συζήτησις.

2.00 - 3.00. Γεύμα.

3.00 - 4.00. Ξενάγησις εις τον Ί. Ναόν Κοιμήσεως της Θεοτόκου Καλαμπάκας.

(Άπογευματινή Συνεδρία)

#### Δ΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Θέμα: «Προϋποθέσεις - Προβλήματα του Μοναχικού θίου». Προεδρεύων - Συντονιστής: Ό Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως και Πρεβέζης κ. Μελέτιος.

4.30 - 4.50. Α΄ Εισήγησις: «Πνευματικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη ενός Κοινοβίου». Εισηγητής: Ό Πανοσ. Άρχιμ. π. Ίγνάτιος Πούτος, Καθηγούμενος της Ί. Μ. Άγίου Βησσαρίωνος Δουσίκου.

4.50 - 5.10. Β΄ Εισήγησις: «Τά κανονικά δίκαια της Ήγουμένης και του Πνευματικού, εν ταίς γυναικείαις Άδελφότησι». Εισηγητής: Ό Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Χριστόδουλος.

5.10 - 5.30. Γ΄ Εισήγησις: «Δοκιμασίες του Γέροντος στην πρόσληψη δοκίμιου Μοναχού». Εισηγητής: Ό Πανοσ. Άρχιμ. π. Βασίλειος Γοντικάκης, Καθηγούμενος της Ί. Μ. Σταυρονικήτα Άγίου Όρους.

5.30 - 6.30. Συζήτησις.

6.30 - 7.00. Διάλειμμα.

7.00 - 7.20. Δ΄ Εισήγησις: «Έξευρωπαϊσμός και Έλλαδικός Μοναχισμός». Εισηγητής: Ό Αίδεσ. Πρωτοπρ. π. Γεώργιος Μεταλληνός, Άναπληρωτής καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Παν(μ)ίου Άθηνών.

7.20 - 7.40. Ε΄ Εισήγησις: «Η παρθενία στην Όρθόδοξη Παράδοση». Εισηγητής: Ό Πανοσ. Άρχιμ. π. Ίερόθεος Βλάχος, Ίεροκήρυξ και Ύπεύθυνος Νεότητος της Ί. Άρχιεπισκοπής Άθηνών.

7.40 - 8.00. Στ΄ Εισήγησις: «Η άνεση της θίας και ή θία της άνέσεως». Εισηγητής: Ό Πανοσ. Άρχιμ. π. Αίμιλιανός Βαφεΐδης, Καθηγούμενος της Ί. Μ. Σίμωνος Πέτρας Άγίου Όρους.

8.00 - 9.00. Συζήτησις.

#### ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 20 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1990

(Πρωινή Συνεδρία)

5.00 - 9.00. Πανηγυρική Άρχιερατική Θεία Λειτουργία εις τό Καθολικόν της Ί. Μονής του Μεγάλου

## Ο ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΕΩΔΕΣ<sup>1</sup>

Ἐναμφίβολα ὁ πατρο - Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς ὑπῆρξε τὸ μεγαλύτερο κεφάλαιο τῆς φυλῆς μας στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, ἡ ἐπιφανέστερη λαοπαιδευτικὴ καὶ νεοπατερικὴ μορφή τῆς νεοελληνικῆς ἐθνότητος, ὁ ἐπιδουλευτικότερος λαϊκὸς ἀναγεννητὴς τῶν τελευταίων χρόνων τῆς σκλαβιάς<sup>2</sup> καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους, πού ἔκαναν θετικὴ προσεργασία καὶ ἐξασφάλισαν στὸν ἀγῶνα τοῦ '21 ἐγγυήσεις ἐπιτυχίας.

Ἡ πολυπλευρὴ καὶ πολυδιάστατη δράση του, καθὼς καὶ ὁ μαρτυρικὸς μὲ ἀπαγχονισμό θάνατός του τὸ 1779 στὸ Καλικόνταση τῆς μαρτυρικῆς Βορείου Ἡπείρου, τὸν ἀνύψωσαν στὸς κορυφαίους μάρτυρες τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τόσο μὲ τὶς διδασχές του ὅσο καὶ μὲ τὴ γενικότερη πνευματικὴ του δραστηριότητα συνετέλεσε στὴν ἀφύπνιση τοῦ λαοῦ καὶ τὴ γενικότερη ποιητικὴ δευτέρωση τοῦ ἔθνους του<sup>3</sup>. Δικαιολογημένα χαρακτηρίστηκε πατέρας τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος καὶ ἐνσαρκωτὴς τῆς αὐθεντικῆς ἐλληνορθοδόξου παραδόσεως.

Ἔτσι ἡ φωτισμένη πρωτοβουλία τοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν Σεργίου νὰ στήσει τὸν ἀνδριάντα τοῦ με-

1. Ὁμιλία πού ἔγινε στίς 28.1.90 στὸ Πνευματικὸ Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γρεβενῶν μὲ τὴν ἐγκαίρια τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἀνδριάντος τοῦ ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ.

2. Φάνη Μιχαλόπουλου, Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, Ἀθήνα: 1940, σ. 6.

3. Δημ. Βακάλη, «Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός καὶ τὸ ἐθνικὸν χρέος», Ἑλληνικὸς Ἀστὴρ 6 (1989), σ. 107.

γάλου φωτιστῆ τοῦ Γένους στὸν ἔμπροσθεν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου χώρο εἶναι ἀξιεπαινη καὶ ἐθνικὰ ἐπωφελής. Γιατί, πέρα τῶν ἄλλων, ὁ δεσμὸς τοῦ ἁγίου Κοσμά εἰδικότερα μὲ τὴν περιοχὴ τῶν Γρεβενῶν εἶναι πολὺ στενός, ἀφοῦ τὴν ἐπισκέφτηκε τέσσερις φορές· μιά στὴ διάρκεια τῆς δευτέρας περιόδου του (1763 - 1770) καὶ τρεῖς στὴ τρίτη (1775 - 1779)<sup>4</sup>.

Στὴν παρούσα εἰσήγησή μας θὰ ἀναφερθοῦμε στίς ἐξῆς θεματικὲς ἐνότητες:

1. Ἡ κατάσταση τῆς ἐλληνικῆς παιδείας ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἕως τὴν ἐποχὴ τοῦ ἁγίου Κοσμά.

2. Οἱ ἀντιλήψεις τοῦ Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ γιὰ τὴν παιδεία.

3. Σύγχρονα προβλήματα προσανατολισμοῦ τῆς ἐλληνικῆς παιδείας.

\* \* \*

1. Ἡ ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀποτελεῖ τὴν κρίσιμότερη περίοδο τῆς ιστορίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ τόσο γιὰ τὴν βιολογικὴ του ὑπόσταση ὅσο καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴ του συνοχή<sup>5</sup>. Ἰδιαίτερα κατὰ τὴν πρώτη περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας (15ος - 16ος αἰ.), ἡ πτώση τῆς παιδείας ἔφθασε σὲ τέ-

4. Κ. Σ. Κώνστας, Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ἐν Ἀθῆναις 1976, σσ. 62-64.

5. Ἄλκη Ἀγγέλου, «Ἡ κατάσταση τῆς Παιδείας στίς ὑπόδουλες ἐλληνικὲς χώρες», ΙΕΕ 10 (1974), σ. 367.

Μετεώρου. (Ἑορτὴ Κτιτόρων, Ὁσίων Ἀθανασίου καὶ Ἰωάννου τῶν Μετεωριτῶν).

9.00 - 10.30. Κέρασμα εἰς τὸ Ἀρχονταρῖκι — Ξεναγήσεις εἰς τοὺς χώρους τῆς Ἱερᾶς Μονῆς.

### Ε' ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Θέμα: «Μετεωρίτικος Μοναχισμός». Προεδρεύων - Συντονιστής: Ὁ Αἰδ. Πρωτοπ. π. Γεώργιος Μεταλληνός, Ἀναπληρωτὴς καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

10.30 - 10.50. Α' Εἰσήγησις: «Οἱ διὰ τῶν Ἁγίων σχέσεις Ἁγίου Ὁρους καὶ Μετεώρων». Εἰσηγητής: Ὁ Ὁσιολογιάτατος Μοναχὸς π. Μωϋσῆς Ἀγιορείτης.

10.50 - 11.10. Β' Εἰσήγησις: «Τὰ Μετέωρα στὰ μέσα τοῦ ἸΘ' αἰῶνος, ὅπως τὰ εἶδε ὁ Ρώσος περιηγητὴς Πορφύριος Οὐσπένσκυ». Εἰσηγητής: Ὁ Πανοσ. Ἀρχιμ.

π. Τιμόθεος Σακκάς, Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Παρκαλήτου Ὠρωποῦ.

11.10 - 11.30. Γ' Εἰσήγησις: «Ἡ προσφορὰ τῶν Μετεώρων στὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς Σερβίας». Εἰσηγητής: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βανάτου καὶ Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου κ. Ἀμφιλόχιος Ράντοβιτς.

11.30 - 11.50. Δ' Εἰσήγησις: «Διαχρονικὴ μαρτυρία τῶν Μετεώρων». Εἰσηγητής: Ὁ Πανοσ. Ἀρχιμ. π. Ἀθανάσιος Ἀναστασίου, Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Μεγάλου Μετεώρου.

11.50 - 1.00. Συζήτησις.

1.00 - 1.30. Πορίσματα.

(Λήξις Συνεδρίου)

2.00 - 3.30. Κοινὸν γεῦμα - ἀποχαιρετιστήρια - διανομή εὐλογιῶν (ἀναμνηστικὰ Συνεδρίου).

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

τοιο σημείο, ώστε δίκαια γίνεται λόγος για «ρήγμα στην πολιτιστική παράδοση του Γένους»<sup>6</sup>.

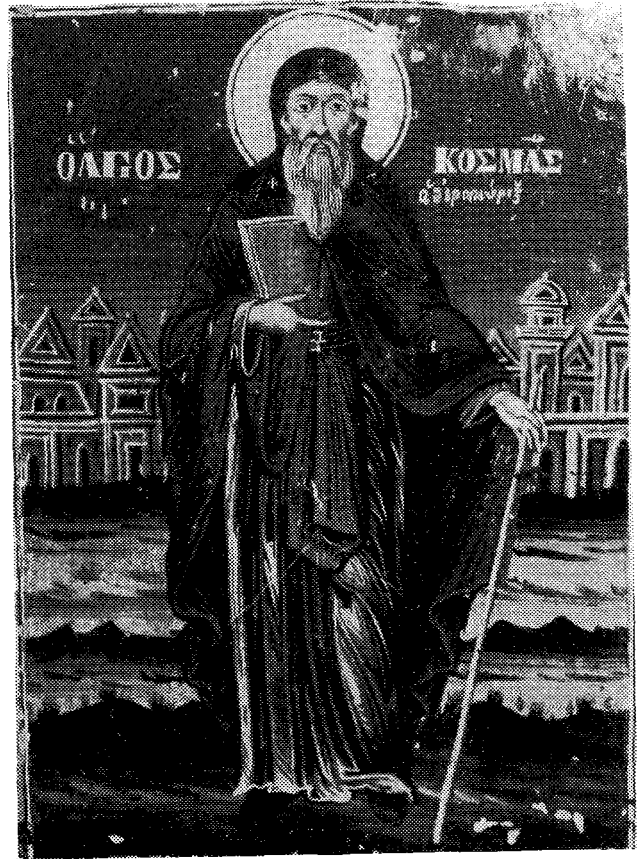
Οι λόγοι που προκάλεσαν το θλιβερό αυτό για τον Ἑλληνισμό φαινόμενο ήταν τρεις. Ἡ φυγή τῶν λογίων στή Δύση, ἡ δημογραφική ἀναστάτωση καί ἡ ἐσχατη ἐνδεικία τοῦ πληθυσμοῦ καί κυρίως ὁ μαρασμός τῆς ἀστικής τάξεως<sup>7</sup>.

Τήν τραγική κατάσταση στήν ὁποία εἶχε περιέλθει σ' αὐτή τήν περίοδο ἡ παιδεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ διατυπώνει ἐπιγραμματικά ὁ πρῶτος μετὰ τήν ἄλωση Πατριάρχης Γεννάδιος Σχολάριος: «... οὕτω τῆς τῶν λόγων τέχνης ἀμελουμένης μὴ μόνον σοφίας κινδυνεύομεν στερηθῆναι καί μαθημάτων, ἀλλά καί τήν φωνήν ἡμῶν ἀγνοῆσαι»<sup>8</sup>. Γιατί, ὅπως συνεχίζει ὁ ἴδιος, αὐτοὶ ποὺ ἔμειναν, καί με τήν ἀμάθειά τους καί με τήν ἀδιαφορία τους συνετέλεσαν στό νά μὴ ἐκδηλώνονται ἀνώτερες πνευματικές ἐνασχολήσεις.

Γενικά μπορούμε νά ποῦμε πῶς κατὰ τὸν πρῶτο αἰῶνα μετὰ τήν ἄλωση λείπει ἡ ὀργανωμένη σχολική παιδεία στόν τουρκοκρατούμενο χῶρο<sup>9</sup>, οἱ δὲ προσπάθειες εἶναι ἀσυντόνιστες καί ἀποδλέπουν κυρίως στό νά καλύψουν ἀμεσες ἀνάγκες, ἀφοῦ στό μεγαλύτερο ποσοστό τους προσφέρουν ἐντελῶς στοιχειώδεις γνώσεις.

Ἡ ἐπόμενη περίοδος (1480 - 1530) ὑπῆρξε ἀκόμη πιὸ ζοφερή, ἀφοῦ σ' αὐτή λείπουν ἐντελῶς τὰ σχολεῖα στίς τουρκοκρατούμενες ἐλληνικές χῶρες. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ πρέπει νά ἀποδοθεῖ στήν ἀπουσία ἱκανῶν λογίων νά ἀσκήσουν τὸ ἔργο τοῦ δασκάλου καί γενικά στήν ἐπιδείνωση τῶν δυσμενῶν συνθηκῶν<sup>10</sup>.

Μιά κάποια πνευματική κίνηση ἀρχίζει νά ἐμφανίζεται μετὰ τὸ 1540 χάρις στήν παρουσία τριῶν ἀξιολόγων λογίων, τοῦ Παχωμίου Ρουσάνου, τοῦ Ἑρμοδώρου Ληστάρου καί τοῦ Θεοφάνους Ἐλεαδούλου. Τήν ἴδια ἐποχὴ λειτουργοῦν ἔστω καί σὲ ὑποτυπῶδη μορφή σχολεῖα στήν Κωνσταντινούπολη, Ἀθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτμο, Γιάννινα καί Κύπρο. Στίς λοιπές ἐλληνικές ἐπαρχίες ἔχουμε μικρὰ ἐνοριακὰ σχολεῖα, ὅπου διδάσκοντα: τὰ λεγόμενα κολυδογράμματα, δηλ. ἡ ἀνάγνωση καί ἡ γραφή ἀπὸ τήν οὐκωχίση, τὸ ψαλτήρι καί τὰ ἄλλα λειτουργικά βιβλία. Ἡ στέγασή τους γινόταν στοὺς νάρθηκες τῶν ἐκκλησιῶν ἢ σὲ κάποιο κελλί<sup>11</sup>. Ὅσον ἀφορᾷ τῶρα τὸν ὄρο «κρυφὸ σχολεῖο», αὐτὸ,



Παλιὰ φορητὴ εἰκόνα τοῦ ἀγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ, ποὺ φυλάσσεται στόν ἱερό ναὸ ἀγίας Παρασκευῆς Μετσόβου.

ὅπως παρατηρεῖ ὁ π. Γεώργιος Μεταλληνός, «ὡς πρὸς τὴ διαθρολυμένη μορφή του, ἔχει ὁποσδήποτε ὑπόσταση, με τήν ἔννοια, ὅτι τήν ὀργανωμένη παιδεία, ἀδύνατη γιὰ τήν ἐποχὴ αὐτή, ἀναπλήρωνε ἡ ἀνεπίσημη καί ταπεινὴ φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας στοὺς νάρθηκες τῶν ναῶν καί στίς μονές. Τίποτε ὅμως δὲν ἀποδεικνύει ἐπίσημα καθιερωμένη καί συστηματικὴ διώξιν τῆς παιδείας ἀπὸ τοὺς Τούρκους»<sup>12</sup>.

Ἡ κατάσταση ἄρχισε νά μεταβάλλεται κυρίως ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 17ου καί τίς ἀρχές τοῦ 18ου αἰ. Σ' αὐτὸ συνέβαλλαν: ἡ κατάργηση τοῦ παιδομαζώματος, ἡ σύσταση κοινοτήτων, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου καί ἡ γενικότερη δεύτιση τῶν οικονομικῶν συνθηκῶν τοῦ λαοῦ, ἡ εὐρεία διάδοση τῶν ἐκτυπωμένων στή Βενετία καί τὴ Βιέννη ἐλληνικῶν βιβλίων, ἡ ἐπαφή με τίς χῶρες τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης καί ἄλλοι παράγοντες συνέβαλλαν στόν πολλαπλασιασμό τῶν σχολεῖων. Με διάφορα ὀνόματα (Ἀκαδημία, Μουσεῖο, Ἑλληνομουσεῖο, σχολεῖο, σχολή) κάλυψαν τὸν ἐλλαδικὸ χῶρο, τὴ Μι-

6. Γεωργίου Δ. Μεταλληνῶ, Τουρκοκρατία — Οἱ Ἕλληνες στήν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία, Ἀθήνα 1988, σ. 133.

7. Ἀγγέλου, ὁ.π., σ. 367.

8. Ὁ. π.

9. Παν. Χ. Ζιώγα, Προβλήματα παιδείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὸν πρῶτο αἰῶνα τῆς τουρκοκρατίας, Θεσ/νίκη 1982, σ. 13.

10. Ἀγγέλου, ὁ.π., σ. 376.

11. Ἀγγέλου, ὁ.π., σ. 376.

12. Μεταλληνῶ, Τουρκοκρατία, ὁ.π., σ. 133. Βλ. καί: Τ. Γριτσόπουλου, Τὸ Κρυφὸ Σχολεῖο, Ἀθήνα: 1979.

κρά Άσία και τις άλλες περιοχές όπου άκμαζε το ελληνικό στοιχείο<sup>13</sup>.

Αυτός ο εκπαιδευτικός οργανισμός, που σημειώθηκε κατά τον 18ο αλ. συνεχίστηκε έντονοτερος και κατά τις δύο δεκαετίες του 19<sup>ου</sup> αλ., όταν άρχισε η ελληνική επανάσταση. Τότε σε μυριάδες αριθμοούνται οι έγγραμματα και σε εκατοντάδες οι λόγοι και οι συγγραφείς<sup>14</sup>.

2. Στα χρόνια του Κοσμά του Αιτωλού η παιδεία δέν βρισκόταν στην άθλια κατάσταση των δύο πρώτων μετά την άλωση αιώνων, αφού στις πόλεις λειτουργούσαν άρκετά Έλληνοσχολεία. Όμως στην ύπαιθρο ή κατάσταση ήταν διαφορετική. Ίδιαίτερα οι απομονωμένες περιοχές της Ήπειρου, της Θεσσαλίας και της Δυτικής Μακεδονίας είχαν πολλά και σοβαρά προβλήματα. Οι εξισλαμισμοί, οι ληστείες, οι θαιριές και άγριες φορολογίες είχαν επιφέρει μια συνεχή αίμορραγία σε έμφυχες και ύλικές δυνάμεις. Η άπαιδευσία και η ήθικη εξαθλίωση συντηρούσαν ένα πολύ χαμηλό πολιτιστικό επίπεδο στο λαό<sup>15</sup>. Εκεί το Γένος «ή το βυθισμένο εις άπολυτον άγραμματαία»<sup>16</sup>. Ο Κοσμάς ο Αιτωλός σε μια φράση της Γ' Διδαχής του περιγράφει παραστατικά την τραγικότητα της καταστάσεως: «Δέν βλέπετε, έλεγε, πως άγρίεψε το γένος μας άπο την άμάθειαν και έγινηκαμεν ώσαν τάθηρία»<sup>17</sup>; Γι' αυτό ο Κοσμάς ο Αιτωλός, βλέποντας ότι η έλλειψη οργανωμένης παιδείας είχε συντελέσει στην γενικότερη κατάπτωση του πολιτιστικού και ήθικου επιπέδου, δίνει προτεραιότητα στο θέμα της παιδείας. Στη μάθηση και την πρόοδο στήριζε το λυτρωμό του Γένους. Πριν άπο το Ρήγμα, τον Κοραή και τον Καποδίστρια πρώτος ο Κοσμάς είδε αυτή την ανάγκη<sup>18</sup>. Άπο το σύνολο των έπιστολών του μονάχα τρεις δέν είναι άφιερωμένες στην παιδεία. Όλες οι άλλες άσχολούνται κατά κύριο λόγο με την ίδρυση και λειτουργία των σχολείων και την έδραίωση της ελληνικής γλώσσας. Η προσφορά του Κοσμά στον τομέα αυτό υπήρξε ήρωική και γιγάντια. Κανένας ποτέ

δέν μπόρεσε, έστω και κατέχοντας έξουσία, να ιδρύσει τόσα σχολεία, όσο αυτός, με τόσο άνύπαρκτα μέσα<sup>19</sup>. Με το τείχος των σχολείων αυτών σταμάτησε σε μια πολύ κρίσιμη έποχή τον εξισλαμισμό του Γένους και το κύμα του άφελλημισμοú του.

Ο ίδιος, πριν ξεκινήσει για τον επανευαγγελισμό του Γένους, με πολύ ζήλο και πάθος αγωνίστηκε για την προσωπική του μόρφωση. Σε δύο σημεία των διδαχών του μιλάει για την παιδεία του:

«Εγώ, χριστιανοί μου, έφθειρα την ζωή μου εις την σπουδήν σαράντα πενήντα χρόνους, εγώ εδιάβασα και περι ίερέων και περι άσεβών και περι άθέων και περι αίρετικών, τά βάθη της σοφίας ερεύνησα»<sup>20</sup>.

Άλλού πάλι γράφει:

«Σιμά εις τά άπειρα χαρίσματα όπου μου έχάρισεν ο Κύριός μου με άξίωσε και έμένα τον άμαρτωλόν και έμαθα πεντέξι γράμματα ελληνικά, έγινα και καλόγερος»<sup>21</sup>.

Τά πρώτα γράμματα τά έμαθε στη Σιγδίτσα Παρνασσίδας άπο τον ιεροδιδάσκαλο Γεράσιμο Λύτσια. Στη συνέχεια, γύρω στα 1734, μαθήτεψε κοντά στον ιεροδιδάσκαλο Άνανία Δερβιάνο στην Λαμιοτινά Ναυπακτίας, στο σχολείο της οποίας διδάξε για πρώτη φορά σαν υποδιδάσκαλος<sup>22</sup>. Το 1737-38 τον βρίσκουμε στην ονομαστή σχολή Βραγγιανών Άγγράφων, όπου διδάχτηκε άνωτερα μαθήματα, φιλοσοφικά, άρχαία ελληνικά, θεολογικά, φυσικομαθηματικά, στοιχεία λατρικής και άλλες έγκυκλοπαιδικές γνώσεις. Άργότερα με τά σοβαρά πνευματικά εφόδια, που απέκτησε στην σχολή Βραγγιανών, γράφεται στην περίφημη Άθωνιάδα σχολή του Άγίου Όρους, στην οποία παρακολούθησε τους σοφούς διδασκάλους Νέοφυτο Κουσκουλοδίτη, Παναγιώτη Παλαμά, Νικόλαο Τζαρτζούλη και Ευγένιο Βούλγαρι. Κοντά στους δασκάλους αυτούς απέκτησε πολύ μεγάλη μόρφωση<sup>23</sup> και διαμόρφωσε την προσωπική εκπαιδευτική αντίληψη.

(Συνεχίζεται)

ΜΙΧΑΗΛΣ Γ. ΤΡΙΤΟΣ, δ. Θ.

13. Βασ. Βλ. Σφυρόρα, Οι Έλληνες επί Τουρκοκρατίας, Άθήνα 1975, σ. 94.

14. Ο. π., σ. 95.

15. Γεωργ. Δ. Μεταλλινό, Ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός άπόστολος της ένότητος του Έθνους, Άθήνα 1980, σ. 10.

16. Κων. Κούμα, Ιστορία των ανθρώπινων πράξεων, τ. 6<sup>ο</sup>, έν Βιέννη 1831, σ. 555.

17. Διδ. Ε', Ιωάν. Β. Μεγούνο, Κοσμά του Αιτωλού Διδαχές (και διογραφία), εκδόσεις «Τήνος», Άθήνα 1979, σσ. 266-267 (στο έξής με τη συντομογρ. Μεν.).

18. Κώνστα, δ.π., σ. 124.

19. Π. Β. Πάσχου, Κοσμάς ο Αιτωλός, Άθήνα 1985, σ. 116. Πρβλ. Άθαν. Π. Κανελλοπούλου, Διαλογισμοί για τον Έλληνισμό και την Όρθοδοξία, Άθήνα 1972, σ. 17.

20. Διδ. Α' 1, Μεν., σ. 142.

21. Διδ. Α' 1, Μεν., σ. 117.

22. Σαπφείρου Χριστοδουλίδου, Άκολουθία και δίος του έν άγίους πατρός ήμών Κοσμά του Ιερομάρτυρος και Ισαποστόλου, έν Πάτρις 1869, σ. 16.

23. Ιωάννου Πάλλη, «Ο Άγιος Κοσμάς ως Ιεραπόστολος και παιδαγωγός του Γένους», ΚΟΙΝΩΝΙΑ 24 (1981), σ. 165.

## 11η ΓΙΟΡΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ο Σεβ. Μητροπολίτης Πειραιώς κ. Καλλίνικος απηύθυνε την έξιης Πρόσκλησι για την 11η Γιορτή Νεολαίας της ΄Ι. Μητροπόλεως Πειραιώς:

«*Η ΄Ιερά Μητρόπολις Πειραιώς επί χρόνια προσπαθεί να δώσει το μήνυμα της αληθινής ζωής στους νέους της περιφερείας της.*

*Στην πλημμυρίδα των ποικιλωνύμων συνθημάτων, που εκτοξεύονται σήμερα προς τους νέους, το μήνυμα της αλήθειας και της ζωής του μόνου αλάνθαστου ΄Οδηγού των νέων, του Χριστού μας, η ΄Εκκλησία μας το μεταδίδει με αγάπη και σιοργή ιδιαίτερα προς τη νεολαία μας.*

*Αποκορύφωμα των προσπαθειών της Μητροπόλεως μας στο χρόνο για τη σωστή άγωγή της νεολαίας είναι η καθιερωμένη πλέον από δεκαετίας Γιορτή της Νεολαίας, που έως τώρα γινόταν επί δύο ήμέρες στο θέατρο του «Βεακείου».*

*Έφείτος, 11η χρονιά, η Γιορτή αυτή θα πραγματοποιηθή στον αγωνιστικό χώρο του Σταδίου «Ειρήνης και Φιλίας» Νέου Φαλήρου, το οποίο εδγενώς προσεφέρθη από την Διοίκηση.*

*Σας προσκαλοΰμε στην Γιορτή αυτή της Νεολαίας μας, την Κυριακή 13 Μαΐου 1990, στις 6.30 μ.μ. Θα είναι μία ευκαιρία και να χαρήτε τα παιδιά μας και να τα ενισχύσετε στον δύσκολο άγωνα τους με την παρουσία σας».*

Η έορτή διεξήχθη συμφώνως προς το έξιης Πρόγραμμα:

Έναρξη:

Προσευχή με την Νεανική Χορωδία ΄Ι. Ν. Ευαγγελιστρίας.

Χορωδίες:

Συμμετέχουν οι ένορίες: ΄Αγ. ΄Ελευθερίου, ΄Αγ. Δημητρίου Ταμπουρίων, ΄Αγ. ΄Ιωάννου Ρέντη.

Παραδοσιακοί χοροί:

Με τα συγκροτήματα των ένοριών: ΄Αγ. ΄Αναργύρων, ΄Αγ. Νείλου, ΄Αγ. Φανουρίου, Τιμίου Σταυρού.

Χορωδίες:

Συμμετέχουν οι ένορίες: ΄Αγ. Σοφίας, ΄Αγ. Νείλου, Μεταμορφώσεως.

Παραδοσιακοί χοροί:

Με τα συγκροτήματα των ένοριών: Παναγίας «Ρόδον το ΄Αμάραντον», ΄Αγ. Νικολάου, Μεταμορφώσεως, ΄Αγ. ΄Ιωάννου Ρέντη.

Χορωδίες:

Συμμετέχουν οι ένορίες: Παναγίας «Ρόδον το ΄Αμάραντον», ΄Υπαπαντής, ΄Αγ. Φανουρίου.

Παραδοσιακοί χοροί:

Με τα συγκροτήματα των ένοριών: ΄Αγ. Σοφίας, ΄Αγ. Βασιλείου, ΄Υπαπαντής, Ζωοδόχου Πηγής, ΄Αγ. Χαρολάμπους.

Χορωδίες:

Συμμετέχουν οι ένορίες: ΄Αγ. ΄Αναργύρων, ΄Αγ. Βασιλείου.

Παραδοσιακός γάμος:

Με τα χορευτικά συγκροτήματα των ένοριών: Ευαγγελιστρίας, ΄Αγ. Κωνσταντίνου, Μυρτιδιωτίσσης, ΄Αγ. Παρασκευής, Προφ. ΄Ηλιού και την Χορωδία Ευαγγελιστρίας.

Χαιρετισμός:

Του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιώς κ. Καλλινίκου.

Θεατρική σκηνή:

Παρουσίαση, από τα μέλη της Θεατρικής Σκηνής, του έργου της Βάντας Καρακατσάνη «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ», σέ σκηνοθεσία Γιώργου Βουτσίνου.

Η έορτή, την όποία παρακολούθησαν Σεβ. ΄Ιεράρχες, Καθηγητές Πανεπιστημίου, πλείστοι κληρικοί, 1.500 νέοι και 16.000 θεατών, που γέμισαν άσφυκτικά το «Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας» και τους πρό των εισόδων χώρους, είχε μεγάλη έπιτυχία. ΄Ως άνεκοίνωσε το Γραφείο Τύπου της ΄Ι. Μητροπόλεως 1.500 παιδιά των ένοριών της «τραγουδίσαν, χόρεψαν παραδοσιακούς χορούς, έπαιξαν θέατρο και έστειλαν το έλπιδοφόρο μήνυμα: «Κι όμως υπάρχει έλπίδα...». — «Αυτό το συγκλονιστικό μήνυμα ζωής — μέσα στα σκοτεινά άδιέξοδα των καιρών μας — βροντοφώναξαν τα πειραϊκά νειάτα και οι 16.000 των θεατών...».

## Η ΕΙΚΟΝΑ ΣΤΗ ΡΩΜΗ ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΤΩΡΑ \*

Ίδιαίτερο ενδιαφέρον στη σύντομη αυτή περιήγηση παρουσιάζει ο ναός της Santa Maria Antiqua που βρίσκεται στην καρδιά της αρχαίας ρωμαϊκής αγοράς. Στόν παλαιοχριστιανικό αυτό τόπο λατρείας κατέφυγαν τον όγδοο αιώνα άγιογράφοι από την Μ. Άσία καταδιωγμένοι από τους εικονομάχους και άφησαν ένα πλούσιο εικονογραφικό έργο, από το οποίο δυστυχώς σήμερα λίγα διατηρούνται σε καλή κατάσταση. Ξεχωρίζει ή τοιχογραφία των άγιων μαρτύρων Κηρύκου και Ίουλίττης, που τελειώθηκαν κατά τους διωγμούς του Διοκλητιανού. Μία καινοτομία για τή δυτική τέχνη είναι άσφαλώς ή σειρά σκηνών, που άναπαριστούν το μαρτύριό τους και διασώζονται έδω, για να θυμίζουν ότι ή εικονογραφική αυτή συνήθεια ήταν άγνωστη ως τότε στη Δύση και μεταφέρθηκε για πρώτη φορά έδω από την Άνατολή. Δυσάρεστο ίσως είναι για τον συνηθισμένο στο φώς του δυζαντινού ναού ότι ο τόπος, που στεγάζει τά εικονογραφικά αυτά κειμήλια, είναι τόσο σκοτεινός. Η αρχαιολογική άνασκαφή, που άρχισε στο ξεκίνημα του αιώνα, βρήκε τον ναό ουσιαστικά θαμμένο: είχε άπομείνει απλά ένα σπήλαιο κάτω από όγκους έρειπίων μεταγενέστερων κτισμάτων. Γενικά πάντως, οι αρχιτεκτονικές αντίληψεις, που επικράτησαν άργότερα στη Δύση, θέλησαν να κρατήσουν το φώς έξω από τον τόπο της λατρείας. Υπάρχουν όμως και εξαιρέσεις. Είναι μια άλησμόνητη έμπειρία ή επίσκεψη στον σημαντικό ναό της Santa Pudenziana κατά την ώρα του έσπερινού, όταν άντικρύζει κανείς το υπέρκαλλο ψηφιδωτό του Χριστού (8ος αι.) να δεσπόζει ψηλά στην άψίδα, την ώρα που μία άχτίδα του ήλιου μπαίνει από το παράθυρο του δυτικού τοίχου και ζωγτανεύει τά χρώματα και φωτίζει το πρόσωπο Έκείνου, που είναι το φώς του κόσμου. Είναι μία έμπειρία, που μάς εισάγει στην ψυχολογική κατάσταση του Πέτρου, όταν πάνω στο όρος Θαδών και μπροστά στο θαύμα της Μεταμορφώσεως είπε το «καλόν έστιν ήμās ωδε είναι» (Ματθ. 17,4. Μάρκ. 9,5. Λουκ. 9,33). Παρόμοιο συναίσθημα μπορεί να έκανε τον άγιο Γρηγόριο Νύσσης να πει στο Έγκώμιό του στον μεγαλομάρτυρα Θεόδωρο ότι «τό άφωνο σχέδιο μπορεί με τον τρόπο του να μιλήσει πάνω στους τοίχους των ναών έτσι, ώστε να δοηθήσει ιδιαίτερα τον χριστιανό» (PG 46,737D).

\*Ας προσθέσουμε ακόμα το περίφημο ψηφιδωτό της

άψιδας του ναού των άγιων Κοσμά και Δαμιανού, του βου αιώνα, που έγινε το πρότυπο για πολλά άλλα παρόμοια έργα. Οι δύο Άραβες γιατροί, που μαρτύρησαν κατά τους διωγμούς του Διοκλητιανού, λαμπρά ντυμένοι, εικονίζονται μαζί με τους άγίους Πέτρο και Παύλο πάνω στο θαθυγάλαζο φόντο του ούρανο, ενώ ή Χριστός, ντυμένος με χρυσά άμφια, φαίνεται να καταδίνει μία σκάλα από πορφυρά σύννεφα. Το ψηφιδωτό αυτό επηρέασε το άλλο, έκείνο της άψιδος του ιστορικού ναού της Santa Prassede, του ενάτου αιώνα. Ένα άλλο υπέροχο ψηφιδωτό του ενάτου αιώνα βρίσκεται στην άψίδα του ναού της Santa Maria in Damnica, όπου ή ένθρονη Θεοτόκος με τον Ίησού δρέφος παρουσιάζεται στο κέντρο του δόξανθιστου και καταπράσινου παραδείσου, ενώ περιβάλλεται από τάγμα άγγέλων. Άποκορύφωμα της σύντομης αυτής επισκόπησης ως είναι τά συναρπαστικά τριανταέξι ψηφιδωτά της Santa Maria Maggiore δηλ. της άγίας Μαρίας της Μείζονος, που (έκτός από έλάχιστα, που βρίσκονται κοντά στην είσοδο και είναι νεώτερες προσθήκες) ανάγονται στην εποχή του διώκτη των πελαγιανών και σύγχρονου του Ιεροϋ Αδγουστίνου, άγίου πάπα Σίξτου Γ' (432 - 440). Εικονίζουν σκηνές από την Π. Διαθήκη και διακρίνονται για την συναρπαστική τεχνική και τά ωραία χρώματα. Οι παραστάσεις αυτές μάς φέρνουν στον τελευταίο σταθμό της περιήγησής μας, που είναι και ένας από τους ωραιότερους ναούς της Ρώμης: στη Santa Sabina. Έδω, σ' ένα αυστηρά κλασικό πλαίσιο, σώζεται από τον πέμπτο αιώνα, ή παλιότερη πόρτα που γνωρίζουμε, με σκαλισμένες παραστάσεις σκηνών της Π. και Κ. Διαθήκης, κατά την τεχνολογία των παλαιοχριστιανικών σαρκοφάγων. Η παράσταση της Σταυρώσεως έδω είναι από τις παλιότερες, που έχουν διασωθεί.

Αυτών και άλλων πάμπολλων θησαυρών παρακαταθήκη είναι σήμερα ή «αίωνια πόλη». Έκατομμύρια επισκεπτών έρχονται έδω κάθε χρόνο όχι μόνο για να θαυμάσουν, αλλά συχνά και για να θαπτισθούν στα νάματα της χάριτος του Θεού, που αποπνέουν τά έργα αυτά καλλιτεχνών, οι όποιοι γνώριζαν όχι μόνο την τεχνική της εικονογραφίας, αλλά και την τέχνη της προσευχής — μοναδικής φωλιάς, όπου επωάζεται ή έμπνευση και έκκολάπτονται τέτοια άριστουργήματα. Η συρροή στη Ρώμη σήμερα τόσων επισκεπτών ποικίλης προέλευσης άναδεικνύει τή σημασία του τόπου για

(\*) Συνέχεια έκ της σελ. 249 του ύπ' άριθ. 7 τεύχους.

τήν ιστορία του ανθρώπινου πνεύματος. Ειδικά, όμως, οι πιστοί που μετέχουν συνειδητά στη ζωντάνια της παραδόσεως, όπως αυτή μαρτυρείται σήμερα με τα έργα της χριστιανικής τέχνης στη γη αυτή, φανερώνουν την επικαιρότητα της χριστιανικής λατρείας και αναγεώγουν το μήνυμα «του νέφους των μαρτύρων», που τελειώθηκαν στον τόπο αυτό και αγίασαν ποτίζοντάς τον με το αίμα της πίστεώς τους. Είναι το μήνυμα που αποτυπώθηκε άλλοτε στη χριστιανική εικονογραφία και φανερώνεται το ίδιο καθαρά και σήμερα σ' όσους έχουν αυτιά για ν' ακούν και μάτια για να βλέπουν: αγάπη προς τον Αυτρωτή Χριστό και προσμονή της σωτηρίας. Οι δέκτες και γνώστες του μηνύματος αυτού συναντώνται μεταξύ τους όχι απλά σε τόπο και χρόνο περιστασιακά, αλλά ενδιάθετα ανοίγονται στη θεία χάρη, που μόνη μπορεί να προβάλλει την συνάντησή τους στην αιωνιότητα καταρτίζοντας «εις μέτρον ηλικίας του πληρώματος του Χριστού» (Έφεσ. 4,13) την Έκκλησία.

#### ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΚΑΠΟΙΕΣ ΑΝΤΙΡΡΗΣΕΙΣ

Η εικόνα σήμερα, ύστερα από αιώγων συνήθεια να παραμένει στους ναούς και τα σπίτια των πιστών, έχει την δυνατότητα να ταξιδεύει συμμετέχοντας σε ειδικά οργανωμένες εκθέσεις ή να φωτογραφίζεται και να τυπώνεται σε κάρτες ή να συνοδεύει ήμερολόγια. Όπως κάθε καινοφανής συνήθεια επισύρει κριτική άρνητική, που όχι σπάνια είναι δικαιολογημένη, έτσι και εδώ ακούσθηκε το σχόλιο ότι δεν πρέπει να διαστρέφεται ο ρόλος, για τον όποιον ή εικόνα ιστορήθηκε εξ αρχής. Παρατηρείται εδώ, όμως, μία σύγχυση ανάμεσα στον αδιάσειστο λατρευτικό ρόλο της εικόνας και τον ευαγγελισμό της αλήθειας. Η εικόνα ως στοιχείο αναπόσπαστο της λατρείας τιμάται με τον τρόπο, που η εκκλησιαστική τάξη επιβάλλει και η παράδοση υπαγορεύει. Ως φορέας όμως της αλήθειας ή εικόνα ακολουθεί την ενέργεια της θείας χάριτος, που δεν γνωρίζει όρια ή ανθρώπινη τάξη. Αν σημειώθηκε θάναδαλη μεταχείριση εικόνας του Κυρίου σε σύγχρονο έλληγικό σχολείο, δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να αναρτώνται εικόνες στις αίθουσες διδασκαλίας. Αν «ό Χριστός ξανασταυρώνεται», δεν είναι λογικό συμπέρασμα ότι δεν έπρεπε να δεχθεί να σταυρωθεί! Η εικόνα σ' ένα ήμερολόγιο θυμίζει την σημασία κάθε τμήματος του χρόνου για τη σωτηρία. Η φωτογραφία μιας εικόνας, που αποτυπώνεται σε κάρτα, μπορεί να μπει στην τσέπη ενός πιστού, ιδιαίτερα ενός παιδιού, και να γίνει ή αρχή ανάπτυξης μιας εύλογημένης προσωπικής σχέσης. Μία εκθεση εικόνων φέρνει τον επισκέπτη σε επικοινωνία

με τον τόπο προσευχής ψυχών πιστών, ενώ οι παραστάσεις, που φανερώνουν την μεταμόρφωση της ύπαρξης, με την δύναμη της χάριτος του Θεού μπορούν να γίνουν το αντίδοτο στο δηλητήριο, που χύνουν οι παραστάσεις του σύγχρονου καταναλωτισμού, της υλικής ευδαιμονίας και της θαμιονικής σαρκολατρείας. Ποιός μπορεί να καθορίσει το αποτέλεσμα, που μπορεί να έχει, με τη χάρη του Θεού, ο κατάλογος των ρωσικών εικόνων της Έκθεσεως που αναφέραμε στην αρχή, όταν τον βλέπουμε σήμερα στα χέρια πολλών στους δρόμους και τα σπίτια της Ιταλικής πρωτεύουσας; Μία έλπιδοφόρα ευχή πήρε μαζί του και ο Γκορμπατσώφ κατά την ιστορική του επίσκεψη στον πάπα την 2α Δεκεμβρίου 1989 αποκομίζοντας ως δώρο την εικόνα του Χριστού, μοναδικού έγγυητή εκπλήρωσης κάθε προσδοκίας του ανθρώπου για ειρήνη και δικαιοσύνη στον κόσμο.

Ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γερμανός, που κοιμήθηκε το 733 μ.Χ., έγραφε επιστολές, που προανήγγειλαν την διατύπωση της διδασκαλίας των Πατέρων της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου (787). Σε επιστολή, που έστειλε στον επίσκοπο Κλαυδιουπόλεως Θωμά, τονίζει ότι ειδικά οι εικόνες, που ιστορούν τις πράξεις των αγίων, συμβάλλουν, ώστε «εκείνοι που βλέπουν τα καλά έργα τους κατά την ευαγγελική γραφή να δοξάζουν τον ούράνιο Πατέρα» (Μαθ. 5,16) (PG 98, 173A). Οι εικόνες έχουν, λοιπόν, μία ευαγγελική αποστολή, που εξηγεί κάπως το ενδιαφέρον και την εντύπωση, που προσξενούν σήμερα στον κόσμο. Στην επιθυμία του ανθρώπου να πάρει πληροφορίες για τον Δημιουργό του ή θεία χάρη προσφέρει με την εικόνα μία παραστατική απάντηση, παράλληλα με όσα ενδιάθετα ή ψυχή του πληροφορείται. Ο Γερμανός σε άλλη επιστολή του στον επίσκοπο Συνάδων Ιωάννη, όταν υποστηρίζει ότι ταιριάζει στην ψυχοσωματική φύση του ανθρώπου όχι μόνο νοερά, αλλά και με τρόπο φυσικό να τιμά την θεία δόξα και την λαμπρότητα της αγιότητας, γράφει: «έφόσον είμαστε φτιαγμένοι από σάρκα και αίμα, είναι θεμιτό να θέλουμε να θεοκλιώσουμε και με την όραση εκείνο, που η ψυχή μας πληροφορείται» (PG 98,160B). Την ανάγκη του ανθρώπου να πληροποιηθεί τα έργα της θείας χάριτος ικανοποιεί ή ιερή εικόνα σήμερα, όπως και άλλοτε, με τρόπο τόσο λαμπρό, όσο επιτρέπει το μυστήριο της θείας Αποκαλύψεως.

(Τέλος)

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

## ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

**Ἡ επίσκεψις τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Ἀξώμης.**

Ὑπῆρξε λίαν ἐπιτυχὲς καὶ ἐφηρμοσθῆ κατὰ τρόπον ἀριστον ὄλον τὸ πρόγραμμα τῶν ἐπισκέψεων καὶ ἐπαφῶν τοῦ Μακαριωτάτου Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Παρθενίου κατὰ τὴν μετάβασίν του εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Ἀξώμης ἀπὸ 9ης μέχρι 21ης Ἰανουαρίου 1990. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο κατηρτίσθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀξώμης κ. Πέτρου ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν ἀρμοδίων φορέων τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τῆς Ἀντις - Ἀμπέμα καὶ τοῦ Τζιμποντί, τοῦ Προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Τζιμποντί, τοῦ Πατριαρχείου τῆς Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐκπροσώπων τῶν Κυβερνήσεων Αἰθιοπίας καὶ Τζιμποντί.

Ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Προγράμματος αὐτοῦ ἔγιναν αἰσθητά: 1) τὸ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Μακ. Πατριάρχου κ. Παρθενίου διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἀναζωογόνησιν τῶν Ἱ. Μητροπόλεων καὶ Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων 2) ἡ πεφωτισμένη προσπάθεια τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀξώμης κ. Πέτρου διὰ τὴν ἐνίσχυσιν καὶ ἀναζωογόνησιν τοῦ ποιμνίου του πρὸς ἀντιμετώπιον ὑπ' αὐτοῦ τῶν ποικίλων δυσκολιῶν του 3) αἱ ἀρισταὶ σχέσεις ἀγάπης καὶ φιλίας μεταξὺ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀξώμης καὶ τῆς Ὁρθόδοξου Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ 4) ἡ ἀκμαία θέσις τῆς Ὁρθόδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὡς πολιτιστικῶν παραγόντων ἐν τῇ ἀφρικανικῇ ἡπείρῳ.

**Ὁ Πατριάρχης Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας Ποιμὴν (†).**

Μετὰ συγκινήσεως τὸ ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Ὁρθόδοξον Χριστιανικὸν πλῆρωμα καὶ ὀλόκληρος ἡ Χριστιανικὴ Οἰκουμένη ἐδέχθησαν τὴν εἴδησιν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας Ποιμένος (κατὰ κόσμον Σεργκέϊ Ἰζβέκοφ), ὅστις ἤγε τὸ 79ον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Ὁ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου μεταστὰς ἦτο γνωστὸς ἴσως διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατάφασιν καὶ προώθησιν τῆς ὑπὸ τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος ἐνισχυομένης παγκοσμίου κινήσεως ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ ἀφοπλισμοῦ, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐπίτευξιν καλῶν διπλωματικῶν σχέσεων μετὰ τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως καὶ διὰ τὴν ἐν μέσῳ Συμπληγάδων ἐξασφάλισιν ἀπροσκό-

που κατὰ τὸ δυνατόν πορείας καὶ ἀναπτύξεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας. Εἰς μερικὰς περιπτώσεις ἢ συμβιβαστικὴ πολιτικὴ του ἢ ἡ σιωπὴ του ἐδέχετο ἐπιχρῆσεις, ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ παραγνωρίσῃ τὸ γεγονός, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς πατριαρχίας του ἐγένοντο οἱ λαμπροὶ ἐορτασμοὶ ἐπὶ τῇ χιλιετηρίδι τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Ρώσων καὶ ἐχαιρετίσθησαν ἡ κοσμοϊστορικὴ παρουσία ἐπὶ τῆς παγκοσμίου πολιτικῆς σκηνῆς τοῦ Γκορμπατσὸφ καὶ ἡ ἀναζωοπύρησις τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει καὶ εἰς τὰς πρώην κομμουνιστικὰς χώρας τῆς Ἀνατολικῆς Ἑυρώπης.

Εὐχόμεθα, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἀφ' ἑνὸς τάξῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ποιμένος ἐν σκηναῖς δικαίων καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀναδείξῃ εἰς τὴν κατάλληλον ὥραν τὸν ἱκανὸν καὶ πεφωτισμένον διάδοχόν του. Ἐπίσης εὐχόμεθα πᾶσαν ἀπὸ Θεοῦ ἐλογίαν καὶ δύναμιν εἰς τὸν τοποτηρητὴν Σεβ. Μητροπολίτην Κιέθου καὶ Γαλικίας κ. Φιλάρετον πρὸς συνετὴν πηδαλιούχησιν τοῦ σκάφους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου Προκαθημένου αὐτῆς.

**«Ὁρθόδοξος Λατρεία καὶ Ζωή».**

Ὁ Πρόεδρος τῆς Παγκυρίου Ἐνώσεως Θεολόγων κ. Στ. Ὀλυμπίου κατὰ τὴν προσφώνησίν του ἐν τῷ ΙΔ' Θεολογικῷ Συνεδρίῳ αὐτῆς, ὅπερ ἐξήτασε τὸ θέμα «Ὁρθόδοξη Λατρεία καὶ Ζωή», ἀνεφέρθη εἰς τὸ διὰ τῆς Λατρίας διαμορφούμενον γνήσιον ὀρθόδοξον ἦθος καὶ κατὰ τρόπον ἀληθῶς ἐπιγραμματικὸν καὶ ἀριστοτεχνικὸν ἐτόνισεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς:

«(Ἡ λατρεία) χαρίζει ἄλλου εἶδους ὄρασι καὶ αἰσθησι καὶ χορηγεῖ τὸν θεῖο φωτισμό. Ἐπειδὴ ὁ πεπερασμένος ἄνθρωπος ἀδυνατεῖ νὰ ψάσῃ τὸν ὑπερῶσιο καὶ ἀκατάληπτο Θεό, ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς μετὰ τὴν Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μεταμορφώνει τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς καθιστᾷ ἱκανοὺς νὰ Τὸν δοῦν καὶ νὰ Τὸν γνωρίζουν. Ἐπὶ πλέον μετὰ τὸ περιεχόμενό της ἡ λατρεία μας καὶ τὴν ἐντονη ἐμπειρικὴ της διάστασι εἰσδύει μέσα στὴν καθημερινὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι μία συνεχὴς κίνησις πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὶς πρακτικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς μας. Μέσα στὸν χῶρον της ἀναπτύσσονται οἱ σωστὲς διαπροσωπικὲς σχέσεις. Οἱ ἀν-



τιθέσεις και οι ανταγωνισμοί εποχωροῦν μπροστά στις ιδιότητες τοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ συνδούλου και τοῦ πλησιον, πὸν ιδιαίτερα προβάλλονται και θιώνονται. Μέσα σὶ μυστήριό της, πὸν κορυφώνεται σὶ τὴν Θεία Κοινωνία, ἡ καθημερινότητα μεταμορφώνεται, ὁ κόσμος γίνεται Ἐκκλησία και ἡ ζωὴ ὑψώνεται ἀπὸ τὸ βιολογικὸ ἐπίπεδο τῆς ἀπλῆς συνπαύξεως ἀτόμων σὶ μιὰ κοινωνία ἀγάπης προσώπων και τὸ πρότυπο τῆς Ἁγίας Τριάδος».

#### «Ἐκφυλιστικὰ ὑποκατάστατα».

Λίαν εὐδοτῶως ἡ ἔφημερις («Ἐοτία») ἐσχολίασεν ἔρουναν μεσημερινῆς ἔφημερίδος, ἣτις ἔφερεν εἰς φῶς ἀναιριχιαστικὰς περιπτώσεις ἀποκρυφισμοῦ, αἱ ὁποῖαι δεικνύουν «εἰς ποίας ἀθύσσους... δαιμονικῶν δοξασιῶν και φανατισμοῦ» ἔχει καταπέσει σημαντικὸν τιμῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐξ ὅσων προκίπνουν ἐκ τῆς ἐρεῦνης τῆς ἔφημερίδος, πρόκειται περὶ φαινομένου ἐνδύτατα διαδεδομένου, ἀφοῦ γίνεται λόγος περὶ «κολλοσιαίου κύματος ἀποκρυφισμοῦ», τὸ ὁποῖον σαφώνει τὴν Ἑλλάδα.

Ὡς ἐπισημαίνει ὁ σχολιαστής, «τὰ δημοσιευόμενα σηθίζονται εἰς σειρὰν στοιχείων, πὸν ὀδηγοῦν εἰς ἕν τεράσιον δίκτυον, οἱ εἰς τὸ ὁποῖον «παριδευμένοι» γίνονται μάρτυρες — ἂν ὄχι και θύματα — μεθόδων «μαύρης μαγείας». Πέραν τούτου τὸ φαινόμενον, διαδεδομένον καθῶς εἶναι, δημιουργεῖ ἐξαοτήσεις μὲ ποικίλες προεκτάσεις, ἀφοῦ ἔχει εἰσελθεῖ και εἰς τὰ σχολεῖα μας! Και ἔχει θέσει ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν του» ἀκόμη και πρόσωπα κατέχοντα ὑψηλὰς θέσεις, τὰ ὁποῖα «λαμβάνουν καιρίας διὰ τὴν κοινωνίαν μας ἀποφάσεις».

Αἱ διαπιστώσεις αὗται, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ὀδηγήσουν τοὺς ἐκκλησιαστικὸς ποιμένας εἰς μεγαλυτέραν ἐπαγρύπνησιν και ἐντατικοποίησιν τοῦ διαφωτιστικοῦ ποιμαντικοῦ των ἔργου, ἀποδεικνύουν διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι ἡ ἐκδίωξις τῆς ἀληθινῆς χριστιανικῆς πίστεως και ζωῆς και ἡ ἀπομάκρυνσις ἐκ τῆς μυστηριακῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ὀδηγοῦν εἰς νεοθευμένα και ἐκφυλιστικὰ ὑποκατάστατα αὐτῆς και φαντασιώσεις ἱκανοποιήσεως τῆς ἐμφύτου θρησκευτικῆς και μεταφυσικῆς ὁρμῆς τοῦ ἀνθρώπου.

#### Τηλεοπτικὴ χυδαιότης.

Ἡ ἐπέμβασις τῶν Εἰσαγγελικῶν Ἀρχῶν πρὸς παρακολούθησιν τῆς ἠθικῆς ποιότητος τῶν τηλεοπτικῶν προγραμμάτων εἶναι δεδικοιολογημένη. Μάλιστα ἡ

παρακολούθησις αὕτη θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι λίαν αὐστηρά, δοθέντος ὅτι μερικὰ ἐκ τῶν προγραμμάτων τούτων εἶναι ὄλως ἀπαράδεκτα. Ὡς ἐπεσήμανεν ἡ — πᾶν ἄλλο ἢ ὀπισθοδρομικὴ — κ. Μαρία Παπαδοπούλου, ἡ ὁποία κατὰ δοκιμώτατον τρόπον ἀσκεῖ τὴν Τηλεοπτικὴν, τηλεοπτικὸς τις σταθμὸς παρουσιάζει ἀκατονομάστους αἰσχροὺς σκηνὰς και μεταβάλλει τοὺς θεατὰς εἰς ὀφθαλμοπόρους, καθῶς δεικνύει οἴκους ἀνοχῆς, «ἀηδεῖς, χυδαῖες ἐπαγγελματίες πὸν πληρώνονται γιὰ νὰ ἐξευτελίζουν τὸν ἔρωτα και τὰ σώματά τους». Πρόκειται περὶ «ἐμπορευματοποίησης ἡ βιομηχανοποίησης τῆς γενετήσιας πράξεως» και τοῦ λεγομένου «σὸφι πορνό»...

Ὡς τονίζει ἡ κ. Παπαδοπούλου, οἱ προβάλλοντες τοιαῦτα θεάματα «ἀδιαφοροῦν, ἐὰν ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία δὲν ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ ἐνήλικες, ἀλλὰ και ἀπὸ νεαρὰ άτομα. Δηλαδὴ ἀνυπεράσπιστα παιδιὰ, ὑπάρξεις σὶ τὴν πύδ τρυφερῆ σιγμῆ τῆς ζωῆς τους πύδ, ἀκόμη και ἂν οἱ γονεῖς ἔχουν κλειστὴ τὴν τηλεόραση, μπορεῖ νὰ πατήσουν τυχαῖα τὸ κουμπὶ και νὰ ἀντικρύσουν «τὰ χυδαῖα προγράμματα» (Ἐφημ. «Τὰ Νέα», 14 Μαῖου 1990, σ. 27).

#### Ἀποκήρυξις τοῦ κομμουνιστικοῦ παρελθόντος.

Ὁρθῶς ἐπεσημάνθη ἰδιαίτερος ὑπὸ νεανικοῦ περιοδικοῦ τὸ γεγονός, ὅτι ἔφημερις τῶν Ἀθηνῶν παρουσίασε τὴν ἔκκληξιν, τὴν ὁποῖαν ἐδοξίμασεν Ἑλληνικὴν Ἐνδρῶβουλεντῆς, ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη προσφάτως τὴν Πολωνίαν. Συγκεκριμένως οὗτος εἶπε τὰ ἐξῆς:

«Πρὶν λίγους μῆνες ἡ Πολωνία, ὅπως και οἱ ἄλλες κομμουνιστικὲς χῶρες, ἦταν γεμάτη κομμουνιστικὰ συνθήματα. Σημαῖες ἐρυθρῆς. Βιβλία. Ὁργανώσεις. Ἐκδηλώσεις. Προχθὲς πῆγα και δὲν βρῆκα οὔτε τὸ ἐλάχιστο ἴχνος, οὔτε τὸ παραμικρὸ σημάδι ὅτι ἡ χώρα αὕτη κυβερνήθηκε ἀπὸ τὸ Κομμουνιστικὸν κόμμα ὀλόκληρες δεκαετίες. Δὲν βρῆκα μίαν σημαῖαν, ἕνα σφυροδέπανο στοὺς τοίχους. Ἐνα κομμουνιστικὸν βιβλίον στὰ βιβλιοπωλεῖα. Τίποτα...».

Ἀνάλογόν τι ἰσχύει εἰς μεγάλην ἔκτασιν και εἰς ἄλλας πρώην κομμουνιστικὰς χῶρας, αἱ ὁποῖαι ἀποκηρύσσουν τὸ παρελθόν των. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι και ἐν αὐτῇ τῇ Ρωσίᾳ ἤρχισε νὰ γίνεται ἀπομύθνευσις και αὐτοῦ τοῦ Λένιν...

Ἀληθῶς καθημερινῶς ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ «ἑπάρκτου σοσιαλισμοῦ» ἔρχονται νέα πληροφορία, αἱ ὁποῖαι συντελοῦν εἰς τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν τοὺς λόγους τοῦ φαλακροῦ: «Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιῆς τοῦ Ἰησοῦ».

# ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

## Ίερά Μητρόπολις Ἀττικῆς

Τὸ Κληρικολαϊκὸν Συνέδριον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀττικῆς, ποὺ συνεκλήθη μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. Δωροθέου εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν «Εὐαγγελισμὸς Θεοτόκου» Ν. Ἐρυθραίας τὴν Τετάρτην 25 Ἀπριλίου ἐ.ξ. καὶ ὥραν θὴν μ.μ., μετὰ ἀπὸ διάλογον ἐπὶ τῶν Εἰσηγήσεων, Α' ὑπὸ πρωτοπρ. π. Κων)νου Φούσκα, ἐπικούρου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μὲ θέμα: «Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐνορία ὡς κέντρον ἁγιασμοῦ» καὶ Β' ὑπὸ τοῦ ἀρχιμ. Ἐμμανουὴλ Καλύθα, τακτικοῦ Ἱεροκήρυκος, μὲ θέμα: «Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ λειτουργικὴ τοῦ Ἐνοριακοῦ Κέντρου», συνοψίζει διὰ τῶν κάτωθι γραμμῶν τοὺς συντελεστὰς τῆς ἀναπτύξεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐνορίας διὰ τὴν ἐπιτυχή ἐπιτέλεσιν τοῦ ἁγιαστικοῦ καὶ ποιμαντικοῦ τῆς ἔργου:

1. Σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας, τῆς κάθε Ἐνορίας, εἶναι ἡ πρόσληψις καὶ μεταμόρφωσις τοῦ κόσμου. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ταλαιπωρημένος καὶ διχασμένος ἀπὸ τὰ προβλήματα του, ζητᾷ τὸν αὐθεντικὸν τρόπον ζωῆς, τὴν ἀπόδειξιν τῆς πίστεως, τῆς Χριστοζωῆς στὰ πρόσωπα τῶν Χριστοποιημένων χριστιανῶν. Ζητᾷ ἀπὸ τοὺς ἀληθινούς πιστούς, τοὺς ἁγίους ποιμένας, ἐπισκόπους καὶ προεσθυτέρους τὴν ἀγάπη, τὴν ἐλπίδα, τὸν λόγον ἀληθείας, τὴν θαλαπωρήν, τὴν ἀγιότητα, τὴν αὐθεντικὴν μαρτυρίαν διὰ τὸν Χριστόν.

2. Ἀφοῦ ἡ σωτηρία πραγματώνεται μόνον μέσα στὴν Ἐκκλησίαν, πρέπει οἱ πάντες νὰ ἐκκλησιοποιηθοῦν, νὰ ἐνταχθοῦν στὴν Ἐνοριακὴν Ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν, τὴν μυστηριακὴν, Εὐχαριστιακὴν καὶ τὴν ὅλην ἁγιαστικὴν ζωὴν, ὅπως ἀναπτύσσεται αὐτὴ στὸν λειτουργικὸν χῶρον καὶ στὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ἐνοριακὸν Κέντρον.

3. Τὸ ὅλον ἔργον καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας - Ἐνορίας ἔχουν κατὰ θάσιν λειτουργικόν, Εὐχαριστιακὸν χαρακτήρα. Ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔργον δὲν ἐξαντλοῦνται στὸν λειτουργικὸν χῶρον καὶ δὲν κλείνονται στοὺς 4 τοίχους τοῦ Ἱ. Ναοῦ. Πηγάζουν ἀπὸ τὴν Εὐχαριστιακὴν ἐνότητα καὶ μέθεξιν στὴν Χριστοζωὴν καὶ προεκτείνονται στὴν καθημερινὴν πραγματικότητα, στὸ ποιμαντικὸν ἔργον, στὸ Ἐκκλησιαστικὸν Κέντρον, στὴν οἰκογένειαν, τὴν «κατ' οἶκον Ἐκκλησίαν» καὶ στὸ εὐρύτερον κοινωνικὸν περιβάλλον.

4. Ἡ ἁγιαστικὴ χάρις, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὰ ἅγια Μυστήρια καὶ τὰ ἁγιαστικὰ μέσα τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐπιδρᾷ μαγικά, ἀλλὰ ἀπαιτεῖ προσωπικὸν ἀγῶνα μὲ πίστιν ὀρθόδοξον καὶ ἄσκησιν καὶ ἀπὸ τὸν κληρὸν καὶ ἀπὸ τὸν λαόν.

5. Γιὰ νὰ δοθῇ ἡ αὐθεντικὴ μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας - Ἐνορίας στὸν σύγχρονον κόσμον πρέπει νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ κληρικολαϊκὴ συνεργασία μὲ Ἐκκλησιαστικὴ ἐνότητα ἐν Χριστῷ καὶ Πνεύματι Ἁγίῳ ὑπὸ

τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τοῦ πρεσβυτερίου, οἱ ὅποιοι εἶναι εἰς τύπον καὶ τόπον Χριστοῦ. Ἐπίσης πρέπει νὰ ἀξιοποιηθοῦν τὰ χαρίσματα ὄλων τῶν πιστῶν, ὥστε ἡ παρουσία καὶ συνεργασία τῶν πιστῶν στὴν Ἐκκλησίαν νὰ λειτουργῇ ὡς ὕγιων ζώντων μελῶν τοῦ ἐνὸς σώματος τοῦ Χριστοῦ.

6. Ἰδιαιτέρα προσοχὴ καὶ μέριμνα πρέπει νὰ δοθῇ στὴν Ἐκκλησιαστικὴν λειτουργικότητα τῶν Ἐνοριακῶν κέντρων, ὅπου μὲ λόγια, ῥηχον, εἰκόνα, τέχνην, ἐπιστήμην, θὰ πρέπει νὰ ἀναπτυχθῇ τὸ πνευματικὸν - ποιμαντικὸν ἔργον γιὰ τὴν νεότητα, τὴν οἰκογένειαν, τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς ἀπόρους, τὶς χῆρες, τοὺς ἐν ἐλίψει καὶ περιστάσει ὄντας. Ἐπίσης πρέπει νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ συνεργασία μὲ ἐκπαιδευτικούς, ἐπιστήμονας καὶ ὄλους τοὺς πνευματικούς συνεργάτας γιὰ τὴν Ἱεραποστολήν, τὸν ἀντιστασιακὸν ἀγῶνα κ.λπ.

7. Γιὰ νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ πολὺπλευρον ἁγιαστικὸν καὶ ποιμαντικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, πρέπει νὰ γίνῃ συνειδήσις ἀπὸ κληρὸν καὶ λαόν ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ προτεραιότητα στὶς δαπάνες γιὰ τὴν πνευματικὴν οἰκοδομήν, τὴν διαποίμωσιν καὶ τὸν ἁγιασμόν τῶν πιστῶν. Ἀξίζει περισσότερο ὁ ἁγιασμὸς καὶ ἡ σωτηρία τῶν πιστῶν ἀπὸ τὸν εὐπρεπισμὸν τῶν Ναῶν.

Τὸ ὅλον αὐτὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας - Ἐνορίας θὰ πρέπει νὰ ἐκφράζῃ τὴν εὐχαριστιακὴν ἐνότητα καὶ νὰ συνδέῃ ὡς γέφυρα μὲ τὴν θείαν λατρείαν.

Πρέπει νὰ ἀγωνισθῶμεν ὅλοι γιὰ μιὰ ἀληθινὴν, ζῶσαν, Ὁρθόδοξον Ἐνορίαν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συνεδρίου  
Ἀρχιμ. Ἐμμανουὴλ Καλύθα  
Πρωτοπρ. Κων)νος Φούσκα

## Ίερά Μητρόπολις Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας

Ποιμαντορικὴ Ἐγκύκλιος τοῦ Σεβ. κ. Τιμοθέου ἀνεγνώσθη εἰς ἅπαντας τοὺς Ἱ. Ναοὺς τῆς Μητροπ. Περιφέρειας κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῆς Ἀναστάσεως.

—Τὸ Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμεῖον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ν. Ἰωνίας προσέφερε ἐπὶ ταῖς Ἀγίαῖς Ἑορταῖς τοῦ Πάσχα διάφορα χρηματικὰ βοηθήματα εἰς πτωχοὺς καὶ ἀναξιοπαθοῦντας τῆς Μητροπ. Περιφέρειας, εἰς ἀσθενεῖς, πολυτέκνους οἰκογενεῖας καὶ εἰς Ἱεροσπουδαστάς.

Τὸ αὐτὸ ἔπραξαν καὶ τὰ Ἐνοριακὰ Φιλόπτωχα Ταμεῖα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

—Τῇ Τρίτῃ τοῦ Πάσχα ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος ἐπεσκέφθη τοὺς τροφίμους τῶν δύο Γηροκομείων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως «Παναγία ἡ Ἐλεοῦσα» Ν. Ἰωνίας καὶ «Καλὸς Σαμαρείτης» Ν. Φιλαδελφείας. Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐπίσκεψιν ὁ Σεβασμιώτατος συνωδευέτο ὑπὸ Κληρικῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καὶ μελῶν τῶν Χριστιανικῶν Ὁμίλων Νέων καὶ Νεανίδων, οἱ ὅποιοι ἔψαλλον διαφό-

ρους Ἐκκλησιαστικούς ὕμνους καὶ ἄσματα. Ὡσαύτως ὁ Σεβασμιώτατος ἐπεσκέφθη καὶ τοὺς νοσηλευμένους εἰς τὸ Κρατικὸν Νοσοκομεῖον «Ἡ Ἁγία Ὀλγα» Ν. Ἰωνίας.

—Τὴν Τετάρτην τῆς Διακαινησίμου (18.4) εἰς εἰδικὴν Τελετὴν, πραγματοποιηθεῖσαν εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἁγίων Ἀναργύρων Ν. Ἰωνίας, ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος προσέφερεν 60 νέα θιβλιάρια προικοδοτήσεως ἀπόρων κοριτσιῶν, ὡς καὶ τέκνων πολυτέκνων οἰκογενειῶν τῆς Μητροπ. Περιφερείας. Ἐκαστον θιβλιάριον εἶχεν ἀρχικὴν κατάθεσιν δραχμῶν 10.000, τὴν δὲ ἀπαιτηθεῖσαν διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν δαπάνην ἐκάλυψαν τὸ Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμεῖον, οἱ Ἱ. Ναοὶ καὶ τὰ Ἐνοριακὰ Φιλόπτωχα Ταμεῖα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

Μαζὶ μὲ τὰ Τραπεζικὰ θιβλιάρια ὁ Σεβασμιώτατος προσέφερεν εἰς τὰ προικοδοτούμενα κορίτσια Εἰκόνας τῆς Ἀναστάσεως, Πασχάλια ὡὰ καὶ γλυκίσματα.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

### ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

#### Ἱερά Μητρόπολις Γαλλίας

Μὲ ἰδιαίτερη μεγαλοπρέπεια γιορτάστηκε στὸ Παρίσι ἡ ἔθνικὴ ἑορτὴ τῆς 25 Μαρτίου μέσα σὲ παλμὸ ἔθνικῆς συγκίνησης καὶ ὑπερηφάνειας.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας, πού ἐτελέσθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γαλλίας κ. Ἱερεμίου καὶ μὲ τὴν συμμετοχὴ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου π. Παναγιώτου Σιμιγιάτου, τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου π. Πολυεύκτου Σελιάχα, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Μακαρίου καὶ τοῦ Διακόνου Στεφάνου Κακαντώνη, ἐψάλη, δοξολογία στὴν ὁποία παρέστησαν οἱ Πρόσβεις τῆς Ἑλλάδος καὶ Κύπρου κ.κ. Ἀλέξανδρος Ραφαήλ καὶ Γεώργιος Λυκοῦργος, οἱ Στρατιωτικὲς Ἀρχὲς μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ταξίαρχον Χαράλαμπον Τσιρκινίδην, τὸν Πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Παρισίων κ. Ἀριστείδη Ζίζηκα καὶ πλῆθος συμπατριωτῶν μας πού κατέκλυσαν τὸν Ἱερό Ναὸ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ τοὺς γύρω χώρους.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἱερεμίας σὲ ὁμιλία του τόνισε τὴ μεγάλη σημασία, πού ἔχει ἡ 25η Μαρτίου γιὰ τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὴν Ὁρθοδοξία. Εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικὸ νὰ ἔχουμε αὐτὸ πάντοτε ὑπ' ὄψιν μας ἰδίως τώρα πού ἡ πατρίδα μας κάνει τὸ μεγάλο ἀνοιγμα μέσα στὸν εὐρωπαϊκὸν χῶρο.

Τὸ μεσημέρι ὁ Πρόσβυς τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀλέξανδρος Ραφαήλ δεξιώθηκε τὴν Ὁμογένεια στὸ Μέγαρο τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας Παρισίων. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας τὸ Ἑλληνικὸ Σχολεῖο τοῦ Σατεναί - Μαλαμπρύ, πού τελεῖ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, πραγματοποίησε ἑορταστικὴ ἐκδήλωση σὲ κεντρικὴ αἴθουσα στὸ Παρίσι. Οἱ ὅλες ἐκδηλώσεις ἀπέδειξαν γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς στὴ Γαλλία θαδίζει περήφανος τὴν ἔθνικὴ του πορεία.

—Μὲ θρησκευτικὴ κατάνυξη ὁ Ἑλληνισμὸς τῶν Παρισίων γιόρτασε κι ἐφέτος τὶς Ἁγίες ἡμέρας τῶν Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Καθ' ὅλην τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα πλῆθος πιστῶν κατέκλυσαν

τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ τοὺς γύρω χώρους. Στὶς ἱερὲς ἀκολουθίας προεξήρχεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἱερεμίας συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱ. Μ. Γαλλίας Πρωτοπρ. π. Παναγιώτου Σιμιγιάτου, τοῦ Πρωτοπρ. π. Πολυεύκτου Σελιάχα καὶ τοῦ Διακόνου π. Στεφάνου Κακαντώνη.

Ἡ παρουσία τῶν Διπλωματικῶν Ἀρχῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κύπρου ὑπῆρξεν συνεχῆς μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς πρέσβεις κ.κ. Ἄλ. Ραφαήλ καὶ Γ. Λυκοῦργον. Ἀπὸ τῆς πρώϊας τῆς Μεγάλῃς Πέμπτης στὶς ἱερὲς ἀκολουθίας συμμετέσχον καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι Λιβανέζοι, πού φιλοξενοῦνται στὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Θεοφ. Ἐπίσκοπον Παλμύρας κ. Γαθρίηλ.

—Τὸ πρώϊ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἱερεμίας ἀπήρθε μῆνυμα ἐπὶ τῇ Ἀναστάσει τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὴν Γαλλικὴ τηλεόραση. Κατὰ τὴν ἀκολουθία τῆς Ἀγάπης ἀνεγνώσθη τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον σὲ διάφορες γλῶσσες μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ Ἑλληνικὴ, Γαλλικὴ, Ἀραβικὴ, Ἀγγλικὴ, Ἰταλικὴ, Γερμανικὴ, Ρωσικὴ, Λατινικὴ καὶ Τουρκικὴ. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀκολουθίας διενεμήθησαν στὸ ναὸ κόκκινα αὐγά. Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ἐτελέσθη στὸ Γηροκομεῖο τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως στὸ Σαρτρουβίλ ὁ καθιερωμένος ἔσπερινὸς τῆς Ἀγάπης προεξάρχοντος τοῦ Μητροπολίτου Γαλλίας κ. Ἱερεμίου, μὲ τὴν συμμετοχὴν τοῦ Ἀρχιμ. π. Ἰσαάκ Παπαθανασίου, ἄλλων κληρικῶν καὶ πολλῶν πιστῶν.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γαλλίας)

### ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

—Εἰς τὴν Μόσχαν πρὸ τετραμήνου ἰδρύθη Βιβλικὴ Ἑταιρεία. Κύριον ἔργον αὐτῆς θὰ εἶναι ἡ ἔκδοσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἄλλων θρησκευτικῶν βιβλίων εἰς τὴν Ρωσικὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὰς ἄλλας γλώσσας, αἱ ὁποῖαι ὁμιλοῦνται εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν. Μεταξὺ τῶν ἰδρυτῶν τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας συγκαταλέγονται οἱ ἀντιπρόσωποι πολλῶν θρησκευτικῶν ὁμολογιῶν. Πρόεδρος αὐτῆς ἐξελέγη ὁ Σέργιος AVE-RINCEV, γνωστὸς σύγχρονος ρώσος διανοούμενος θεολόγος καὶ φιλόσοφος. Ἡ πρώτη Βιβλικὴ Ἑταιρεία εἰς τὴν Ρωσίαν εἶχεν ἰδρυθῆ τὸ ἔτος 1812, ὅκτω μόνον ἔτη μετὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς γνωστῆς Βρετανικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας.

### ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

—Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ἱδρυσεν ἐπισκοπὴν διὰ τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Αὐστραλίαν καὶ ὄρισεν Ἐξαρχον τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην κ. Ἰωσήφ. Ἐὼς σήμερον εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὑπῆρχον δύο ἐπισκοπαί: τῆς Νέας Ὠρκῆς καὶ τοῦ Ἀκρωνοῦ. Ὁ μητροπολίτης τῆς Ν. Ὠρκῆς Σεβ. κ. Γελάσιος ἔχει τὴν θέσιν τοῦ κυρίου γραμματέως τῆς Ἱεράς Συνόδου. Διευθυντὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας «Ἁγιος Κλήμης Ἀχρίδος» ἐποποθετήθη ὁ ἐπίσκοπος Λέφσκι κ. Νεόφυτος. Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἔλαθε τὴν ἀπό-

φασιν διά τήν ἴδρυσιν «Ἐκκλησιαστικοῦ - Παιδαγωγικοῦ καί ἐκδοτικοῦ τμήματος», ὡς καί «Ἱερατικοῦ - λειτουργικοῦ - ποιμαντικοῦ τμήματος», τὰ ὁποῖα θά διευθύνουν οἱ Σεβ. Μητροπολίται PLOVDIVSKI κ. Ἀρσένιος καί SLIVENSKI κ. Ἰωαννίκιος.

—Τήν 6ην Ἰανουαρίου, κατὰ τὸ Γρηγοριανὸν Ἡμερολόγιον, διὰ πρώτην φοράν μετὰ 43 ἔτη ἐτελέσθη ὁ μέγας ἀγιασμός τῶν ὑδάτων εἰς πολλὰς πόλεις καί χωρία. Ὁ Τίμιος Σταυρός, συμφώνως πρὸς τὴν παράδοσιν, ἐρρίφθη εἰς τοὺς ποταμούς. Τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἀγιασμοῦ τῶν ὑδάτων εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου NEVSKI μετέδωκεν ἡ τηλεόρασις.

—Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον, τὸ ὁποῖον ἐτυπώθη διὰ τὸ ἔτος 1990, διὰ πρώτην φοράν εἶναι μεγάλου μεγέθους καί ἐγχρωμον. Ἐκυκλοφόρησε δὲ εἰς 600.000 ἀντίτυπα.

—Εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἰδρύθησαν νέα πολιτικά κόμματα ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δύο: τὸ Χριστιανο - δημοκρατικὸν καί τὸ Χριστιανο - ρεπουμπλικανικόν, ἀγωνίζονται διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν εἰς τὸν καθημερινὸν βίον.

#### ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΟΛΩΝΙΑΣ

Σημαντικά εἶναι αἱ ἀλλαγαί, αἱ ὁποῖαι παρατηροῦνται τελευταίως εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ ἔτους 1939 εὑρίσκετο ὑπὸ διωγμὸν καί ἰδιαιτέρως αἱ νεοσυσταθεῖσαι ἐπισκοπαὶ PEREMIS καί HOLEUIS. Εἰς τὴν Πολωνίαν ὑπάρχουν δύο ἀνδρῶναι ἱεραὶ μοναὶ καί μία γυναικεία. Ἀναθίῳναι ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὸ ἄλλοτε γνωστὸν πνευματικὸν κέντρον τῆς δυτικῆς Λευκορωσίας εἰς τὴν ἱεράν μονὴν SUPRAS καί ἐπισκευάζεται ὁ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καταστραφείς τὸ ἔτος 1944 ἱερός ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Τὸ ἔτος 1980 ἰδρύθη ἡ Ἀδελφότης Ὁρθοδόξου Νεότητος· λειτουργοῦν κατασκηνώσεις διὰ παιδιὰ καί νέους καί ὁργανῶνται προσκυνηματικά ταξίδια εἰς τὰ μοναστήρια. Ἀνεθίωσε ἡ παράδοσις τῆς ὁδοιπορίας ἀπὸ τὸ BJA-LOSTOK εἰς τὴν γυναικείαν ἱεράν μονὴν εἰς τὸ ὄρος GREBOR κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος. Τὸ παρελθὸν ἔτος 1500 Ὁρθόδοξοι χριστιανοί, κρατοῦντες ἱεράς εἰκόνας καί τιμίους σταυρούς, διήνυσαν ἀπόστασιν 100 χιλιομέτρων ἐντὸς 5 ἡμερῶν καί διενυκτέρευαν εἰς τὰ χωρία φιλοξενούμενοι ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων.

—Εἰδικὴ ἐπιτροπή, τὴν ὁποίαν ἀποτελοῦν ἀντιπρόσωποι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας καί τοῦ κράτους, προετοιμάζει τὸ ἄρθρον τοῦ Νόμου περὶ τῶν «Σχέσεων Πολιτείας καί Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»· τὸ αὐτὸ ἔγινε τὸν παρελθόντα Μάιον διὰ τὰς Σχέσεις Πολιτείας καί ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας.

#### ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ

Εἰς τὴν Οὐγγαρίαν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου ἰσχύει νέος Νόμος περὶ τῶν θρησκευτικῶν ὁμολογιῶν, ὁ ὁποῖος πιθανὸν θά ὀλοκληρωθῆ μετὰ τὰς προσεγεῖς ἐκλογάς. Τὸ Οὐγγρικὸν κράτος ἐγγυᾶται τὴν ἰσότητά ὄλων τῶν θρησκευτικῶν ὁμολο-

γιῶν, καί διὰ τὴν ἀναγνώρισιν νέων ὁμολογιῶν ἀπαιτεῖ αὐτὰ νὰ ἔχουν τοὐλάχιστον 100 μέλη. Ἡ πολιτεία δὲν θά ἀναμιγνύεται εἰς τὰ ἐσωτερικά τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὰς ἡ ἱεραποστολική, κοινωνικὴ καί ὕγειονομικὴ δραστηριότης. Ἰσχύει ἡ προαιρετικὴ διδασκαλία καί παρακολούθησις τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ σχολεῖα. Εἰς τοὺς ἱερεῖς ἐπιτρέπεται τὰς ἐπισκέψεις εἰς τὰς φυλακάς καί ἄλλα ἰδρύματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν πιστοί. Μολονότι διὰ τὸν στρατὸν ἡ θρησκεία εἶναι ἰδιωτικὴ ὑπόθεσις τοῦ καθενός, οἱ στρατιῶται εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ἐκφράζουν δημοσίως τὴν πίστιν των. Ἡ πίστις εἰς τὴν ἀποχρεώσεσιν τῶν ἐναντι τῆς πολιτείας, ὁ δὲ περιορισμὸς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τιμωρεῖται ἀναλόγως τῆς περιπτώσεως. Διὰ τὴν οἰκονομικὴν τῶν ἐνίσχυσιν οἱ Ἐκκλησίαι δύνανται νὰ ἰδρῶναι ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, ἢ νὰ δέχωνται τὰς δωρεὰς τῶν πιστῶν· εἰς μερικὰς δὲ περιπτώσεις θά βοηθῆ ταύτας καί ἡ πολιτεία.

#### ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τὸ Διεθνὲς Βραβεῖον διὰ προβολὴν τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου ἀπενεμήθη εἰς τὸν γάλλον ἱεραπόστολον π. Μπερτρὰν Βερζεράν, διότι συνεπλήρωσε πέντε ἔτη ἀγαθοεργοῦ δράσεως ἐν Μαδαγασκάρῃ.

—Ὁ ἱερομόναχος π. Ἐμμανουὴλ Γιουγκλάουσεν ἐξελέγη ὡς ὁ νέος Ἠγούμενος τῆς μονῆς τῶν Βενεδικτίνων ἐν Νήντεραλταῖχ τῆς Βαυαρίας. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἡ θεία Λατρεία τελεῖται συμφώνως πρὸς τὴν τάξιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

—Τὰ ἀλθανόφωνα προγράμματα τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τοῦ Βατικανοῦ ἤρχισαν σειρὰν ἐκπομπῶν διὰ τοὺς μάρτυρας τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐν Ἀλβανίᾳ, ἥτις χαρακτηρίζεται ὡς «τὸ πρῶτον ἄθεον κράτος τοῦ κόσμου».

—Τὸ πρακτορεῖον TASS μετέδωκεν, ὅτι ἡ πρώτη ρωμαιοκαθολικὴ ἐνορία ἰδρύθη ἐν Νοβοσιμπίρσκ τῆς Σιβηρίας.

—Πεντήκοντα ὀκτῶ μοναχικὰ τάγματα ἀνδρῶν καί γυναικῶν ἤρχισαν νὰ ἀναδιοργανώνωνται ἐν Οὐγγαρία μετὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἀποκατάστασιν τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας.

—Ὁ Πάπας Ἰωάννης Παῦλος Β΄ ἀνέδειξε 12 νέους Ἐπισκόπους ἐν Ρουμανίᾳ.

Ἡ πρόσφατος ἐν Ρώμῃ 23ῃ Γενικῇ Σύναξις τῶν Σαλεσιανῶν Πατέρων εἶχεν ὡς θέμα: «Ἡ ἀγωγή τῶν νέων εἰς τὴν πίστιν: πρόκλησις καί καθήκον διὰ τὴν ἐποχὴν μας».

—Ἐν Γαλλίᾳ καί εἰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Εὐρώπης ἐορτάζεται κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἡ 900ετηρὴς τῆς γεννήσεως τοῦ ἁγίου Βερνάρδου, ἱδρυτοῦ τῆς ἱ. μονῆς τοῦ Κλερβῶ, τὸν ὁποῖον ὁ Πάπας Πῖος Η΄ τὸ 1830 ἀνεκήρυξε Διδάσκαλον τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ πρόγραμμα τῶν ἐκδηλώσεων περιλαμβάνει καί τὴν δημοσίευσιν τριακοντα τόμων τῶν Ἀπάντων τοῦ ἁγίου Βερνάρδου.

—Ἀπὸ 22ας μέχρι 25ης Μαρτίου συνηντήθησαν ἐν

## ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Σ τ έ λ ι ο υ Ρ ά μ φ ο υ, Φ ι λ ό σ ο φ ο ς  
κ α ι θ ε ῖ ο ς ἔ ρ ω ς (Άπό τό Συμπόσιον τοῦ  
Πλάτωνος στοὺς Ὑμνοὺς θεῶν ἐρώτων τοῦ ἁγίου Συ-  
μεῶν, τὸ ἐπίκλην Νέου Θεολόγου), Ἐκδ. «Τῆνος»,  
Ἄθ. 1989, σσ. 306.

Ὁ συγγραφέας τοῦ φιλοσοφικοῦ καὶ θεολογικοῦ  
αὐτοῦ δοκιμίου δὲν εἶναι ἄγνωστος. Μία εἰκοσάδα τί-  
τλων βιβλίων (στὰ ἑλληνικά) καὶ ἀρκετὰ μελετήματά  
του στὰ γαλλικά (παλαιότερα δίδαξε φιλοσοφία στὸ  
Πανεπιστήμιον τῆς Σαρδόννης), τὸν ἔχουν κατατάξει  
στὴν πρώτη σειρά τῶν μελετητῶν τοῦ Πλάτωνος, τὸν  
ὁποῖο προσεγγίζει ὀπλισμένος μὲ τὴν πνευματικὴ πα-  
ράδοση τῶν φιλοσόφων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ  
κ. Ράμφος εἶναι φιλόσοφος, ἀλλ' ἀνήκει σὲ μιὰ γελα-  
στή, θὰ λέγαμε, φιλοσοφία, ποὺ ἀγαπᾷ τὴ ζωὴ, —τὴν  
πνευματικὴν ζωὴ— καὶ θαθαίνει στὴν ἐρμηνεία τῆς μ'  
ἔναν πολὺ προσωπικὸ τρόπο. Ἀγαπᾷ τὴν Ἑλλάδα μὲ  
πάθος, καὶ τῆς ἔχει ἀφιερῶσει σελίδες ἐξαιρέτες (βλ.  
π.χ. τὸ βιβλίον τοῦ «Τόπος ὑπερουράνιος»), καθὼς καὶ  
τὴ γλῶσσα τὴν ἑλληνικὴν, γιὰ τὴν ὁποία δὲν χάνει εὐ-  
καιρία νὰ δίνει τὴ μάχη του καὶ τὴ μαρτυρία, κάθε  
φορὰ ποὺ θὰ χρειαστεῖ (βλ. τὰ βιβλία του «Ἡ γλῶσσα  
καὶ ἡ Παράδοσις», «Παιδεία ἑλληνικὴ», «Κυριακοδρό-  
μος» καὶ «Στάσιμα καὶ ἔξοδος»). Ἡ ἀνατροφή του μὲ  
τοὺς ὕμνους τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τὰ πατερικά κεί-  
μενα ἐρραίζουν τὸ φιλοσοφικὸ στοχασμὸ του καὶ γονι-  
μοποιοῦν θαυμαστά τὴν ἑλληνικὴ σκέψη του. Γι' αὐτὸ  
μαρτυροῦν παλαιότερα βιβλία του (βλ. π.χ. τὴν «Πολι-  
τεία τοῦ Νέου Θεολόγου» καὶ τὴν «Ἀπιστία τοῦ Θω-  
μᾶ»), ἀλλὰ περισσότερο ἐτοῦτο ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ σ'  
αὐτὸ ἐδῶ τὸ σημείωμα.

Τὸ νέο βιβλίον τοῦ κ. Ράμφου, ποὺ εἶναι πολὺ καλαι-  
σθητὰ τυπωμένο ἀπὸ τὴς ἐκδόσεις «Τῆνος», ἔχει τὸ με-  
γάλο προσόν νὰ φέρνει τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλοσοφία  
καὶ τὴ χριστιανικὴ θεολογία κοντὰ στὸ σύγχρονο ἀνα-  
γνώστη. (Τὰ κείμενα τοῦ τόμου ἀποτελοῦν ὁμιλίαι - μα-  
θήματα στὸ Ἐπιμορφωτικὸ Τμήμα τοῦ Κολλεγίου Ψυ-  
χικοῦ κατὰ τὰ ἔτη 1988 καὶ 1989). Δὲν εἶναι μιὰ σύ-  
ζευξη τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος μὲ τὸ χριστιαν-  
ικόν, οὔτε μιὰ ἀντιπαράθεσις, ποὺ δὲν θὰ εἶχε νόημα,

οὔτε καὶ καμμιά πρωτοτυπία. Ὅλο τὸ βιβλίον εἶναι μιὰ  
θαθεῖα τοιμὴ στὸ θέμα τοῦ ἔ ρ ω τ ο ς, ποὺ οἱ πνευ-  
ματικὲς ἐμπειρίαι του θεμελιώνουν τὸν ἑλληνικὸ πολι-  
τισμὸ. Στὸ α' μέρος (σελ. 13-144) πιάνει τὸ Συμπό-  
σιον τοῦ Πλάτωνος, ὅπου, γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστο-  
ρία, τὸ θέμα τοῦ ἔρωτος ἀνάγεται σὲ πρόβλημα τῆς  
πνευματικῆς ζωῆς, καὶ στὸ ὁποῖο βασίζονται ὅλες οἱ  
μεταγενέστερες (ἴσαμε σήμερα) ἀντιλήψεις ἐπὶ τοῦ θέ-  
ματος. Καὶ ὀφείλομε νὰ ὁμολογήσουμε, πὼς γιὰ πρώτη  
φορὰ ἔχουμε μιὰ τόσο ξεκάθαρη ἐμβάθυνσις καὶ, στὴ  
συνέχεια, προσεχτικὴ ἀνάλυσις τῶν σχετικῶν ἰδεῶν τοῦ  
Συμποσίου, τόσο παρεξηγημένων πολὺ συχνὰ ὡς τώρα.  
Στὴ συνέχεια, ὁ σ. προχωρεῖ στὸν ἁγ. Συμεῶν τὸ Νέο  
Θεολόγο, ἐξετάζοντας θεολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ τοὺς  
«Ὑμνοὺς θεῶν ἐρώτων», μὲ παρατηρήσεις ποὺ ξαφνιά-  
ζουν ἀκόμα καὶ τοὺς προῖδεασμένους ἀναγνώστες. Λέει  
π.χ. σ' ἕνα σημεῖο: «Ἡ ψυχὴ ἀσθενεῖ ὅταν δὲν ἀγαπᾷ,  
ὅταν κλείνεται στὰ πράγματα. Μόνον ὅταν ζῆ τὴν θειό-  
τητά της, τὴν πληρότητα ὑπάρξεως ἐν Θεῷ, ἔρχεται  
ἢ ἀγάπη. Καὶ ζῆ τὴν θεότητα δεχόμενη τὴν χάρι της,  
ἐνῶ ἡ αὐτονομία τοῦ φυσικοῦ πάθους τὴν φυλακίζει  
στὴν ἔπαρσι. Διὰ τῆς φαντασμαγορίας τοῦ συναίσθη-  
ματος ἢ αἰσθησι τῆς ἐλλείψεως ποὺ γεννᾷ τὸ πάθος  
τρέπεται σὲ «πληρότητα». Αὐτὴ τὴν φαντασμαγορία  
διασκεδάζει ἢ μετάνουα, ὡς φωτισμὸς τοῦ νοῦ, ὡς ἀπαλ-  
λαγὴ ἀπὸ τὴν ψευδαίσθησι καὶ τὸ συναίσθημά της»  
(σελ. 277). Εἶναι πολὺ σημαντικὴ ἢ κριτικὴ ποὺ κά-  
νει ὁ σ. στὸ ἐρωτικὸ δίωμα τῆς Δύσεως καὶ τὴν κρίσις  
του, καθὼς καὶ τὴν ἐπόμενη κρίσις τοῦ γάμου. Αὐτὴ ἢ  
κριτικὴ τὸν βοηθεῖ νὰ διακρίνει σαφῶς τοὺς χαρακτή-  
ρες τῶν πολιτισμῶν καὶ τῶν ψυχισμῶν, ποὺ συνεπάγε-  
ται ἢ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετη ἀντίληψις καὶ δίωσις τοῦ  
ἔρωτος στὴν Ὀρθόδοξην Ἑλλάδα ἀφ' ἐνός καὶ τὴν Ρω-  
μαιοκαθολικὴν ἢ Διαμαρτυρόμενη Δύση ἀφ' ἑτέρου.

Τέτοια βιβλία, δέβανα, τ' ἀδικεῖ κανεὶς ὅταν προσ-  
παθεῖ νὰ τὰ παρουσιάσει σ' ἕνα σύντομο σημείωμα.  
Ὡστόσο, καὶ τοῦτο ἔστω τὸ πρόχειρο κριτικὸ παρου-  
σίασιμα εἶναι καλύτερο ἀπὸ τὸ τίποτε — κι ἂς μὲ συγ-  
χωρήσουν καὶ οἱ ἀναγνώστες καὶ ὁ σ. γιὰ τὴν ἔκφρασι.  
Θὰ τὸ κλείσω, παραθέτοντας μερικὲς γραμμὲς τοῦ σ.

Φάτιμα τῆς Πορτογαλλίας οἱ ἐν Εὐρώπῃ Ἐπίσκοποι  
τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες ἀσχολοῦν-  
ται περὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς χρήσεως τῶν μέσων μαζι-  
κῆς ἐπικοινωνίας διὰ τὴν μετάδοσιν τοῦ χριστιανικοῦ  
μηνύματος. Κύριον θέμα τῆς συναντήσεως ἦτο: «Ὁ  
εὐαγγελισμὸς διὰ τῶν Μέσων Μαζικῆς Πληροφορή-

σεως ἐν ὄψει τῆς Ἠνωμένης Εὐρώπης τοῦ 1992».

—Τὴν 27ην Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. θὰ ἀρχίσῃ ἐν Φρειθούργ-  
ῳ τῆς Ἑλβετίας ἢ δη Ἐυρωπαϊκὴ Συνέλευσις τῆς  
Διεθνoῦς Κινήσεως Ρωμαιοκαθολικῶν Διανοουμένων  
«PAX ROMANA», ἣτις ἐκπροσωπεῖται καὶ εἰς τὸν  
ΟΗΕ καὶ τὴν UNESCO.

για τὸ «μαζανθρωπισμὸ» τῶν συγχρόνων: «Ὅταν οἱ ψυχὲς σκλαβώνονται στὶς ἐπιθυμίες, τὸ αἶσθημα ξεχύνεται τυφλὸ καὶ ἄμορφο, ὅποτε καταστῆ μοιραία πρόξενος καταστροφῆς. Ἐντὶ ἀξιών ἐνθαρρύνεται ἡ κυριαρχία τοῦ ἐνοστικτοῦ διὰ τῆς θεσποίτησεως τῶν μηχανισμῶν καὶ τῆς διεκδικήσεως ἀτελευτήτων δικαιωμάτων καὶ χειραφετήσεως. Τὸ ζήσαμε τόσο στὰ ἐθνικοσοσιαλιστικὰ καθεστῶτα ὅσο καὶ στὰ ὁμογάλακτά τους, ἀπείρως τρισεχειρότερα, σοσιαλμαρξιστικά. Δὲν εἶναι διόλου τυχαῖο, ὅτι ὅπου ἐπεδλήθησαν τὰ τελευταῖα μόνο καταστροφὲς ἐπέφεραν, εἴτε κυβέρνησαν ὡς σοσιαλιστρικὰ λαϊκιστικὰ κινήματα εἴτε ὡς θάρραρα σταλινικά. Πρόκειται γιὰ παροξυστικές μορφὲς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μηδενισμοῦ, οἱ ὁποῖες καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν προκάλεσαν θύματα, καὶ ὅταν δὲν κατήγγησαν τὸ θεσμικὸ σύστημα τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἔκαναν ὅτι μπορούσαν γιὰ νὰ πλήξουν τὴ γλῶσσα, τὴ σκέψι, τὴν παιδεία, τὶς ἀξίες, καὶ ἐν τέλει νὰ νεκρώσουν τὶς ψυχές...» (σελ. 300). Μὲ δυὸ λέξεις, τοῦτο τὸ βιβλίο μᾶς βοηθεῖ, νὰ γνωρίσουμε τὶς πνευματικὲς ρίζες μας, συνειδητοποιώντας τὴ δύναμη καὶ τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς μας καὶ μὲ τὰ κριτήρια τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ φωτός νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὸν ἑαυτὸ μας καὶ τὸν κόσμο ὑπεύθυνα.

## Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Ἄθην. Στ. Λαγουροῦ, Καθημερινὲς προσευχῆς. Ἐκδ. «Τῆνος», Ἀθήνα 1989, σσ. 112.

Μιά πολὺ χρήσιμη καὶ πρακτικὴ ἔκδοση, ἀπὸ ἕνα σεμνὸ νέο συγγραφέα, ποὺ πλησιάζει μ' αἰδημοσύνη καὶ ταπεινώση τὰ λειτουργικὰ κείμενα καὶ τὰ φέρνει πρὸς τὸν ὀλιγογράμματο ἀναγνώστη. Ἔτσι, ἔχουμε στὸ βιβλιαράκι αὐτὸ (σὲ σχῆμα τσέπης) μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ συχνὰ λεγόμενα ἐκκλησιαστικά κείμενα - προσευχῆς, τῶν ὁποίων τὸ κείμενο δίνεται καὶ στὴν ἀρχαιοπρεπῆ γλῶσσα του καὶ στὴ νέα ἐλληνική, μὲ μιὰ ἀπόδοση δίχως ἀκρότητες. Δηλαδή ἔχουμε α) ἑωθινὴ προσευχή, β) τῆς τραπέζης, γ) τοὺς ψαλμούς καὶ τὶς εὐχὲς τοῦ Ἑσπερινοῦ, δ) τὸ Ἀπόδειπνο καὶ ε) τὸν Ἐξάψαλμο. Εἶναι πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Λαγουροῦ, τὸ ὅτι δὲν ἀρκέστηκε στὶς προσωπικὲς μονάχα δυνάμεις, ἀλλὰ πρόστρξε καὶ σὲ ἀγίους Πατέρες ἢ παλιότερους ἐρμηνευτές, γιὰ νὰ πετύχει τὸ καλύτερο πνευματικὸ ἀποτέλεσμα. Πολὺ ἐχάρηκα τοῦτες τὶς φράσεις του ἀπ' τὸν πρόλογο, μὲ τὶς ὁποῖες κλείνω αὐτὸ τὸ σημείωμα: «Τὸ ἀνὰ χεῖρας πόνημα προσφέρεται στοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς, ὡς ἕνα ἀπλὸ βοηθητικὸ ἐγχειρίδιο γιὰ μελέτη, καὶ ὄχι ὡς λειτουργικὸ ἐγκόλλιο. Εἶναι ἕνα σημειωμα-

## Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ  
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ  
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

### Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Θ Ε Ν

Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον συνελθὸν εἰς συνεδρίαν τὴν 9ην Μαΐου 1990, ἵνα κρίνη καὶ δικάσῃ: α) τὸν Ἱερομόναχον Νεκτάριον Τσοῦπρα, κατὰ κόσμον Κωνσταντῖνον τοῦ Γεωργίου, Κληρικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος, β) τὸν Πρεσβύτερον Λάμπρον Βλάχον τοῦ Θωμᾶ, Κληρικὸν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φθιώτιδος καὶ γ) τοὺς Ἀρχιμ. Στέφανον Λάχανην, κατὰ κόσμον Νικόλαον τοῦ Νικόλαου, Ἀρχιμ. Στέφανον Πετρόπουλον, κατὰ κόσμον Νικόλαον τοῦ Βασιλείου, Μοναχοὺς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου Ἀνατολῆς Ἀγίας, τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ Ἄλμουροῦ, ὡς καὶ τὴν Μοναχὴν Στεφανίαν Μπουγιούρα, Ἀδελφὴν τῆς Ἱ. Μονῆς Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου - Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀγίας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ Ἄλμουροῦ, κατηγορουμένους ἐπὶ ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι, ἐπέβαλεν τῷ μὲν πρώτῳ τὴν ποινὴν τῆς Καθαιρέσεως ἐκ τοῦ Ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης Ὑπουργήματος, μετ' ἀφαιρέσεως τοῦ Μοναχικοῦ αὐτοῦ Σχήματος, διαγραφῆς ἐκ τοῦ Μοναχολογίου τῆς Ἱ. Μονῆς Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Σκιάθου καὶ ἐπαναφορᾶς αὐτοῦ εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, τῷ δὲ δευτέρῳ τὴν ποινὴν τῆς Καθαιρέσεως ἐκ τοῦ Ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης Ὑπουργήματος καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς αὐτοῦ εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, τῷ δὲ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ τὴν ποινὴν τῆς Καθαιρέσεως ἐκ τοῦ Ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης Ὑπουργήματος μετ' ἀφαιρέσεως τοῦ Μοναχικοῦ αὐτῶν Σχήματος, ἀποβολῆς ἐκ τῆς Ἱ. Μονῆς Τιμίου Προδρόμου Ἀνατολῆς Ἀγίας, τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ Ἄλμουροῦ, διαγραφῆς ἐκ τοῦ Μοναχολογίου τῆς ὡς εἴρηται Ἱ. Μονῆς καὶ ἐπαναφορᾶς αὐτῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, τῇ δὲ πέμπτῃ, τὴν ποινὴν τῆς ἀποβολῆς ἐκ τῆς Ἱ. Μονῆς Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου - Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀγίας, τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ Ἄλμουροῦ, μετ' ἀφαιρέσεως τοῦ Μοναχικοῦ αὐτῆς Σχήματος, διαγραφῆς ἐκ τοῦ Μοναχολογίου τῆς ὡς εἴρηται Ἱ. Μονῆς καὶ ἐπαναφορᾶς αὐτῆς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, ἐκδὸν τὰς ὑπ' ἀριθ. 8)1990, 11)1990 καὶ 10)1990 ἀποφάσεις Αὐτοῦ.

Ὁ Πρόεδρος

τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου  
† Ὁ Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελόπουλος

τάριο καὶ δὲν ἔχει καμμιά θέση στὸ χῶρο καὶ τὸ χρόνο τῆς Πατρείδας» (σ. 7).

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ  
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ  
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Θ Ε Ν

Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, συνελθὸν εἰς συνεδρίαν τὴν 8ην Μαρτίου 1990, ἵνα κρίνῃ καὶ δικάσῃ α) τὸν Ἀρχιμ. Ἐφραίμ Τσακιράκη, κατὰ κόσμον Νικόλαον τοῦ Παύλου, Κληρικὸν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χίου, ἐν ἀποσπάσει τελοῦντα ἐν Οὐτρέχτη Ὀλλανδίας, τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Βελγίου, β) τὸν Πρωτοπρεσβύτερον Γεώργιον Κατινᾶν τοῦ Πολυχρόνη, Συνταξιούχον Κληρικὸν τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, καὶ γ) τὸν Πρεσβύτερον Βασίλειον Νικολακόπουλον τοῦ Γεωργίου, Κληρικὸν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μεσσηνίας, κατηγορουμένους ἐπὶ ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι, ἐπέβαλεν αὐτοῖς τὴν ποινὴν τῆς Καθαιρέσεως ἐκ τοῦ Ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης Ὑπουργήματος καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς αὐτῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, εἰδικώτερον δὲ εἰς τὸν πρῶτον ἀθροιστικῶς ἐπέβαλεν καὶ τὴν ποινὴν τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ Μοναχικοῦ αὐτοῦ Σχήματος καὶ τῆς διαγραφῆς ἐκ τοῦ Μοναχολογίου, τῆς Ἱ. Μονῆς Ξηροποτάμου, τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἐκδὸν τὰς ὑπ' ἀριθμ. 6)1990, 5)1990 καὶ 7)1990 ἀποφάσεις Αὐτοῦ.

Ὁ Πρόεδρος  
τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου  
† Ὁ Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς  
Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελόπουλος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ  
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ  
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Θ Ε Ν

Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, συνελθὸν εἰς συνεδρίαν τὴν 7ην Φεβρουαρίου 1990, ἵνα κρίνῃ καὶ δικάσῃ τὸν Πρεσβύτερον Παναγιώτην Ζαχαρόπουλον τοῦ Νικολάου, Κληρικὸν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φωκίδος, κατηγορούμενον ἐπὶ ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι, ἐπέβαλεν αὐτῷ τὴν ποινὴν τῆς Καθαιρέσεως ἐκ τοῦ Ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης Ὑπουργήματος καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς αὐτοῦ εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, ἐκδὸν τὴν ὑπ' ἀριθμ. 2)1990 ἀπόφασιν Αὐτοῦ.

Ὁ Πρόεδρος  
τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου  
† Ὁ Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς  
Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελόπουλος

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 37, πρῆγρ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ

τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἀγ. Ἐλευθερίου - ὁδοῦ Ἀχαρνῶν, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους, ἵνα καταλάβωσιν τὴν Ἐφημερικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 34/1α τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15ῃ Μαΐου 1990

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερά Μητρόπολις Ἡλείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38, παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)77 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις:

α) Ἐφημερίων: 1. Ἱ. Ν. Ἀγίου Νικολάου Σμιζῆς, 2. Ἱ. Ν. Ἀγίου Γεωργίου Ἀμυδαλῆς Λαμπείας, 3. Ἱ. Ν. Προφήτου Ἡλία Κουζουλίου καὶ 4. Ἱ. Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου Σκαφιδιάς.

β) Διακόνων: 1. Ἱ. Ν. Ἀγίου Γεωργίου Ἀμαλιάδος καὶ 2. Ἱ. Ν. Ἀγίου Νικολάου Γαστούνης, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Πύργῳ τῇ 16ῃ Μαΐου 1990

† Ὁ Ἡλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Σερρών καὶ Νιγρίτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἔφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Δημητρίου Σερρῶν,

καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Σέρραις τῇ 17ῃ Μαΐου 1990

† Ὁ Σερρῶν καὶ Νιγρίτης ΜΑΞΙΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν

33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου «περὶ 'Ιερῶν Ναῶν, 'Ενοριῶν καὶ 'Εφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν 'Ιερῶν Ναῶν α) 'Αγίου Γεωργίου 'Ιωλκοῦ Βόλου καὶ β) 'Αγίας Παρασκευῆς Κοκκωτῶν, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

'Εν Βόλῳ τῆ 25ῃ Μαΐου 1990

† 'Ο Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

#### 'Ιερὰ Μητρόπολις Λαρίσης καὶ Τυρνάβου

'Εχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικῆς Χάρτου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου «περὶ 'Ιερῶν Ναῶν, 'Ενοριῶν καὶ 'Εφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ 'Ιεροῦ Ναοῦ 'Αγίου 'Αχιλλίου Λαρίσης, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

'Εν Λαρίσῃ τῆ 24ῃ Μαΐου 1990

† 'Ο Λαρίσης ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

#### 'Ιερὰ Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ 'Αποκορώνου

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 5/7.5.1990 Πράξεως ἡμῶν προκηρῦσσομεν τὰς 'Εφημεριακὰς θέσεις: 1) «'Αγίου Θωμᾶ» Νέου Χωρίου 'Αποκορώνου, 2) «'Αγίων 'Αποστόλων» Βαφῆ 'Αποκορώνου, 3) «Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου» Πλάκας 'Αποκορώνου, 4) «'Αγίου 'Ιωάννου τοῦ Θεολόγου» Σούρης 'Αποκορώνου, 5) «Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου» Φρῆ 'Αποκορώνου, 6) «Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου» 'Αρωνίου Κυδωνίας, 7) «'Αγίου Γεωργίου» Δρακῶνας Κυδωνίας, 8) «Προφήτου 'Ηλιοῦ» Καθιανῶν Κυδωνίας, 9) «'Αγίου 'Ελευθερίου» Μουρινῶν Κυδωνίας καὶ 10) «'Αγ. Στυλιανοῦ» Κλαδισσοῦ καὶ προσκαλοῦμε τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα νὰ καταλάβουν αὐτὰς ὅπως ἐνεργήσουν κατὰ Νόμον διὰ τὰ περαιτέρω.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 6/1990 Πράξεως ἡμῶν προκηρῦσσομεν τὰς διακονικὰς θέσεις: α) «'Αγίου Νικολάου» Βάμου 'Αποκορώνου, β) «Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου» Κουνουπιδιανῶν Κυδωνίας καὶ γ) «'Αγίου 'Ιωάννου τοῦ Θεολόγου» Κάμπων Κυδωνίας καὶ προσκαλοῦμε τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα νὰ καταλάβουν αὐτὰς ὅπως ἐνεργήσουν τὰ νόμιμα διὰ τὰ περαιτέρω.

Χανιά, 7 Μαΐου 1990

† 'Ο Κυδωνίας καὶ 'Αποκορώνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

## « Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

### ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Εκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

## ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

### ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† 'Ο Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† 'Ο Σισανίου καὶ Σιατιστής ΑΝΤΩΝΙΟΣ

### ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

### ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

'Ομότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν

## Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ Α Ι

A) 'Εσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

B) 'Εξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»  
δρχ. 15.

## Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

*Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὰ πνευματικὰ θεμέλια τῆς Εὐρώπης.*

*'Η ἐνθρόνιση τοῦ νέου Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος Βαρθολομαίου.*

*'Αρχιμ. Μακαρίου Βαρελά, Τὸ ὀργανωτικὸ πρότυπο τοῦ Παχωμιανοῦ Κοινοβίου.*

*'Αρχιμ. Δωρ. Πολυκανδερίωτη, «Παναγίης στὸ 'Αρχιελάγος».*

*Πανελλήνιο μοναστικὸ συνέδριο γιὰ τὰ 600 χρόνια τοῦ Μεγάλου Μετεώρου.*

*Μιχ. Γ. Τρίτο, 'Ο Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς καὶ τὸ ἐκπαιδευτικὸ ἰδεῶδες.*

*11ῃ Γιορτῇ Νεολαίας τῆς 'Ι. Μητροπόλεως Πειραιῶς.*

*'Αθαν. Χατζόπουλου, 'Η εἰκόνα στὴ Ρώμη ἄλλοτε καὶ τώρα.*

*Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.*

*'Εκκλησιαστικὰ Χρονικά.*

*Βιβλιοκρισίαι.*

*Παράρτημα.*